

Hvad har de gang i?

En profilanalyse af Holbæks unge 2003

Niels-Henrik M. Hansen

Center for Ungdomsforskning 2003

Hvad har de gang i?

En profilanalyse af Holbæks unge 2003

Center for Ungdomsforskning 2003

Forord

Denne rapport er et resultat af et samarbejdet mellem Holbæk Kommune, repræsenteret ved Ungdommens Hus, og Center for Ungdomsforskning, CeFU, ved Roskilde Universitetscenter.

Rapporten præsenterer og beskriver resultaterne af henholdsvis en række fokusgruppeinterviews med udsatte unge i Holbæk samt en spørgeskemaundersøgelse, hvor alle unge i Holbæk Kommune mellem 13 og 25 år kunne deltage.

Der skal lyde en stor tak til at alle de unge i Holbæk, der velvilligt har medvirket og tilladt et indblik i deres liv og tanker. De unge som deltog i fokusgruppeinterviewene og i pilottesten af spørgeskemaet skal også have en særlig tak for deres hjælp.

Samtidigt skal medarbejderne ved Ungdommens Hus have tak for et inspirerende og spændende samarbejde igennem projektets forskellige faser.

Roskilde d. 25. februar 2003

Niels-Henrik M. Hansen
Cand.scient.soc.
Center for Ungdomsforskning

Center for Ungdomsforskning

Center for Ungdomsforskning er en forskningsenhed under Institut for Uddannelsesforskning ved Roskilde Universitetscenter.

Det er de unge, der er i centrum af CeFUs arbejde. Deres adfærds-, bevidstheds- og identitetsformer adskiller sig på mange måder fra tidligere generationers. Traditioner er under opbrud og et kompliceret mønster af brydninger præger hverdagen i uddannelsesinstitutioner, demokratiske organiseringer og på arbejdsmarkedet.

Centrets formål er at analysere de måder, som unge indgår i samfundsinstitutionerne på og at indsamle den eksisterende viden derom. Centret beskæftiger sig bl.a. med unges uddannelsesvalg, medievaner, kønsroller, politisk adfærd, kriminalitet, etnicitet og sundhed.

Centrets aktiviteter udmønter sig løbende i rapporter, bøger, artikler, tidsskrifter, konferencer og andre aktiviteter.

Centrets hjemmeside kan findes på www.Cefu.dk.

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	7
ANALYSENS BAGGRUND.....	7
ANALYSENS INDHOLD	8
RAPPORTENS OPBYGNING.....	8
Forfattere.....	9
UNG ANNO 2002 I HOLBÆK	10
HVEM ER MED I UNDERSØGELSEN.....	10
Uddannelses- og erhvervsforhold.....	11
Etnicitet.....	12
Opsummering på bortfald	12
BOFORHOLD	13
HVORDAN HAR DE UNGE DET?.....	14
Beskrivelse af eget liv	14
De unge – tæt på.....	18
AFRUNDING.....	20
FYSISK OG PSYKISK VELVÆRE	21
FYSISK VELVÆRE.....	21
Vægt og forhold til kroppen.....	24
MOTION.....	27
Rygning.....	28
SEKSUALITET	31
Seksuelle overgreb	32
PSYKISK VELVÆRE	33
Vurderingen af selvtillid	34
Sammenhæng mellem sygdom og selvtillid.....	34
Tryghed.....	36
ENSOMHED OG SELVMORD	37
Selvmord.....	38
AFRUNDING – FYSISK OG PSYKISK VELVÆRE.....	40
DE UNGES RELATIONER	41
KONTAKTEN I HVERDAGEN	42
FORHOLDET TIL VENNERNE	45
KÆRESTER.....	47
AKTIVITETER MED FAMILIEN	47
AKTIVITETER MED VENNERNE	48
Forskelle på drenge og piger	49
AFRUNDING: DE UNGES RELATIONER.....	51
FRITIDSAKTIVITETER	52
ORGANISEREDE OG UORGANISEREDE FRITIDSAKTIVITETER.....	52
UORGANISEREDE FRITIDSAKTIVITETER	55
BRUG AF COMPUTER.....	56
UNGDOMMENS HUS.....	58
AFRUNDING: FRITIDSAKTIVITETER	60
DE UNGES FORBRUG	61
PENGE OG FORBRUGERADFÆRD.....	61
HVAD BLIVER PENGENE BRUGT TIL.....	62
FORBRUG AF MEDIER: AVISER, RADIO OG TV	64
Fjernsyn	64
AFRUNDING – FORBRUG	67

BRUGEN AF RUSMIDLER.....	68
LEGALE RUSMIDLER - ALKOHOL.....	68
Hyppighed.....	70
HVAD DRIKKES DER?.....	71
HOLDNINGER TIL ALKOHOL.....	73
AFRUNDING – LEGALE RUSMIDLER.....	75
ILLEGALE RUSMIDLER.....	76
Hvor findes stofferne.....	79
AFRUNDING: ILLEGALE RUSMIDLER.....	80
RELATIONEN MELLEM LEGALE OG ILLEGALE RUSMIDLER.....	82
VÆRDIER, TRO OG ENGAGEMENT.....	84
VÆRDIER OG HOLDNINGER.....	84
RELIGION.....	88
POLITIK OG ENGAGEMENT.....	89
HOLDNINGEN TIL EU OG EUROEN.....	90
AFRUNDING: VÆRDIER, TRO OG ENGAGEMENT.....	91
UNG OG MARGINALISERET.....	93
INDLEDNING.....	93
SKOLE, UDDANNELSE OG ARBEJDE.....	94
FAMILIE OG HJEM.....	95
VENNER, SOCIALE FÆLLESSKABER OG FRITID.....	97
ER DER EN FREMTID?.....	98
AFRUNDING.....	99
AFSLUTNING: EN TYPISK PROVINSBY.....	100
FRI SOM FUGLEN?.....	100
LIVET I HOLBÆK.....	102
15 ÅR OG VOKSEN.....	103
DE MARGINALISEREDE.....	103
DET IMAGINÆRE RUM.....	103
LITTERATURLISTE.....	105
APPENDIKS: METODERNE BAG UNDERSØGELSEN.....	107
DEN STATISTISKE UNDERSØGELSE (ANALYSE A).....	107
Kort om spørgeskemaet som metode.....	107
INTERVIEWUNDERSØGELSEN (ANALYSE B).....	107
Interviewmetodiske forhold.....	108
Kort om fokusgruppe interviews.....	108

Indledning

Hvad har de gang i? Hvad laver de unge i Holbæk? Hvad drømmer de om og hvad er deres forventninger til fremtiden?

Alt sammen spørgsmål som er vanskelige at besvare. Ses der generelt på de unges liv i dag tegner der sig et billede af, at de unge nu har langt flere muligheder end nogensinde før. Samtidigt oplever de unge at denne frihed ikke er uden omkostninger – de tvinges ud i en lang række valg og fravalg – som kan være vanskelige og svære at overskue for den enkelte unge.

De unge vokser også op i et samfund, hvor dagsordenen er præget af forandring. Gamle normer eroderes og nye kommer til og forsvinder i et stadigt voksende tempo. Familieformer ændres og den traditionelle kernefamilie mister tilsyneladende sin betydning.

Hvor efterlader det de unge? Kan disse tendenser spores i Holbæk? Er de unge rodløse, ensomme eller stressede? Eller er der bag alle disse samfundstendenser stadig plads til en lykkelig og tryk tilværelse?

Holbæk har som en ud af 16 kommuner været udpeget som en ungdomskommune og har i den anledning igangsat en række initiativer for kommunens unge med et mål om at gøre Holbæk til en bedre by at være ung i. Ungdomskommuneforsøget blev afsluttet ved udgangen af år 2000, men nogle af tiltagene eksisterer fortsat.

Denne rapport skal medvirke til at give borgerne, herunder de unge, fagpersoner og beslutningstagere i Holbæk et indblik i de unges hverdag, følelser og tanker om deres liv. Materialet i rapporten bygger på en spørgeskemaundersøgelse, hvor alle Holbæks unge mellem 13 og 25 år har haft mulighed for at deltage samt en række fokusgruppe-interviews, hvor udvalgte unge har givet deres besyv med.

Rapporten giver et indblik i mange områder af de unges liv – lige fra deres sociale relationer over deres forbrugsvaner til deres alkoholforbrug. Rapporten skal medvirke til at give et samlet øjebliksbillede af unges livsstil, holdninger og ønsker i Holbæk samt give et grundlag for videreudvikling af en aktiv og fyldestgørende indsats på ungdomsområdet.

Analysens baggrund

Undersøgelsen ”Hvad har de gang i?” er et resultat af et samarbejde mellem Holbæk kommune og Center for Ungdomsforskning ved Roskilde Universitetscenter. Udgangspunktet for samarbejdet var et ønske om at komme bagom de generelle

beskrivelser af unge – hvad enten der er tale om valgdeltagelse, gennemførselsprocenter på forskellige uddannelser, højde og vægt – og give de unge mulighed for selv at kommentere væsentlige aspekter ved deres tilværelse og dermed få et indblik i deres tanker, meninger og handlinger.

Målet med analysen er at give det ungdomspolitiske arbejde i Holbæk et solidt grundlag at arbejde ud fra.

Analysens indhold

Analyserne i nærværende rapport bygger på to datakilder – en spørgeskemaundersøgelse samt en række fokusgruppeinterviews. De to datakilder belyser hver især forskellige områder. Spørgeskemaundersøgelsen belyser bredt de unges vurderinger af en række områder og giver så at sige et overordnet øjebliksbillede af livet for de unge i Holbæk på et bestemt tidspunkt. Alle unge mellem 13 og 25 år har haft mulighed for at besvare spørgeskemaet - 1130 unge i alderen fra 13 til 25 år valgte at svare.

Fokusgruppeinterviewene tager fat i de marginaliserede unge – dvs. unge der af en eller anden årsag er marginaliseret i forhold til uddannelsessystemet, arbejdsmarkedet eller har haft eller har misbrugsproblemer og været involveret i kriminalitet. 15 unge har deltaget i disse interviews.

Baggrunden for og beskrivelse af de to datakilder kan læses i appendikset ”Undersøgelsens metode”.

Rapportens opbygning

Rapporten er organiseret omkring en række temaer. Disse temaer kan læses uafhængigt af hinanden – men medvirker alle til at beskrive forskellige facetter af de unges liv.

Temaerne indledes med et opsamlende kapitel ”Ung anno 2002 i Holbæk”, hvor en række generelle tendenser bliver beskrevet og analyseret.

Temaerne er:

- *Ung anno 2002 i Holbæk.* Hvem er med i undersøgelsen og hvordan beskriver de generelt deres liv lige nu? Hvad savner de i Holbæk her og nu? Og bor de stadig i byen om 10 år?
- *Fysisk og psykisk velvære?* Hvordan er sundhedstilstanden blandt de unge i Holbæk. Er de godt tilpas, sundhedsfreaks eller har man tit hovedpine og kvalme? Spises der sundt og dyrker man motion mv.?
- *De unges relationer.* Hvem taler man med, hvem går man til med problemer og hvor mange venner har man? Hvad laver man med sine nære og bedste venner?

- *Fritid.* Hvad laver de unge i fritiden? Går de til organiserede aktiviteter eller tiltrækkes de af uorganiserede aktiviteter. Går man i Ungdommens Hus? Hvor aktive er de unge – er sofaen det foretrukne udflugtssted?
- *Unge forbrug.* Hvor mange penge har man til rådighed og hvad bliver de brugt til?
- *Rusmidler.* I dette tema analyseres de unges forbrug og forhold til alkohol og ikke-legale rusmidler. Hvor mange har fået tilbudt narkotika og hvor mange har prøvet det?
- *Værdier, tro og engagement.* Temaet belyser de unges værdier og moralske overbevisninger samt deres politiske engagement. Forholdet til religion kommer også under luppen – og forholdet til den Europæiske Union samt euroen undersøges.
- *Ung og marginaliseret.* Her analyseres de unge, der ellers aldrig kommer til orde. Hvad mangler de i Holbæk? Kan der spores nogle fælles træk i deres historier? Kort sagt en beskrivelse af at være ung og på kanten af det ”pæne” liv i Holbæk.

Rapporten afsluttes med et kort opsamlende afsnit samt en litteraturliste, der kan virke som inspirationskilde til fortsat læsning indenfor specifikke områder samt et appendiks, der beskriver undersøgelsens metoder og tekniske baggrund.

De enkelte kapitler kan læses relativt uafhængigt af hinanden og der kan derfor være overlap mellem forskellige dele af rapporten.

Denne rapport er i udgangspunktet en ungdomsprofil, men nøjes ikke med at give et deskriptivt øjebliksbillede af de unge – den går et skridt videre og søger at give nogle beskrivelser og analyser, der går på tværs af de deskriptive kategorier

Forfattere

Cand.mag. Kevin Mogensen, Center for Ungdomsforskning, har skrevet den indledende analyse af fokusgruppeinterviewene, hvor Cand.scient.soc. Niels-Henrik M. Hansen, Center for Ungdomsforskning, har haft ansvaret for den statistiske analyse samt for den samlede beskrivelse af hele materialet og udfærdigelsen af nærværende rapport.

Professor Birgitte Simonsen, Center for Ungdomsforskning, har givet supervision på rapporten.

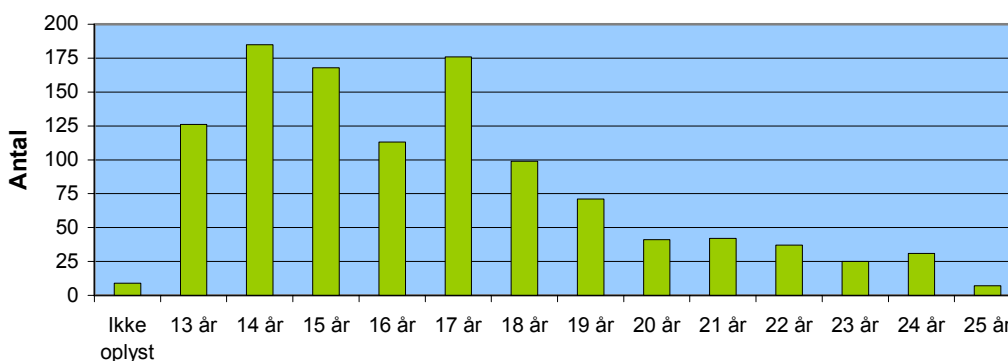
Ung anno 2002 i Holbæk

I dette kapitel vil det først blive specificeret, hvem der indgår i undersøgelsens materiale og derefter vil der blive zoomet ind de unges egne overordnede beskrivelser af deres liv lige nu, anno 2002 i Holbæk – hvordan har de det, hvad savner de og bor de stadig i Holbæk om 10 år?

Hvem er med i undersøgelsen

I alt valgte 1166 at besvare det webbaserede spørgeskema. Ud af disse kunne de 1130 anvendes – resten blev fjernet fordi de faldt udenfor undersøgelsens rammer – f.eks. var for gamle eller for unge. De 1130 unge som har svaret på spørgeskemaet svarer til lidt under en fjerdedel af alle de unge i aldersgruppen mellem 13 og 25 år i Holbæk (pr. 1.1.2002 var der 4995 unge i aldersgruppen i Holbæk). Undersøgelsen har derfor et solidt talmæssigt grundlag for at kunne belyse de unges holdninger og hverdag. Sideløbende med den statistiske undersøgelse er der gennemført tre fokusgruppeinterviews med 15 unge drenge og piger mellem 13 og 25 år. Interviewundersøgelsen blev igangsat for at få de unge i tale, som erfaringsmæssigt ikke ville benytte sig af tilbuddet om at medvirke i en spørgeskemaundersøgelse.

Aldersfordelingen blandt spørgeskemaundersøgelsens respondenter er vist i nedenstående figur.

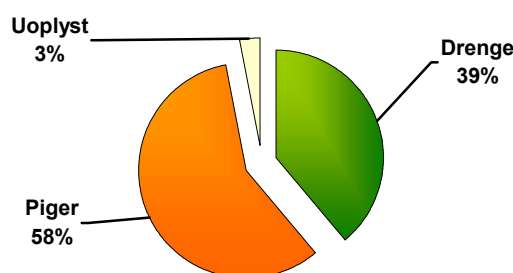
Figur 1. Aldersfordeling.

Figuren viser at der er forholdsvis mange unge mellem 13 og 19 år, som har besvaret skemaet, hvorimod der er meget få unge mellem 20 og 25 år, som har reageret. Analysen vil derfor primært arbejde med aldersgruppen mellem 13 og 19 år, hvor datamaterialet giver den bedst mulige repræsentativitet.

En ungdomsårgang i Holbæk indeholder ca. 450 – 500 personer, og derfor er mulighederne for at analysere dem over 20 år begrænset. Konkret betyder det, at når der tales om de unge i Holbæk menes der de unge mellem 13 og 19 år. Kun i de tilfælde, hvor den ældre del af aldersgruppen afviger betydeligt vil det blive kommenteret.

I aldersgruppen fra 13 til 19 år er der 938 personer – dvs. langt den største del af de i alt 1130 deltagere i analysen. Det svarer til 33% af alle de unge i denne aldersgruppe i Holbæk – dvs. stort set hver tredje ung mellem 13 og 19 år i Holbæk har svaret på spørgeskemaet.

Af de 1130 respondenter var de 58% piger og 39% drenge – resten er uoplyst. Fordelingen er vist i Figur 2.

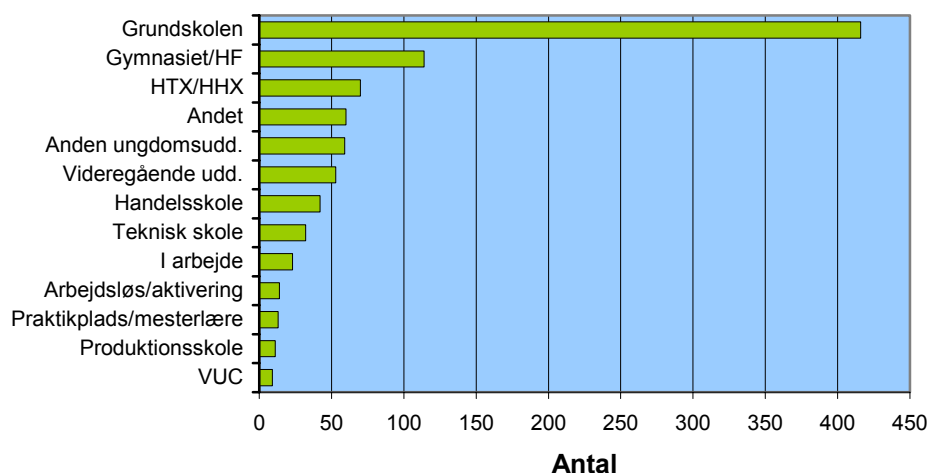
Figur 2. Kønsfordeling

I Holbæk kommune er der generelt en overvægt af kvinder blandt de unge (52% contra 48%), hvilket mere end modsvares af fordelingen i materialet. Dette kan skyldes flere faktorer – f.eks. at der er en overvægt af piger i gymnasiet og/eller at pigerne er mere pligttopfyldende.

Kønsfordelingen er ens uanset alder. Der er med andre ord ingen signifikant statistisk skævhed - overvægten af kvinder er konsistent uanset alderen. Overvægten betyder dog at de samlede opgørelser skal læses med en smule forsigtighed, da de vil have en svag kvindelig skævhed, der er lidt større end der begrundes demografisk. Alle analyser vil på grund af dette blive gennemført særskilt på køn – og ved evt. forskelle vil dette blive fremhævet.

Uddannelses- og erhvervsforhold

Figur 3 viser hvad deltagerne laver. Næsten halvdelen (45%) går i grundskolen (folkeskole, friskole, efterskole og privatskole). 20% er i gang med gymnasiet, HTX eller HHX. Disse tal repræsenterer fordelingen i materialet og viser ikke hvor mange af en given ungdomsårgang, der f.eks. går i gymnasiet. At 20% går i gymnasiet er andelen i undersøgelsen og svarer ikke til 20% af en bestemt ungdomsårgang (hvor andelen er noget højere).

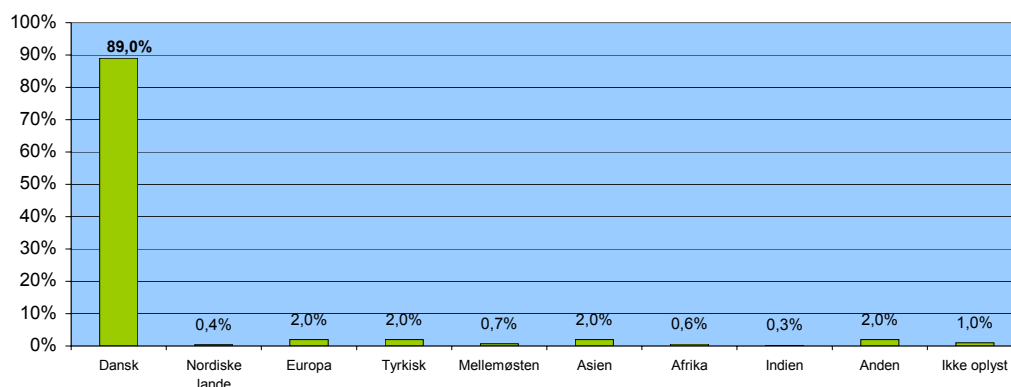
Figur 3. Deltagere fordelt på beskæftigelse/uddannelse mv.

Kun 4% af de adspurgte befinder sig udenfor uddannelsessystemet – de er enten i arbejde eller er arbejdsløse.

En pæn del går altså på en eller anden form for ungdomsuddannelse, hvor gymnasiet er blandt topscorerne. Samlet set indikerer tabellen, at undersøgelsen i vid udstrækning har fat i de unge med en solid baggrund. Der er meget få som er i arbejde, arbejdsløse, går på teknisk skole eller lignende. Overraskende mange angiver, at de er i gang med en videregående uddannelse. Overraskende fordi der trods alt er tale om personer, hvor langt de fleste endnu ikke er fyldt atten år. Der kan være tale om en misforståelse i forbindelsen med udfyldelsen af spørgeskemaet, hvor nogle måske har troet at en videregående uddannelse dækkede over uddannelsesformer som f.eks. erhvervskompetencegivende uddannelser mv.

Etnicitet

En tredje faktor er spørgsmålet om etnicitet. Det er et vanskeligt spørgsmål at arbejde med i de faste rammer et spørgeskema giver, da de unge sagtens selv kan arbejde med mindre håndfaste forståelser af etnicitet end et spørgeskema kan rumme. I spørgeskemaet var der konkret to spørgsmål omkring etnicitet – et spørgsmål om respondentens egen etnicitet og et spørgsmål om forældrenes (eller en af forældrenes) etniske baggrund. Figur 4 viser fordelingen af besvarelser på spørgsmålet om den unges etniske tilhørsforhold.

Figur 4. Etnisk tilhørsforhold

Hovedparten har en dansk baggrund, mens 11% angiver at de har en anden etnisk baggrund end dansk. Andelen som har forældre med anden etnisk baggrund end dansk er 14%. Sammenlignes disse to andele med den samlede andel af unge med anden etnisk baggrund i Holbæk er der en god overensstemmelse. Andelen af unge med anden etnisk baggrund end dansk i undersøgelsen må derfor fastslås at være repræsentativ for Holbæk kommune. Det skal dog bemærkes, at der numerisk er forholdsvis få med i undersøgelse med anden etnisk baggrund end dansk – og at denne gruppe er meget geografisk heterogen som Figur 4 indikerer – derfor vil denne variabel blive anvendt med væsentlig forsigtighed i rapportens analyser og tolkninger.

Opsummering på bortfald

Samlet set kan det konstateres, at undersøgelsen giver et repræsentativt billede af de unge 13 til 19-åriges situation i Holbæk. Der er dog et mindre bortfald af drenge mens andelen af personer med en anden etnisk baggrund end dansk er dækkende for den faktiske andel i

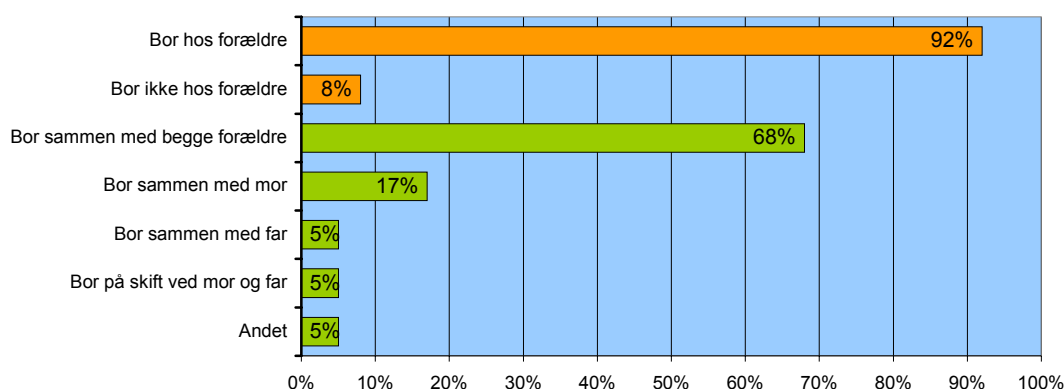
Holbæk. Materialet rummer ikke de store muligheder for en mere uddybende bortfaldsanalyse – dvs. en analyse af hvem, som ikke har svaret og om der er systematiske skævheder i dette. Der kan dog føjes følgende bemærkninger til undersøgelsens repræsentativitet.

Generelt gælder det for de fleste kvantitative undersøgelser at dem der svarer typisk er de ”pæne, pligtopfyldende personer”, hvor personer med få ressourcer ikke svarer i tilsvarende grad. Dette imødegås i denne undersøgelse med den supplerende kvalitative del, hvor marginaliserede unge bliver interviewet i en række fokusgrupper. At der er en overvægt af kvinder kan tilskrives samme årsag tillige med at der ikke er mange deltagere udenfor uddannelsessystemet (generelt er der i uddannelsessystemet en overvægt af piger). De forskellige analyser vil dog tage højde for dette ved at analysere særskilt på køn.

Afslutningsvis kan det konstateres, at undersøgelsen har et godt datamateriale, og at svarprocenten er tilfredsstillende. Særligt taget i betragtning, hvor svært det generelt er at få unge til at deltage i spørgeskemabaserede undersøgelser og set i lyset af at undersøgelsen ikke i sig selv rummer nogle kontroversielle emner, der kunne øge interessen for at svare, men i stedet er en bred, generel spørgen til mangeartede områder i de unges liv.

Boforhold

Af de unge bor 92% stadig hjemme hos deres forældre, og ud af disse bor 64% sammen med begge forældrene, hvilket må betegnes som forventeligt aldersgruppen taget i betragtning.

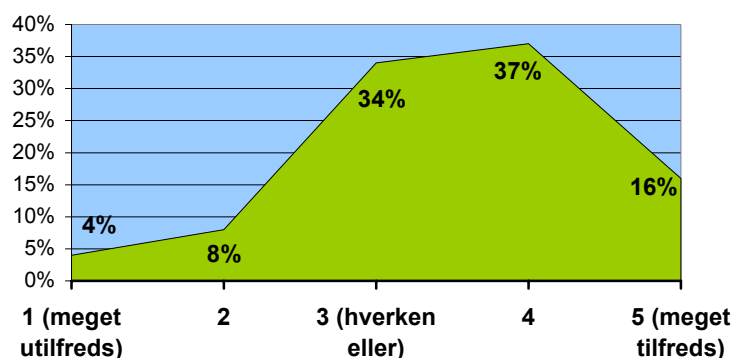
Figur 5. Viser, hvor de unge bor og hvem de bor med, hvis de bor hjemme. Bemærk at de to øverste søjler viser, hvor mange der bor hjemme hos forældrene, hvor de resterende søjler viser, hvem de hjemmeboende bor sammen med.

Blandt de unge hvor forældrene ikke bor sammen bor hovedparten hos moderen (16%). Et fåtal bor hos faderen (5%) og yderligere 5% pendler frem og tilbage mellem forældrene. De 36% af de unge, som ikke bor sammen med begge forældre dækker bl.a. dem der er flyttet hjemmefra, dem der aldrig har haft begge forældre samt selvfølgelig dem, hvor forældrene er skilt. De fleste (64%) har dog gifte forældre, hvor de resterende enten har forældre der er skilt (24%) eller lever i et papirløst forhold.

Hvordan har de unge det?

Dette afsnit vil se på hvilket billede der fremkommer, hvis man går bag om disse faktuelle beskrivelser af de unges vilkår i Holbæk og i stedet ser på de unges egen vurdering af, hvordan det er at være ung lige nu i Holbæk.

I skemaet havde de unge mulighed for at give deres vurdering af, hvorvidt de er glade for at være ung i lige netop Holbæk. Spørgsmålet kunne vurderes på en skala fra 1 til 5, hvor 1 var mest utilfreds og 5 mest tilfreds.

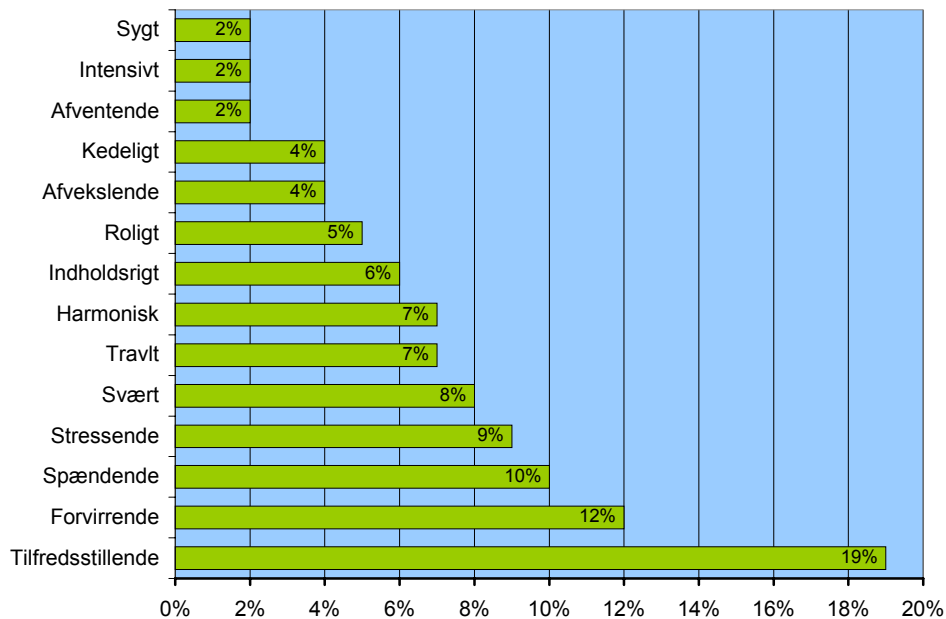
Figur 6. Hvor tilfreds er de unge med at være ung i Holbæk på en skala fra 1 til 5.

Besvarelsene på spørgsmålet er vist i Figur 6. Som figuren viser er lidt over en tredjedel af de unge hverken tilfredse eller utilfredse med at være ung i Holbæk. Lidt flere (37%) er tilfredse, hvor 16% er meget tilfredse med at være ung i Holbæk. Kun 12% er utilfredse eller meget utilfredse med at tilbringe deres ungdom i Holbæk. Samlet set er over halvdelen af de unge tilfredse med at bo i Holbæk – få er decideret ikke glade. Der er ikke væsentlig forskel på drengenes og pigernes vurdering af dette.

Så på et overordnet plan er de 13 til 19-årige ganske tilfredse med deres tilværelse i Holbæk. Holbæk er – med andre ord – set med de unges øjne OK at leve i.

Beskrivelse af eget liv

Hvis perspektivet skiftes og der i stedet ses på de unges beskrivelse af deres eget liv lige nu, så peger den overordnet set i samme retning – de unge er stort set glade for at leve i Holbæk. De unge havde mulighed for at vælge et ord, som de mente bedst beskrev deres liv på undersøgelsestidspunktet. De kunne vælge fra en liste med en række ord – både af positiv og negativ karakter.

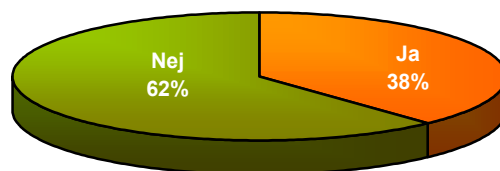

Figur 7. Fordelingen af svar på spørgsmålet: "Hvordan synes du dit liv er lige nu? Det er..."

Den klare topscorer blev "tilfredsstillende" (19%), hvilket falder fint i tråd med den foregående diskussion. Tilfredsstillende bliver efterfulgt af "forvirrende" (12%) og "spændende" (10%) samt stressende (9%) og svært (8%). Der er dog forskel på drengenes og pigernes valg. Drengene er mere tilfredse end pigerne, hvorimod pigerne i større grad (11% mod 6%) finder livet svært. Drengene vurderer generelt tingene mere positivt end pigerne. Meget få finder deres liv "sygt", "intensivt" og "afventende".

Igen er konklusionen at de unge generelt er glade for at bo i Holbæk. De fleste mener at de har et tilfredsstillende liv – dog er der indikationer på at man nok er tilfreds, men samtidig føler at livet nogen gange er stressende og travlt. At der er mange som finder deres liv forvirrende kan også henføres til den livsfase de unge befinder sig i.

Det interessante er imidlertid, at spørges der til om de unge tror at de stadig vil bo i Holbæk om 10 år – dvs. i år 2012 – viser det sig at der er grænser for tilfredsheden ved at bo i byen. Besvarelserne på spørgsmålet kan ses i nedenstående figur.

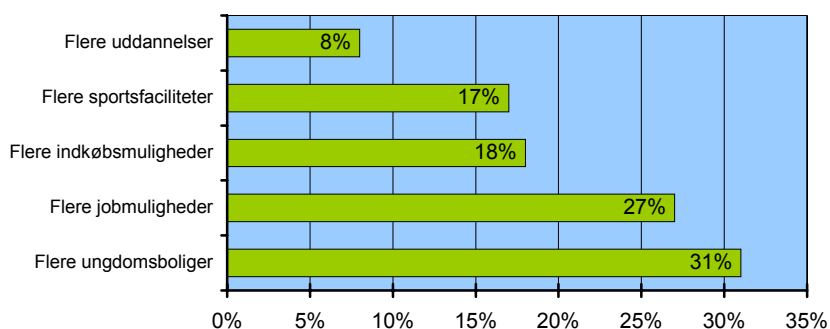

Figur 8. Besvarelser på, hvorvidt man regner med at bo i Holbæk i 2012.

Knap 2/3 af de unge anser det på nuværende tidspunkt ikke som sandsynligt at de om ti år stadig vil være bosiddende i Holbæk.

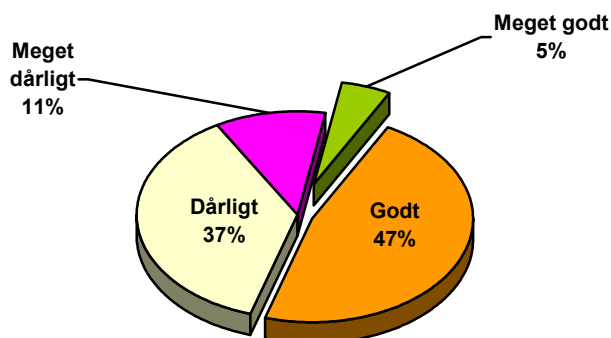
Som nævnt peger det på at man nok finder Holbæk ”tilfredsstillende”, men også har øje på nogle punkter, hvor der er plads til forbedringer. Præcist hvorfor hovedparten af de unge ikke forestiller sig en fremtid i Holbæk er svært at svare på inden for rammerne af denne undersøgelse, men der kan peges på en række faktorer. Det kan være strukturelle forhold, såsom at de påregner at må flytte efter ønskeuddannelsen eller at man gerne vil bo i en større by med flere tilbud og muligheder. Samtidig kan det også være et udslag af at de unge er i en opbrudsfase, hvor de skal definere deres egen identitet – hvilket ofte sker i opposition til forældrenes valg – og deriblandt måske deres valg af bosted.

Konkret kan det konstateres at de unge i al fald efterlyser både flere ungdomsboliger og jobmuligheder, når de peger på hvad de mangler i Holbæk. De savner ikke i samme grad flere indkøbsmuligheder og sportsfaciliteter, som den nedenstående figur illustrerer.

Figur 9. Hvilke ting, der i de unges øjne, mangler mest i Holbæk.

Helt i bund er ønsket om at få flere uddannelser til Holbæk. Kun 8% af de unge peger på dette som et ønske. Derudover kan der peges på at halvdelen af de unge føler at Holbæk har et problem med narkotika og 48% synes at forholdet mellem danskere og nydanskere er dårligt i Holbæk, som Figur 10 viser.

Figur 10. Vurderingen af forholdet mellem danskere og nydanskere i Holbæk.

Der kan ydermere spores en ambivalens i de unges vurdering af Holbæk som by. Narkotika anses af mange af de unge som et problem i byen tillige med at forholdet mellem danskere og nydanskere i vid udstrækning anses som problematisk.

Ses der på de unges egne kommentarer i spørgeskemaet er forholdet mellem danskere og nydanskere også noget der ofte kommenteres – som regel markeres det, at forholdet er problematisk, som følgende citat illustrerer:

”Jeg kunne godt tænke mig at man kunne gå alene i Holbæk uden at man bliver truet af udlændinge.”

Også problemet med narkotika er noget, der går igen i forskellige kommentarer. Typisk savner de unge miljøer, hvor de kan mødes uden at de bliver tilbudt stoffer eller er omgivet af misbrugere:

”En ungdomsskole, hvor der ikke blev solgt stoffer og folk ikke blev overfaldet uden for.”

Ellers er meget klart tre ønsker, der går igen i mange kommentarer. Det første er ønsket om en ny svømmehal, det andet er ønsket om en skøjtehal og endelig er der et udbredt ønske om flere ungdomsboliger, som beskrevet tidligere:

”...langt flere ungdomsboliger. Der er slet ikke nok.”

”Lejligheder der var til at betale, og til at få fat i...”

Nu er det ikke negative kommentarer, der er fremkommet. Mange mener, at Holbæk har meget at tilbyde dem, og er glade for at bo i byen, som følgende citat viser (dog stadig med et ønske om flere boliger):

”Jeg synes at Holbæk kommune gør meget for de unge. Og det er en by som har vokseværk, og det er bare fedt at se den by man er vokset op i blomstre! Men da jeg selv stod og skulle bruge en bolig, fik jeg at vide at der var 7 års ventetid på en lejlighed.”

Endnu en gennemgående ting er ønsket om et fristed. Et sted, hvor de unge kan mødes uden at der er ”voksne” tilstede. Det er særligt dem mellem 15 og 18 år som savner en cafe eller et mødested, hvor de kan være og tale sammen. Mange af de unge vil også gerne have nogle flere fester a’ la de nuværende centerfester, men med mulighed for at drikke alkohol:

”..ja, jeg har faktisk tænkt over at hvis vi fik lavet en cafe hvor alle fra 16-25 måtte komme i. Den skulle have åben fra tidlig morgen til sen nat... den skulle indeholde både poolbord, spillemaskiner, computere og cafe...”

”Et sted, hvor unge mennesker har brug for at komme væk fra forældre og problemer, og tanker som gør dem psykisk trætte i hovedet. Et sted hvor man kan tage et spil pool, eller spille computer, og hygge med sodavand og kage.. Høre andres argumenter.”

”Et sted for unge i alderen 15 år. Vi gider ikke til centerfest - f.eks. Smøgen kan vi ikke altid komme ind, så et sted hvor vi kan feste og så også drikke samtidigt. Det ville bare være kanon godt.”

Nogle af disse ting tilbydes allerede i form af de tilbud som ”Ungdommens Hus” giver de unge. Hvorfor de unge måske ikke anvender ”Ungdommens Hus” skyldes måske at:

”Der skal vist lidt mere reklame til for at få ordentligt gang i Ungdommens Hus. Det er et fedt sted, og en fed ide, men man har bare lidt på fornemmelsen, at det ikke bliver brugt optimalt - og det er da en skam, når nu det er der.”

De unge i fokusinterviewene peger på nogle af de samme ting ved Holbæk, som de unge i det foregående. De mener bl.a. at Holbæk er en stille og tryk by – måske også lidt kedelig – men med mange fritidstilbud. Samtidigt pointerer de også at Holbæk er:

- En junkieby. En by med massive problemer med stoffer
- En by med mangel på ungdomsboliger og billige lejligheder
- En by med megen vold i weekenden
- En by med konflikter mellem indvandrere og danskere

Så dem, der ser Holbæk lidt fra siden, har på mange måder et billede af byen, der er sammenfaldende med det billede, som kan aflæses i besvarelserne af spørgeskemaet.

Endelig er der også nogle humoristiske forslag til hvad der skal til at gøre Holbæk til en bedre by at bo i, som f.eks.:

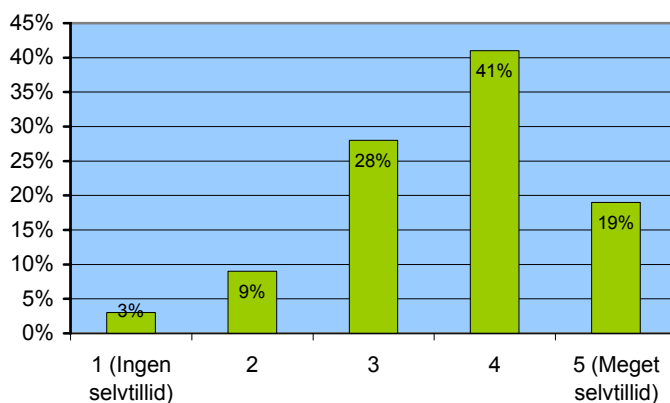
”En 2 meter høj stribet slikkepind...”

Ses der bort fra det pjattede ved ovenstående citat kan der afslutningsvis pointeres, at selvom en væsentlig del af de unge har svært ved at forestille sig selv i Holbæk om ti år, så indikerer det egentligt et velkendt mønster, hvor de nok kan finde nogle kritikpunkter, og måske flytter væk fra byen for en periode for f.eks. at tage en uddannelse, men i mange tilfælde vender de tilbage, fordi venner og familie bor i byen.

Ifølge de unges egne kommentarer kan man komme langt ved at etablere flere ungdomsboliger og søge at tiltrække de relevante arbejdspladser samt øge indsatsen overfor stofproblemerne og forholdet mellem nydanskere og danskere.

De unge – tæt på

I dette afsnit vil analysen gå et skridt tættere på de unge. De centrale spørgsmål vil koncentrere sig om de unges psykiske og fysiske relationer. Indledningsvis kan de unges vurdering af egen selvtillid ses i figuren nedenfor. 41% mener at de er i besiddelse af en del selvtillid, hvor 19% mener at de har meget selvtillid. 3% føler ikke at de har nogen selvtillid mens 9% har lidt selvtillid. Set generelt har hovedparten af de unge i deres egne øjne masser af selvtillid. Der er dog en gruppe på 12%, der føler at de har ingen eller ringe selvtillid.

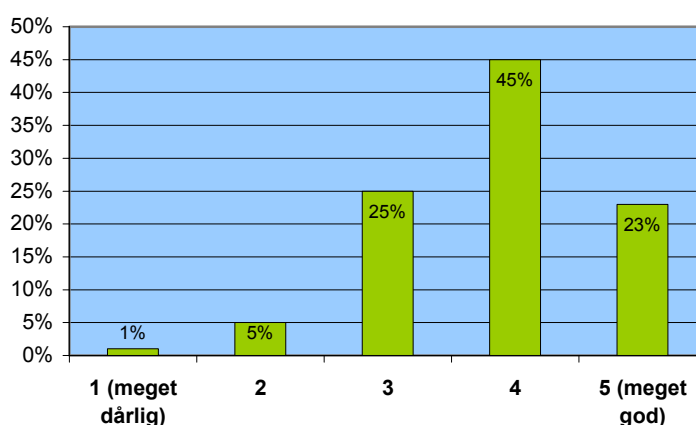
Figur 11. De unges selvtillid - ifølge dem selv. 1 angiver ingen selvtillid, hvor 5 angiver meget selvtillid.

Med andre ord et ganske positivt billede af de unge; det store flertal finder selv, at de har et godt selvværd. Billedet modificeres dog lidt, når der bliver spurgt til om man har følt sig ensom i de seneste 3 måneder. 7% af de unge har ofte følt sig ensom i det sidste kvartal, hvor lidt under en tredjedel (30%) en gang imellem har følt sig ensom. Under 5% har ikke følt sig ensom overhovedet.

Så mange af de unge føler sig i en eller anden udstrækning ensom fra tid til anden. Hvor er det at deres relationer svigter? Lidt under halvdelen (45%) angiver at de føler sig mest knyttet til deres forældre, dernæst vennerne (23%) og søskende (14%). Ensomheden kan med andre ord skyldes at forældrene har for lidt tid til deres børn – måske arbejder de for meget eller er ikke opmærksomme på deres børns behov – eller at den unge mangler en

vennekreds. Ensomhed kan have mange negative konsekvenser – f.eks. sundhedsmæssigt – og diverse følgevirkninger. Meget kort kan det karakteriseres som manglen på samhørighed og fællesskab. Ofte vil de umiddelbare konsekvenser være at den unge trækker sig ind i sig selv, men på længere sigt kan ensomheden have større konsekvenser. Psykologen Ida Koch (1999) peger på, at ensomheden i nogen udstrækning skyldes de voksende krav der stilles til de unge og organiseringen af deres liv. Krav som øger individualiseringsgraden og mindsker mulighederne for at skabe meningsfulde fællesskaber, og som resulterer i ensomme unge.

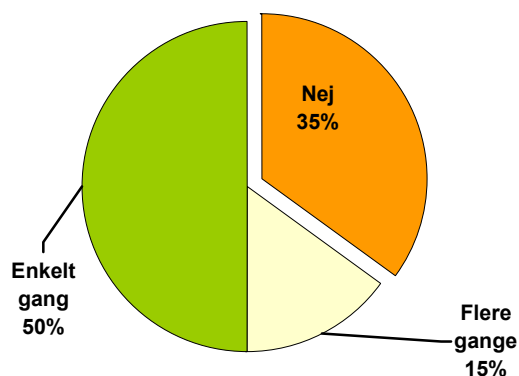
Ses der på de unges almene sundhedstilstand beskriver 7% af de unge deres generelle sundhedstilstand som dårlig eller meget dårlig mens tæt på en fjerdedel finder deres sundhedstilstand meget god. Fordelingen kan ses i Figur 12.

Figur 12. De unges egen vurdering af deres almene sundhedstilstand. 1 betegner en meget dårlig almen sundhedstilstand, hvor 5 dækker over en meget god helbredstilstand.

68% angiver deres overordnede sundhedstilstand som god eller meget god. En fjerdedel synes deres sundhedstilstand hverken er specielt god eller dårlig. Med andre ord er der 31% som synes deres sundhedstilstand er middelmådig eller dårligere.

Ser man i stedet på om de unge har været syge de seneste måneder tegner der sig et billede, som modificerer billedet af de unges sundhedstilstand. 65% af de unge har været syge en eller flere gange indenfor en 3 måneders periode.

Figur 13. Fordeling af svar på spørgsmålet om man havde været syg de sidste 3 måneder. Svarmuligheder var "nej", "enkelt gang" eller "flere gange".

Der er altså væsentlig flere som har været syge end indikeret i den foregående figur – også selvom det meste formentligt har været forkølelse og lignende mindre alvorlige sygdomme.

For at rekapitulere så har broderparten af Holbæks unge det fint. Selvværdet ligger på et fint niveau – det er kun få som føler sig meget ensomme – om end det er en følelse de fleste af byens unge oplever fra tid til anden. Den generelle sundhedstilstand er også glimrende. Omkring 2/3 har dog været syge en eller flere gange i de seneste 3 måneder.

Afrunding

I dette indledningskapitel har målet været at give en generel introduktion til såvel undersøgelsen som til de unge i Holbæk. Turen har omhandlet en analyse af undersøgelsens repræsentativitet, hvor den centrale konklusion var, at undersøgelsen er repræsentativ for aldersgruppen mellem 13 og 19 år. Dog er der en overrepræsentation af kvinder, hvorimod andelen af unge med anden etnisk baggrund end dansk er tilfredsstillende i aldersgruppen.

Hovedparten af de unge i undersøgelsen er i gang med en eller anden form for uddannelse – pga. alderssegmentet er det primært grundskolen og forskellige ungdomsuddannelser – og langt den største andel bor stadig hjemme hos forældrene.

Det efterfølgende stop var ved de unges egen beskrivelse af deres liv og perspektiverne ved at være ung i Holbæk. De gennemgående elementer her var en generel tilfredshed – både med ens eget liv og tilværelsen i Holbæk. De ting man savner mest er flere ungdomsboliger og beskæftigelsesmuligheder, hvorimod flere sportsfaciliteter, indkøbsmuligheder og uddannelser ikke står lige så højt på ønskelisten. Opsummerende kan man tale om en generel - om end ikke overstrømmende - tilfredshed med at bo i Holbæk. De fleste unge angiver, at de er tilfredse med deres liv – og at de har et spændende liv, som dog kan være stressende og forvirrende en gang imellem.

Mere overraskende er det at over halvdelen af de unge – på trods af deres tilfredshed med at bo i Holbæk – ikke ser sig selv som indbyggere om ti år. Der peges på, at der mangler de relevante job- og boligmuligheder i Holbæk. Samtidig indikerer en væsentlig del af de unge, at de synes at Holbæk har et problem med narkotika og at integrationen mellem danskere og nydanskere i byen ikke er optimal, hvilket kan medvirke til at mindske de unges lyst til at forblive i byen. Den store del af de unge har det generelt fint såvel psykisk som fysisk. Ensomhed er noget de fleste jævnlige oplever i større eller mindre grad. Selvtilliden fejler ikke noget i det brede flertal, hvilket også gælder den almene sundhedstilstand.

De kommende kapitler vil behandle mere specifikke aspekter af ungdomslivet i Holbæk – første stop vil være en analyse af det sociale og psykiske velvære. Dette kapitel vil på flere områder ligge i forlængelse af analysen i dette kapitel.

Ung i Holbæk

- et miniportræt

Det brede flertal af Holbæks unge er tilfredse med at bo i byen. De bor stadig hjemme hos forældrene, går i folkeskole, gymnasiet eller lignende.

De er til tider lidt ensomme, men har generelt masser af selvtillid.

Mange af dem ser dog en fremtid væk fra Holbæk, hvor de ikke øjner de store bolig- og jobmuligheder.

Samtidig føler mange, at byen har problemer med forholdet mellem danskere og indvandrere.

Helbredet er generelt godt, selvom de en gang imellem drøjer med småskavanker.

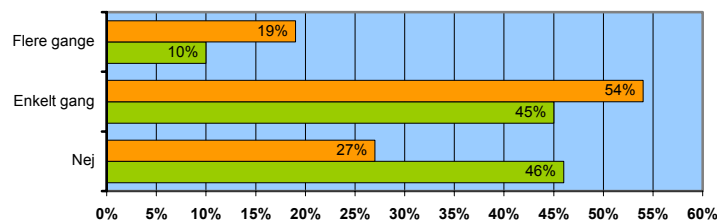
Fysisk og psykisk velvære

I dette kapitel vil opmærksomheden være rettet mod de unges fysiske og psykiske velvære. Kapitlet vil fokusere på sundhedstilstanden blandt de unge. Er den almene sundhedstilstand tilfredsstillende? Spiser man sundt? Er vægten et problem eller har man tit hovedpine og kvalme? Disse og flere spørgsmål vil være i centrum i den første halvdel af kapitlet, hvorefter den sidste halvdel vil se på de unges psykiske velbefindende – er de glade, trygge og føler de sig godt tilfredse?

Kapitlet vil også se på antallet af rygere, de unges seksualitet – antallet af aborter, om man dyrker sikker sex mv. – samt se på, hvor stor en andel af de unge, der har overvejet at begå selvmord.

Fysisk velvære

Konklusionen i forrige afsnit var at de unge generelt følte sig godt tilfredse – den almene sundhedstilstand var for de unge som helhed ganske god. Der var dog imidlertid mange som svarede at de i havde været syge en eller flere gange de seneste tre måneder. Figur 14 viser en opgørelse over, hvor mange som har været syge de seneste tre måneder. Tallene er fordelt på køn.

Figur 14. Opgørelse over om man har været syg de seneste tre måneder. Tal er fordelt på køn.

Generelt er det kun 36% som ikke har været syge det sidste kvartal. Der er dog signifikant forskel på drengene og pigerne. Pigerne er tilsyneladende mere og oftere syge end drengene.

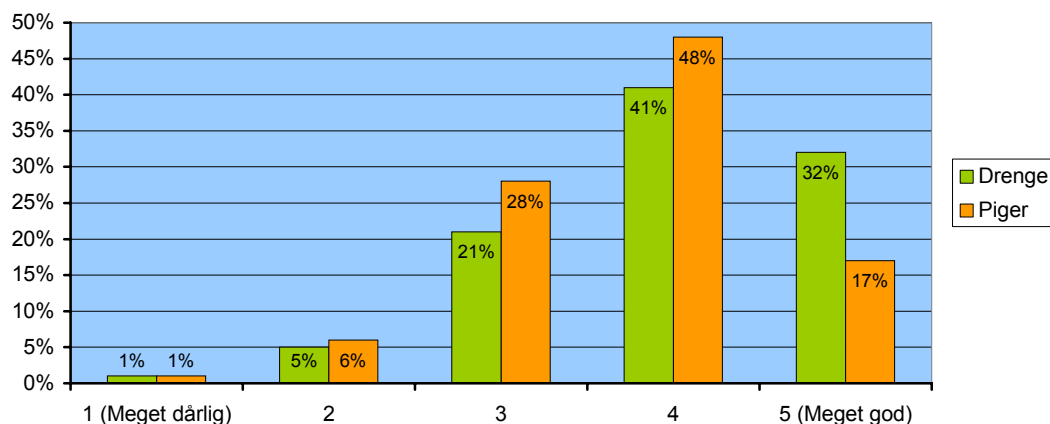
Af pigerne har 27% ikke været syge i perioden mod 46% af drengene. Kun 10% af drengene har været syge flere gange imod 19% af pigerne. Fordelingen er konsistent uanset alderen. Det er med andre ord et mønster, der går igennem aldersgruppen fra 13 til 25 år.

Nu er det at være syg et vidt begreb, som kan dække alt lige fra en banal forkølelse til en alvorlig livstruende sygdom. Derfor skal tallene tolkes med forsigtighed. Der er dog ingen tvivl om at pigerne oplever, at de er mere syge end drengene – spørgsmålet er mere om pigerne har en ringere sundhedstilstand eller om forskellen kan tilskrives andre faktorer? F.eks. at pigerne er hurtigere til at lægge sig syge end drengene eller lignende.

Den næste figur indeholder de unges vurdering af deres egen almene sundhedstilstand. Fordelingerne er vist opdelt på køn. Den kønsmæssige forskel fra den foregående figur går igen i vurderingen af almentilstanden.

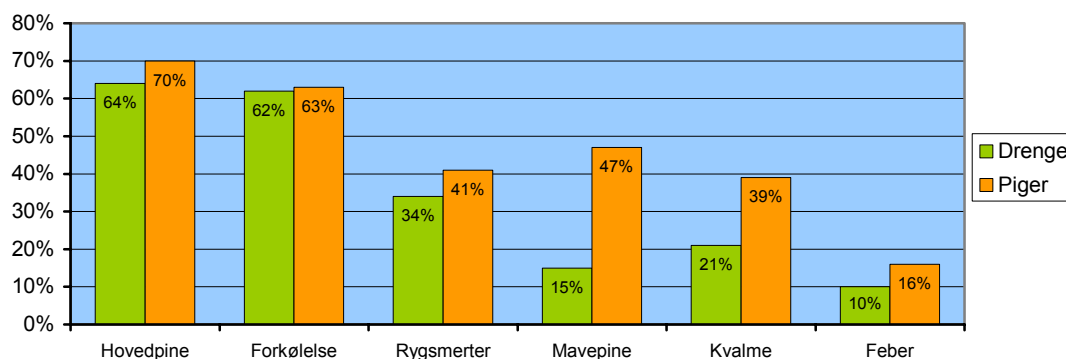
Pigerne vurderer generelt deres sundhedstilstand som ringere sammenlignet med drengene. Samlet set vurderes den almene sundhedstilstand som god (set som et gennemsnit) hvor

pigernes gennemsnit er lavere end drengenes. Forskellen er mest fremtrædende ved det ene yderpunkt, hvor næsten en tredjedel af drengene mener, at de har det meget godt. Det samme gør sig gældende for lidt under en fjerdedel af pigerne.

Figur 15. De unges vurdering af deres egen sundhedstilstand. Fordelinger fordelt på køn.

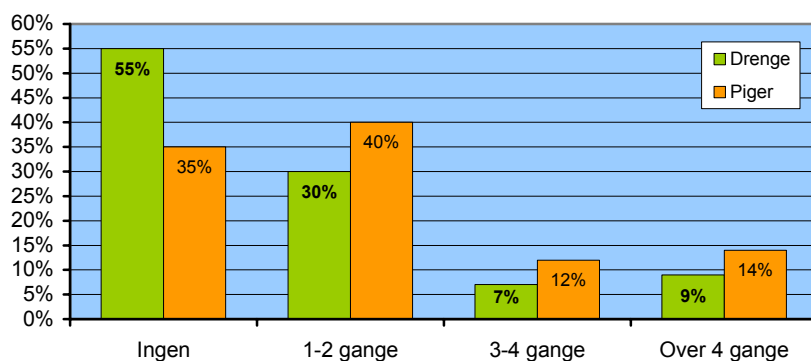
Den næste figur viser en fordeling over en række typiske og gængse sygdomme/symptomer. Tallene er vist fordelt på køn. De to mest udbredte dårligdomme er uden konkurrence hovedpine og forkølelse. Men også rygmerter og mavepine følger helt godt med – og de er mere udbredte blandt pigerne end hos drengene.

Figur 16. Sygdomme/symptomer den seneste måned. Tal fordelt på køn.

Lidt flere piger end drenge har haft hovedpine, hvor der ikke er nævneværdig forskel ved forkølelse. Generelt har flere piger end drenge de forskellige sygdomme/symptomer. Det er mest markant ved mavepine og kvalme, men går igennem i alle fordelingerne. Noget af pigernes overrepræsentation i figuren – særligt ved mavepine – kan formodentlig tilskrives menstruationssmerter, uden at det dog nødvendigvis kan forklare hele forskellen.

Der er måske også tale om at pigerne i højere grad er på slankekur og derfor spiser mindre – og som følge af det måske oplever sult som mavesmerter. Som analysen senere vil belyse er der væsentlige forskelle på drengenes og pigernes opfattelse af deres egen vægt og følgelig i antallet af personer på slankekur.

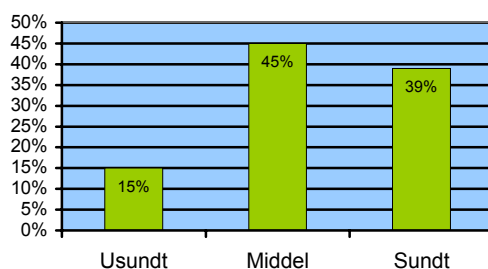

Figur 17. Oversigt over hvor mange gange man har taget smertestillende medicin den seneste måned. Med smertestillende medicin tænkes der på f.eks. panodil, albyl, treo mv. Fordelt på køn.

Igen er der væsentlig forskel på drengene og pigerne. Samlet set har over halvdelen af de unge taget en eller anden form for smertestillende medicin den seneste måned. Hovedparten har taget smertestillende medicin en til to gange – mens stort set lige mange har taget medicin 3-4 gange og mere end 4 gange den seneste måned. De sidstnævnte er formentlig dem som har været syge et længere tidsrum med f.eks. influenza. Pigerne bruger som nævnt mere medicin end drengene. 65% af pigerne mod 45% af drengene har brugt medicin og samtidigt bruger pigerne gennemgående oftere smertestillende medicin.

Det er ikke fordi at pigerne i højere grad end drengene lider af kroniske sygdomme. Af de unge – og der er ingen forskel på drenge og piger – bruger 12% medicin fast (mod f.eks. astma, kroniske sygdomme mv.). Denne andel varierer ikke med alder og etnicitet.

Vendes blikket mod kosten kan der heller ikke identificeres nogen signifikante forskelle mellem drengene og pigerne. Figur 18 viser de unges bedømmelse af, hvor sundt de selv spiser. Figuren er opdelt i tre segmenter – usundt, middel og sundt – og fordelingerne er vist for alle.

Figur 18. De unges vurdering af, hvor sundt de selv spiser. Tal for alle. Omkodet fra skala fra 1 til 5, hvor 1 var meget usundt og 5 meget sundt. Usundt dækker 1 og 2, middel 3 og sundt 4 og 5.

Der er ikke forskel på pigerne og drengene i deres vurdering af, hvor sundt de aktuelt spiser. Meget få mener at de spiser direkte usundt, mens de fleste mener, at de spiser gennemsnitligt – hverken specielt sundt eller usundt. En tredjedel spiser sundt. Der er variation i forhold til alderen – jo ældre man er, jo mere usundt mener man selv man spiser. Blandt de 13-årige mener 48% at de spiser sundt, mens det samme kun gør sig gældende for 35% af de 19-årige. De hjemmeboende spiser mere sundt end dem, der er flyttet hjemmefra. Særligt de drenge, der er flyttet hjemmefra angiver, at de spiser meget usundt.

Dette er i tråd med andre undersøgelser på området, hvor en af hovedkonklusionerne er at de helt unge – dvs. helt ned til 11-12 års alderen – dagligt spiser frugt og grønt samt en god fiberholdig morgenmad (Kilde: Barn og ung i Danmark 1992). Tendensen er dog – som nærværende materiale også indirekte viser – at flere og flere at de unge dropper morgenmaden og spiser slik og drikker sodavand i stedet – og at dette sker i takt med at de bliver ældre.

I forlængelse af ovennævnte diskussion af kosten er det muligt at se på to tilknyttede områder – doping og vægt – for at belyse de unges forhold til deres krop.

Doping skal i denne forbindelse forstås som det fænomen, hvor man bruger forskellige ulovlige, kemiske midler til at forbedre kroppens ydeevne, sekundært udseende. Blandt Holbæks unge (13-19 år) anvender 3% doping. Andre undersøgelser af doping viser, at der på landsplan er omkring 4% som bruger doping. Set i det lys er forbruget mindre i Holbæk – dog med den forskel, at de eksisterende undersøgelser arbejder med et ældre alderssegment – og ses der på den ældste halvdel stiger andelen, der bruger doping til 4%, hvilket er helt i overensstemmelse med de eksisterende tal på området. I den yngste aldersgruppe er der ikke signifikant forskel på andelen af drenge og piger, hvilket er overraskende, idet doping i den definition, der anvendes her, er et udpræget mandefænomen. Den forventede kønsforskel i brugen af doping kommer, når der ses på aldersgruppen mellem 20 og 25 år. Her bruger 8% af mændene doping mod 1% af kvinderne. En forklaring på den manglende forskel kan være, at der tale om meget små fordelinger, og at der derfor er tale om en statistisk tilfældighed.

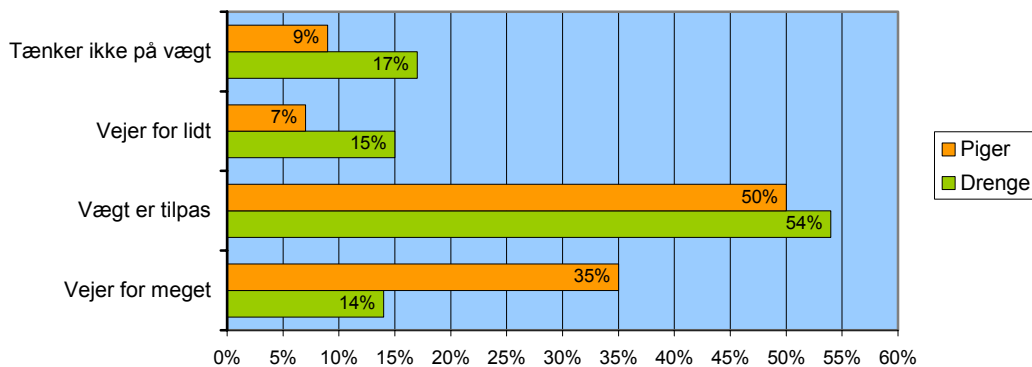
Set i relation til diskussionen af sygdom og fysisk velvære er der altså nogle, som vil risikere deres fysiske velbefindende for at få en bedre præstationsevne og/eller udseende. Doping kan antage mange forskellige former, som har varierende fysiske og psykiske implikationer. Ud fra materialet er det ikke muligt at fastslå hvilken type doping, der er udbredt blandt de unge i Holbæk.

Vægt og forhold til kroppen

Der har i de seneste år været meget fokus på vægt. Man taler om en ”fedme-epidemi” efter amerikansk forbillede, hvor flere og flere bliver markant overvægtige. Indirekte kan der tales om, at der er kommet en fokusering på folks evne til at beherske sig selv – udtrykt igennem deres evne til at kontrollere deres egen vægt¹. Dette påvirker potentielt også de unges forhold til maden og deres krop.

Set i det perspektiv kan eventuelle overvejelser omkring vægten også være signaler om at den unge måske ikke trives socialt – altså et forsøg på ydre kontrol ved indre uro – og vægten kan derfor være en vigtig psyko-social indikator. De unges overvejelser omkring deres vægt kan ses i nedenstående figur.

¹ Kodeordet er beherskelse, altså styring af noget i en verden, der opleves mere og mere ukontrollerbar. Samtidigt bliver kroppen i voksende grad opfattet som et medium, der kommunikerer noget om personens habitus, og derfor opfattes overvægt som et tegn på manglende selvkontrol og vilje til at gøre noget ved tingenes tilstand.

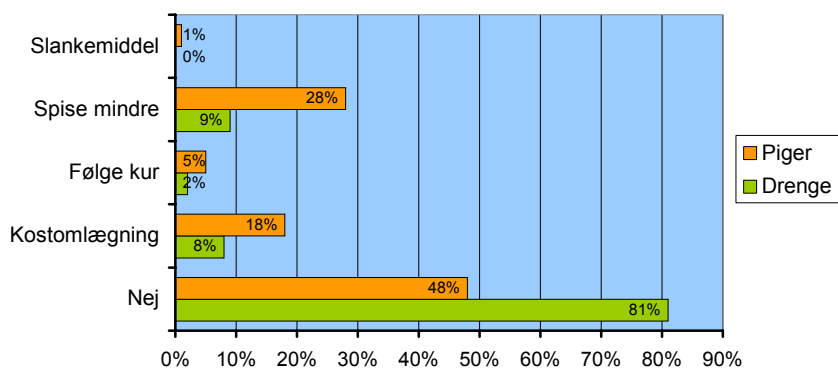
Figur 19. De unges vurdering af egen vægt. Tal fordelt på køn.

Figur 19 viser de unges vurdering af deres egen vægt. Halvdelen af de unge mener at deres vægt er tilpas. Dette er ens uanset køn, men pigerne er mere kritiske overfor deres vægt – dels finder en tredjedel, at de vejer for meget og dels er der færre af pigerne, som ikke tænker på deres vægt. Mere overraskende er det måske, at dobbelt så mange drenge som piger synes de vejer for lidt. Det kan skyldes, at drengene sætter vægt lig med social status. Dvs. at nogle drenge føler at de i sammenligning med deres omgivelser er udviklingsmæssigt bagefter og måske ikke har en tilstrækkelig veludviklet muskulatur.

Sundhedsstyrelsen fastslår i en undersøgelse (Waaddegaard 2002) at hver fjerde pige i 8.-9. klasse har et anstrengt forhold til mad og som sådan er i risikozonen for at udvikle en decideret spiseforstyrrelse. De præcise årsager, som resulterer i en spiseforstyrrelse er ikke klarlagt, men ofte drejer det sig om unge, som prøver at afhjælpe en indre usikkerhed ved at erstatte den med en ydre sikkerhed igennem kontrol af kroppen. Sundhedsstyrelsen anslår at 5-8% af unge piger lider af en spiseforstyrrelse. Spiseforstyrrelser er meget sjældne hos drenge – de er 10 gange hyppigere hos piger end hos drenge. Kendetegnene for unge i risikozonen er at vedkommendes overvejelser og tanker omkring mad, krop og vægt har et omfang, der på signifikant vis påvirker personens liv (se boks med tegn på risikoadfærd).

Som nævnt er det over en tredjedel af de unge piger, der synes de vejer for meget og yderligere 9%, som mener, at de vejer for lidt. Det er i alt 44% af de unge piger som ikke kan acceptere deres egen vægt og derfor kan siges at være i risikozonen for at udvikle en spiseforstyrrelse. Det er dog vanskeligt at sige noget om, hvor mange af de unge der er i risikozonen for at udvikle en reel spiseforstyrrelse alene på grundlag af denne undersøgelse.

En analyse af hvilke strategier de unge anlægger for at tabe sig kan måske give et fingerpeg. Fordelingerne på en række slankestrategier er vist i Figur 20.

Figur 20. Hvor mange som har været på slankekur og hvilken strategi de har brugt for at tabe sig. Fordelt på køn.

Der er igen stor forskel på drengene og pigerne. Pigerne er ikke alene mere kritiske overfor deres egen vægt – de er også mere villige til at gøre noget ved den. Over halvdelen af pigerne har været på slankekur mod under 20% af drengene. De to favoritstrategier er at spise mindre efterfulgt af en kostomlægning. Meget få følger en kur og færre endnu vælger at spise et slankemiddel.

Skal der tolkes på figuren så har de fleste drenge et forholdsvist afslappet forhold til deres egen krop. En del finder deres vægt enten er for høj eller for lav, men hovedparten gør ikke noget konkret ved deres vægt og ganske få drenge går på kur eller spiser slankemiddel.

Billedet er omvendt hos pigerne, hvor 42% ikke er tilfredse med deres vægt (som angivet i Figur 19 – og endnu flere (52% - se Figur 20) har været på slankekur. Sammenlignes de to figurer er der tilsyneladende nogen som har været på slankekur, selvom de måske synes deres vægt er ok. Det indikerer at pigerne til dels oplever nogle krav til deres udseende, som de søger at honorere selvom deres vægt måske nok er passende set ud fra en sundhedsmæssig betragtning.

På landsplan anslår Sundhedsstyrelsen² at der blandt unge mellem 14-16 år er 9% af drengene og 13% af pigerne, som er overvægtige og fede. Der er således god overensstemmelse mellem drengenes angivelse af deres vægt og de nationale tal, hvor der er omkring tre gange så mange piger, der *føler*, at de er overvægtige som dem der i *medicinsk* forstand er overvægtige og fede.

Udviklingen går imod en større og større fokusering på den slanke krop – den magre krop – som et statussymbol – et symbol på indehaverens gode sociale status og indikator på identiteten. Det er et område de unge *bruger* som fixpunkt i skabelsen af deres identitet – som nogen håndgribeligt – i en verden, hvor de i stigende grad selv får ansvaret for konstitueringen af identiteten.

Det er en udvikling, som også afspejles blandt Holbæks unge – særligt blandt pigerne – hvor drengene måske nok er mindre modne – og derfor ikke har samme identitetsparametre og måske i øvrigt orienterer sig efter andre identifikationsområder end blot vægten.

Spørgsmålet om kontrol af kroppen i relation til vægten går igennem en del relationer. Accepteres det præmis, at en overdreven bekymring over vægten kan være et symptom på andre problemer, kan den tidligere diskussion af sygdom og helbred i det foregående afsnit suppleres.

² Waaddegard 2002.

Omdrejningspunktet i diskussionen var, hvorfor pigerne tilsyneladende oplever at være mere syge end drengene. Hvis det ovenstående tages med i regnestykket, så bliver forklaringen, at pigerne måske er mere syge fordi ”sygdommen” er et symptom på problemer med deres sociale relationer og konstitueringen af deres identitet. Sammenligner man dem der er på slankekur med resten, så er dem, der spiser mindre, følger en kur og anvender slankemiddel mere syge end resten, hvilket peger på et dårligt socialt velvære. Samme tendens viser sig ved analyse af deres selvtillid og tilfredshed med at være ung i Holbæk.

På landsplan er der ca. 100.000 unge med risikoadfærd, 20.000 med en diagnosticeret spiseforstyrrelse. Tallet er stigende og forekomsten af spiseforstyrrelser rammer yngre og yngre personer – helt ned i 7 års alderen (Bro og Abegg 2002:29).

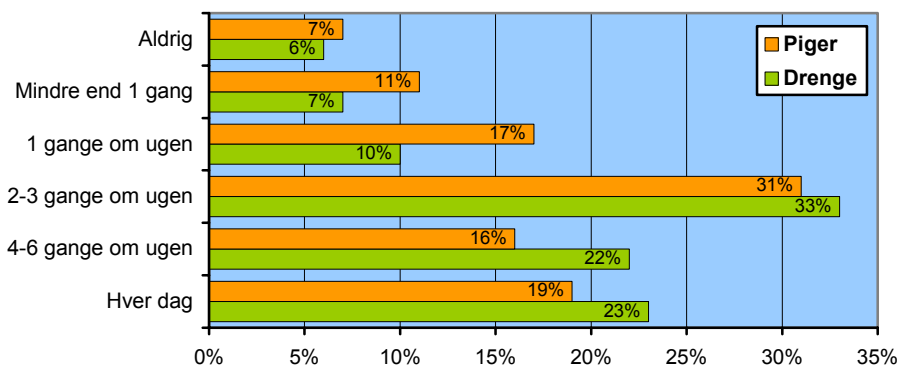
Motion

I forlængelse af diskussionen om vægt og slankekur set i relation til fysisk velvære kan der også ses forskelle i, hvor ofte man dyrker motion.

Tegn på risikoadfærd i forhold til spiseforstyrrelser:

- Når den unge begynder at undgå spisesituationer eller helst vil spise alene.
- Den unge bliver meget optaget af mad, vægt og udseende.
- Når den unge har et fordrejet billede af egen krop.
- Begynder at dyrke meget motion – af pligt og ikke af glæde.
- Isolerer sig fra socialt samvær.
- Dårlig selvtillid og stiller meget høje krav til sig selv.
- Manglende koncentration og har store humørsvingninger.
- Er rastløs og har søvnbesvær.

(Kilde: Bro og Abegg 2002)

Figur 21. Hvor ofte man dyrker motion af minimum 15 minutters varighed. Fordelt på køn.

Figur 21 viser en opgørelse over, hvor tit de unge – ifølge dem selv - har dyrket motion af minimum et kvarters varighed. Det er en bred definition af motion, som kan indeholde alt fra gymnastik til den daglige cykeltur til skole eller arbejde.

Oftentimes får manglende motion skylden for eventuel overvægt, men generelt set er de unge meget aktive. Blandt de unge dyrker 38% motion a 15 minutter mindst 4-6 gange om ugen, hvor 16% kun motionerer en eller færre gange om ugen.

Der er forskel på drengene og pigerne. Drengene er mere aktive end pigerne, hvilket egentligt er forbavsende set i lyset af pigernes fokusering på deres egen vægt.

Alderen spiller også en rolle. Andelen af dem som ikke dyrker motion i løbet af en typisk uge er 6% hos de 13-årige, hvor den stiger til 14% blandt de 19-årige og 29% af de 25-årige.

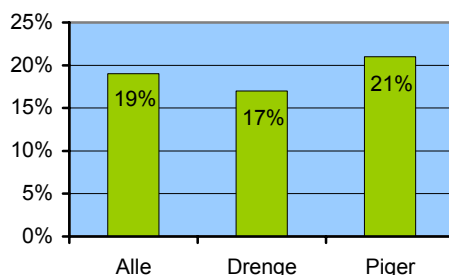
Rygning

Antallet af rygere er faldet de sidste år i Danmark. Fra 1990 til 2000 er antallet af rygere i befolkningen faldet fra 44% til 33%. Ud af disse 33% ryger 30% hver dag, mens de resterende 3% er festrygere. Der er flere mænd end kvinder der ryger – 32% mod 29%. Til gengæld er der flere kvinder, som er storrygere, dvs. at de ryger mere end 15 cigaretter om dagen³.

En undersøgelse blandt skoleelever i Fyns Amt viser, at pigerne i 7.-9.klasse ryger mere end drengene. 10% af pigerne på 15 år ryger dagligt, mens kun 4% af drengene på samme alder ryger hver dag. Undersøgelsen viser også at antallet af rygere stiger med alderen. Blandt de 16-årige ryger 17% af pigerne dagligt, mens kun 11 procent af drengene ryger (Lee og Sørensen 2002)

Tobaksskaderådet⁴ fastslår på grundlag af en undersøgelse i 1996 at en fjerdedel af de 16-19-årige ryger dagligt, mens 13% er lejlighedsvis rygere. Analyseres udviklingen på alder, så er andelen af rygere blandt de 19-årige stort set det samme som befolkningen som helhed og der er en mindre overvægt af kvinder, der ryger dagligt.

Overrepræsentationen af kvinder kan også identificeres i Holbæk. Samlet set ryger 19% af de unge dagligt (ifølge deres egne angivelser). Der er en betydelig overvægt af piger, der ryger – 23% mod 17% af drengene. Fordelingen kan ses i Figur 22.

Figur 22. Procentdel af de unge som ryger til hverdag blandt de 13-19-årige. Samlet og fordelt på køn.

I aldersgruppen fra 20 til 25 år ryger 33% dagligt, hvilket stort set svarer til det nationale gennemsnit. I dette alderssegment er der dog en voldsom overvægt af kvinder. 41% af kvinderne ryger. Blandt mændene er det kun 25% som ryger dagligt. Disse tal er dog behæftet med nogen usikkerhed pga. få respondenter i aldersgruppen – men mønstret følger de nationale tal – dog med den undtagelse at andelen af kvinder der ryger er større.

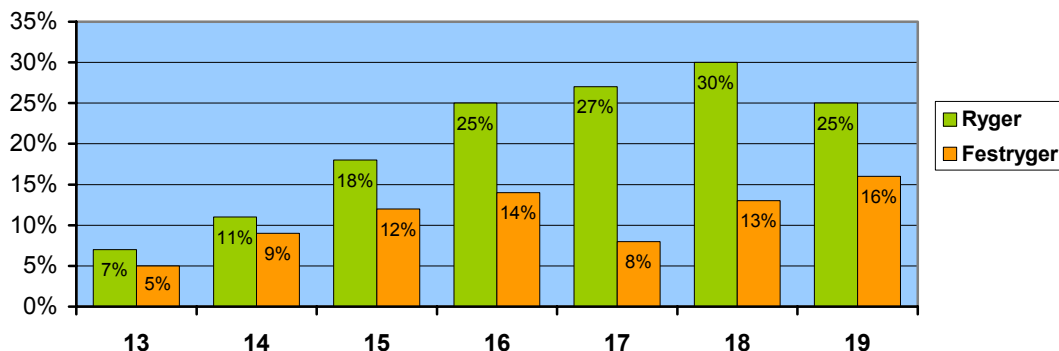
Udover de daglige rygere er der også en andel af festrygere og eks-rygere. For at tage de sidste først er der 4% som er holdt op med at ryge blandt de 13-19-årige. I den ældste aldersgruppe er 3% holdt op med at ryge. I begge aldersgrupper er der en overvægt af kvinder som er holdt op. 10% af de unge betegner sig selv som festrygere – der er ingen forskel på drenge og piger. Der er med andre ord mange unge, der vælger at betegne sig selv som festrygere eller rettere sagt, lejlighedsrygere. Umiddelbart kan der føjes to bemærkninger til begrebet om festrygere. Dels kan det pointeres, at en del af festrygerne formentlig er smugrygere, fordi omgivelserne måske ikke accepterer rygning eller er voldsomt imod det. Dels at rygning er vanedannende og at de unge går så ofte i byen, at

³ Kilde: Tobaksskaderådets hjemmeside.

⁴ Den 1. april 2001 blev Tobaksskaderådets sekretariat nedlagt. Sekretariatets opgaver blev overført til Sundhedsstyrelsen og varetages her af Center for Forebyggelse.

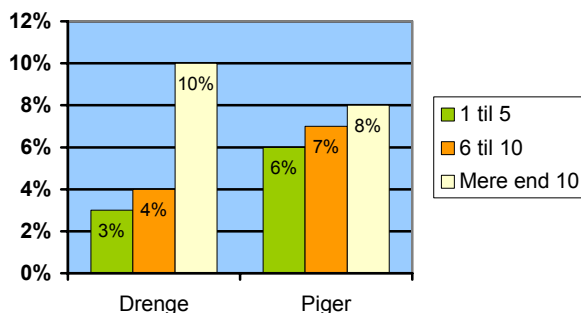
rygningen bliver en ugentlig foreteelse (se kapitlerne om ”De unges relationer” og ”Brugen af rusmidler”).

Tobaksskaderådet påpeger at jo tidligere den unge begynder at ryge desto større er risikoen for at vedkommende senere vil få et højt forbrug af cigaretter. Det samme gør sig gældende ved muligheden for at holde op igen – en tidlig rygestart gør det sværere at stoppe igen. Udviklingen blandt de unge i Holbæk viser ikke et entydigt tidspunkt for rygestart. Allerede blandt de 13-årige er der 7%, der angiver, at de ryger dagligt, og der er 5%, som er festrygere – og måske potentielle daglige rygere på et senere tidspunkt. Udviklingen er skitseret i nedenstående figur.

Figur 23. Antallet af rygere og festrygere, fordelt på alder. Tal for alle.

Omkring 16-17 års alderen stabiliseres antallet af rygere – både de daglige og festrygerne – og er en smule højere end de nationale gennemsnit – særligt er antallet af festrygere højere. Den næste figur viser cigaretforbruget. Pigernes forbrug er stort set ligeligt fordelt over de tre kategorier, hvor hovedparten af de mandlige rygere tilsyneladende har et større forbrug.

Figur 24. Antallet af cigaretter om dagen. Fordelt på køn.

Tobaksskaderådet påpeger også at rygning primært er et socialt fænomen – det er de unges sociale relationer, herunder også forældrene – som har indflydelse på om den unge begynder at ryge. På den måde kan rygning siges at smitte – hvis en i omgangskredsen ryger øger det risikoen for rygestart. Det giver materialet ikke mulighed for at belyse, men det kan konstateres, at det er et område man bør arbejde med, hvis antallet af rygere i Holbæk skal reduceres – hvis byen ønsker at matche det nationale gennemsnit eller komme under.

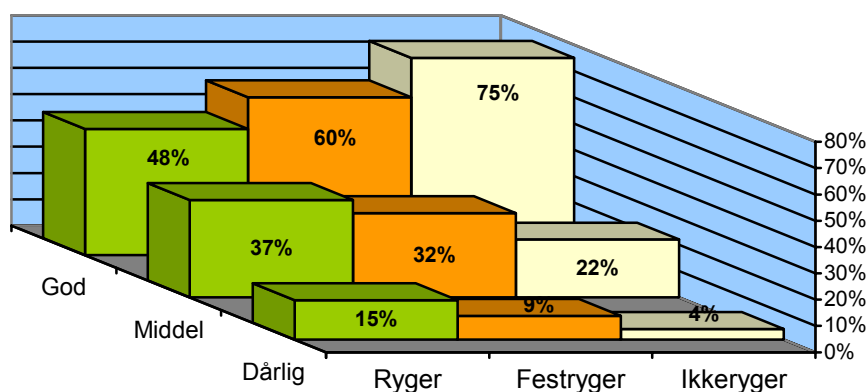
Rygningen har følger og de kan allerede ses blandt de 13-19-årige. Tobaksskaderådet konstaterer at rygere i 15-20 års alderen vurderer deres helhedstilstand mere negativ end deres jævnaldrende ikke-rygere.

Tabel 1: Sammenhæng mellem rygning og sygdom			
<i>Spørgsmål: Har du været syg de seneste 3 måneder?</i>			
Kategori:	Nej	Enkelt gang	Flere gange
<i>Ikke-ryger</i>	40%	49%	12%
<i>Festryger</i>	28%	57%	15%
<i>Ryger</i>	19%	53%	28%

Tabellen viser, at denne sammenhæng også kan konstateres i Holbæk. Tabellen viser relationen mellem rygning og om den unge har været syg indenfor de seneste tre måneder.

Der er markante forskelle på rygerne og ikke-rygernes sygdomsmønster. Væsentlig flere rygere – daglige som festrygere – har været syge sammenlignet med ikke-rygerne. Forskellen på de daglige rygere og festrygerne er primært, at de daglige rygere i højere grad har været syge flere gange, hvor festrygerne hovedsageligt har været syge en enkelt gang i perioden.

Mønstret gælder for både drengene og pigerne – dog er pigerne – som det tidligere er blevet diskuteret – generelt mere syge end drengene. Forskellen mellem rygernes og ikke-rygernes helbred afspejles også i de unges vurdering af deres almene sundhedstilstand som Figur 25 viser.

Figur 25. Relationen mellem rygning og vurdering af egen almene sundhedstilstand. Den almene sundhedstilstand er omkodet fra skala fra 1 til 5, hvor 1 var meget dårlig og 5 meget god. Fordelinger er vist samlet for begge køn.

Sammenhængen er meget klar. Rygernes almene sundhedstilstand er generelt dårligere end festrygernes og ikke-rygernes. Festrygernes sundhedstilstand er ringere end ikke-rygernes, men er bedre end dem, som ryger dagligt.

Analysen viser at der i høj grad er en sammenhæng mellem rygning og det fysiske velbefindende. Rygerne – selv de lejlighedsvis rygere – har en ringere almen sundhedstilstand og er oftere syge. Samtidig kan det konstateres at andelen af rygere i Holbæk er lidt over landsgennemsnittet, hvilket er bekymrende set fra et sundhedsmæssigt perspektiv.

Spørgsmålet om rygningens påvirkning af den unge kan dog ikke stå alene. Rygning indgår som en del af mange faktorer, der påvirker hinanden. F.eks. kommer rygerne måske oftere fra et dårligt fungerende hjem eller måske er de mere usikre på deres egen identitet.

Som det dokumenteres i kapitlet om rusmidler er der endvidere en stærk sammenhæng mellem rygning og brugen af rusmidler – såvel legale som illegale. Unge som ryger drikker mere end ikke-rygerne og de bruger i større udstrækning illegale rusmidler.

Spørgsmålet om de unges rygning kan afsluttende siges at ramme ind i nogle af de problematikker, der blev skitseret i afsnittet om vægt og spiseværing. Ingholt (2002) påpeger, at de unges rygning i vid udstrækning sker i en slags rygefællesskaber, hvor rygningen ikke er målet, men et middel – et biprodukt – som de unge bruger til at indgå i et fællesskab. Ingholts pointe er, at de unge egentlig ikke er specielt interesserede i at ryge, men at rygningen er nem at samles om – man behøver ikke anden anledning end rygningen selv – og samtidigt er fællesskabet uforpligtende. De unge er udmærket klar over, at rygning er meget farligt, men ønsket om at indgå i et fællesskab overskygger denne viden.

På den facon bliver rygning for nogle unge en strategi for at etablere venskaber og for måske at skjule en evt. usikkerhed og ensomhed. Der er reelt tale om at rygningen for nogle er handy i en periode af livet, hvor de er usikre på sig selv og går igennem en transformationsproces fra barn til voksen. Der kan også medvirke til at forklare, hvorfor der er en større andel af piger, der ryger. I kapitlet ”Ung anno 2002 i Holbæk” og tidligere i dette kapitel er det flere gange blevet klarlagt, at pigerne generelt har et dårligere selvværd sammenlignet med drengene. Hvis det oversættes til at pigerne i større udstrækning oplever at være mere usikker på sig selv, vil det ikke alene gøre dem mere skeptiske overfor deres egen vægt, men også øge risikoen for at de begynder at ryge for at overvinde denne usikkerhed.

Seksualitet

Seksualitet er vanskelig at belyse i denne aldersgruppe. Alderen fra 13 til 19 år er jo netop den periode, hvor den unge udvikler sig fra at være et barn hen imod et begyndende voksenliv. Seksualiteten og forholdet til det andet køn er på mange måder en af de væsentligste indikatorer – socialt set – på den nye status som ”voksen”. Samtidig er det et område, hvor der må forventes at være en ”berøringsangst” blandt nogle af de unge, fordi de endnu ikke har gjort sig nogle erfaringer eller fordi de konfronteres med omgivelsernes forventninger til at ”det skal man have prøvet”⁵ og lignende.

På spørgsmålet om seksuel orientering angiver 84% af de unge, at de er heteroseksuelle. Meget få (0,5%) er homoseksuelle, hvorimod 5% erklærer sig for biseksuelle, hovedparten af dem piger. 1% er i tvivl, mens resten ikke har svaret på spørgsmålet.

På undersøgelsestidspunktet har 29% procent en kæreste – andelen af piger i et forhold er lidt større end drengenes. Ca. en tredjedel af de unge har ikke haft en kæreste, hvor en anden tredjedel har haft en til to kærester og endelig har den sidste tredjedel haft flere kærester. Fordelingen kan ses i nedenstående tabel.

⁵ Det gælder særligt i de tilfælde, hvor spørgeskemaet er blevet besvaret klassevis. Se appendiks om metoden bag spørgeskemaundersøgelsen.

Hvor mange kærester har du kommet fast sammen med? (Tal for de 13- til 19-årige)		
Antal kærester:	Dreng	Piger
Ingen	27%	24%
1-2	32%	38%
3-4	24%	23%
5-6	8%	8%
7 eller flere	10%	9%

Bemærkelsesværdigt er det, at der ikke er nogen statistiske forskel på køn – hvor man måske burde forvente at pigerne havde haft flere kærester i forhold til drengene – set i lyset af deres tidligere kønsmodning.

Ses der i stedet på andelen, som har haft seksuelt samkvem med en partner har 43% af drengene og 46% pigerne haft det. Den gennemsnitlige debutalder varierer ikke på køn, men ligger mellem 15 og 16 år⁶.

Omkring 24% af alle de unge har dyrket ubeskyttet sex. Igen er der ikke signifikant forskel på køn. Analyseres dette nøjere, så har 100 drengene dyrket ubeskyttet sex – dette må ses i relation til 156, som har oplyst at de haft seksuelt samkvem med en partner – det svarer reelt til at 64% har haft sex uden beskyttelse. Samme andel piger har haft ubeskyttet seksuelt samkvem.

Det er mange, som ikke beskytter sig – og det har konsekvenser. I aldersgruppen 13-19 år har 4% været uønsket gravid eller har gjort en pige uønsket gravid. Det svarer til 9% af dem, der har haft seksuelt samkvem. Den manglende beskyttelse øger også risikoen for kønssygdomme dramatisk. 5% af de unge har haft en eller flere kønssygdomme – blandt dem som har haft ubeskyttet sex stiger det til 16% - hvor det tilsvarende antal hos dem, der anvender beskyttelse er under 1%.

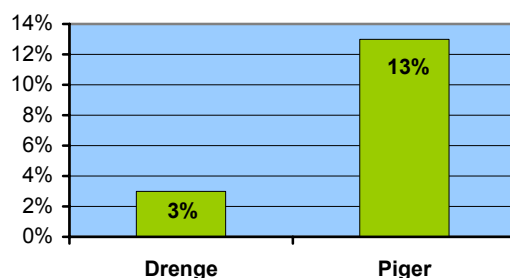
I Vestsjællands Amt fik 124 piger mellem 15 og 19 år foretaget en provokeret abort i 2000 (Kilde: Sundhedsstyrelsen). Det giver en aldersbetinget abortkvotient på 15,6 pr. 1000 kvinder i aldersgruppen. Vestsjællands Amt har en høj abortkvotient sammenlignet med andre amter – kun hovedstadsregionen har en højere andel af piger i aldersgruppen, der har fået foretaget abort.

Seksuelle overgreb

Vendes blikket mod dem som har været udsat for seksuelle overgreb kommer pigerne i fokus. Når der tales om seksuelle overgreb er der tale om en meget bred kategori, som potentielt kan dække over alt lige fra en blotter i parken til incest i hjemmet. Den enkeltes blufærdighedsgrænse kan også variere meget, hvilket påtvinger forsigtighed i tolkningen af tallene.

Figur 26 viser andelen af drenge og piger, der har været udsat for et seksuelt overgreb eller en blufærdighedskrænkelser. Der er tale om de unges egne angivelser.

⁶ Dette er et skøn, da der ikke er spurgt til det, men det er i denne alder hovedparten ser ud til at gøre deres debut.

Figur 26. Andelen som været udsat for seksuelle overgreb. Fordelt på køn.

Næsten 9% af de unge oplyser, at de har været udsat for en eller anden form for seksuelt overgreb eller blufærdighedskrænkelser – langt den største del af dem er piger – 13% af pigerne har været udsat for et seksuelt overgreb mod 3% af drengene.

Undersøges relationen mellem seksuelle overgreb og ubeskyttet sex, viser det sig at blandt dem, der har været udsat for et seksuelt overgreb har 69% haft ubeskyttet sex, mens det samme er tilfældet hos 38% af de resterende. Det indikerer, uden dog at det kan siges med sikkerhed, at mange piger måske har følt sig tvunget til at dyrke sex uden beskyttelse i en situation, hvor de måske ikke har følt sig helt trygge.

Det samme mønster viser sig, hvis relationen mellem blufærdighedskrænkelser og kønssygdomme analyseres. Her er der igen en overvægt af dem (25% mod 5%) som har oplevet en blufærdighedskrænkelser og har haft en kønssygdom.

Hvis der laves en analyse af hvilke faktorer, der øger risikoen for at blive udsat for en blufærdighedskrænkelser er den mest betydende faktor om den unge har prøvet stoffer. Dernæst kommer alkoholforbruget. Mindst betydende er forholdet til faderen. At forbruget af alkohol og stoffer har betydning åbner for to forskellige tolkninger. En mulighed er, at forbruget af stoffer er et symptom – en konsekvens af – blufærdighedskrænkelser. Dette kan måske f.eks. være tilfældet, hvor den unge er blevet misbrugt i barndommen og søger at glemme eller fortrænge oplevelsen igennem brugen af illegale rusmidler. En anden tolkning er, at den seksuelle krænkelser sker som en følge af misbruget. Dette kan måske være tilfældet, hvor et misbrug finansieres via prostitution eller at den unge i rusen gør ting vedkommende ellers ikke ville gøre.

Det er som nævnt vanskeligt at sige noget definitivt på basis af det nærværende datamateriale. Dog kan det konstateres, at mange af de unge kvinder i Holbæk har en oplevelse, hvor deres blufærdighedsgrænse er blevet overskredet.

Psykisk velvære

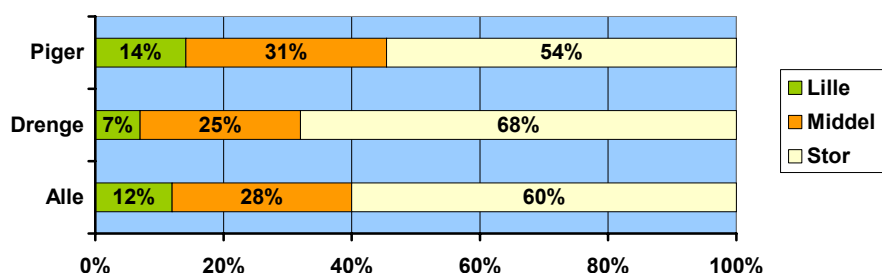
I indledningskapitlet ”Ung anno 2002 i Holbæk” blev de unges generelle velvære skitseret. I dette afsnit vil analysen gå et skridt videre og se nøjere på det psykiske velvære blandt de unge. Analysen vil ske i et sammenspil med den tidligere diskussion af det fysiske velvære. Det betyder, at opmærksomheden vil være rettet mod relationerne mellem det psykiske og fysiske velvære – f.eks. hvilken indflydelse rygning har på selvtilliden mv. Afsnittet vil tage sit udgangspunkt i de unges vurdering af deres egen selvtillid og efterfølgende se på tryghed og ensomhed for slutteligt at se på, hvor mange der har overvejet selvmord.

Når det psykiske velvære diskuteres i denne forbindelse er der konkret tale om de unges egne vurderinger af en række forskellige forhold. Der er således hverken tale om en

lægelig vurdering af sindstilstanden eller en eksplicit udspørgen om det aktuelle psykiske velbefindende.

Vurderingen af selvtillid

De unge blev spurgt, hvorledes de selv ville vurdere deres selvtillid. De kunne svare på en skala fra 1 til 5, hvor 1 var ingen selvtillid og 5 meget selvtillid. En forenklet udgave kan ses i Figur 27.

Figur 27. De unges egen vurdering af deres selvtillid. Inddelt i 3 kategorier: Lille, middel og stor. Omkodet fra skala med 5 trin. Vist for alle og fordelt på drenge og piger.

Over halvdelen (60%) mener, at de har en høj grad af selvtillid, mens 1 ud af 8 føler at deres selvtillid er helt i bund. Pigerne har generelt mindre selvtillid – 1 ud af hver 7 pige har en lav selvtillid. Blandt drengene er det kun 1 ud af 14. Mønstret gentager sig i midterkategorien, hvor pigerne også er overrepræsenterede i forhold til drengene.

Selvtilliden falder lidt jo ældre de unge er – man bliver tilsyneladende mere selvkritisk med alderen og erfaringen. Men set under et, så har hovedparten af de unge en pæn grad af selvtillid ifølge dem selv. Det er forholdsvis få, der oplever at deres selvtillid er i bund.

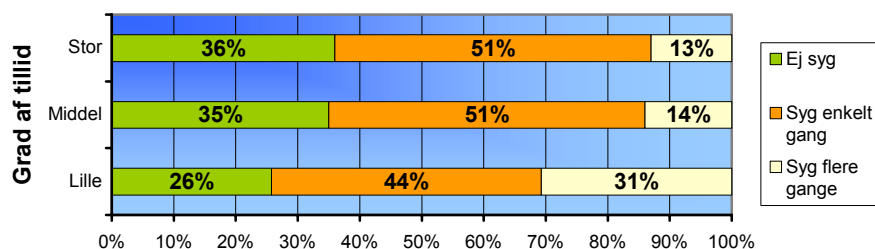
Så alt i alt har de fleste unge en god portion selvtillid. Drengene generelt lidt mere end pigerne. Lidt over en tiendedel har en lille selvtillid – og her er der andelen af piger dobbelt så stor som drenge.

Sammenhæng mellem sygdom og selvtillid

I det følgende antages det, at visse sygdomme skyldes dårligt selvværd – og ikke udelukkende fysiske faktorer. Med andre ord, at når en person ”pjækker” kan det skyldes, at vedkommende har det psykisk dårligt – måske grundet dårlig social kontakt med omgivelserne. Dermed ikke sagt, at dem med dårligt selvværd ikke kan blive syge og omvendt kan megen sygdom også påvirke selvværdet. Hypotesen er blot, at unge med ringe selvtillid oftere *føler* sig syge end dem med meget selvtillid og i større udstrækning spiser smertestillende medicin.

Hypotesen afprøves i de følgende figurer.

Det første diagram viser relationen mellem graden af selvtillid og sygdom. Meldingen er klar – lav selvtillid øger risikoen for (oplevet) sygdom/symptomer, hvilket i første omgang støtter hypotesen.

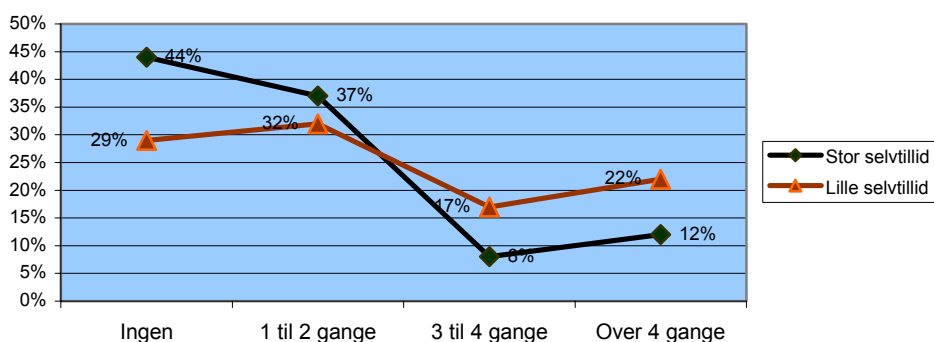

Figur 28. De unges vurdering af deres selvtillid i relation til, hvor syge de unge har været de seneste 3 måneder. Graden af selvtillid er inddelt i 3 kategorier: Lille, middel og stor. Omkodet fra skala med 5 trin. Vist for alle og fordelt på antallet af sygdomme.

Ud af dem med stor selvtillid har 13% været syge flere gange. Hos dem med lav selvtillid er andelen steget til 31% - over en fordobling af risikoen for at være syg. Ses der på sammenhængen fordelt på køn gælder relationen mellem psykisk selvværd og sygdom særligt for drengene.

Endvidere forstærkes relationen af rygning. Ryger den unge og har dårlig selvtillid øges risikoen for at vedkommende har været syg flere gange til 50%, hvor den hos ikke-rygerne er 21%. Rygerne har simpelthen 3,7 gange større chance for at have været syge flere gange end ikke-rygerne. Når der tales om "chance" er der tale om en sammenligning af odds-værdierne⁷.

Samme tendens går igennem, når blikket vendes mod forbruget af smertestillende medicin. Af dem med stor selvtillid har 44% ikke anvendt smertestillende medicin den seneste måned – blandt dem med dårlig selvtillid er tallet 29%. Omvendt har 22% i denne gruppe taget smertestillende medicin mere end 4 gange inden for den seneste måned mod 12% af dem med stor selvtillid. Se Figur 29.

Figur 29. De unges forbrug af smertestillende medicin i relation til deres selvtillid. Dem med middel selvtillid er ikke medtaget for at gøre figuren mere overskuelig.

⁷ Når der tales om odds værdier er tale om en anden måde at forstå sandsynligheder på. Odds angiver, hvor stor *chancen* er for at der sker en bestemt begivenhed. Fordelen ved odds er at forskellige oddsværdier kan sammenlignes i en såkaldt oddsratio-værdi, der angiver forholdet mellem to forskellige udfald/begivenheder. Sammenligning af forholdet mellem forskellige sandsynlighedsværdier giver ikke altid lige god mening, da udfaldsrummet går fra nul til en, og derfor kan der opstå situationer, hvor sammenligninger ikke giver mening. I disse kan oddsværdierne med fordel anvendes.

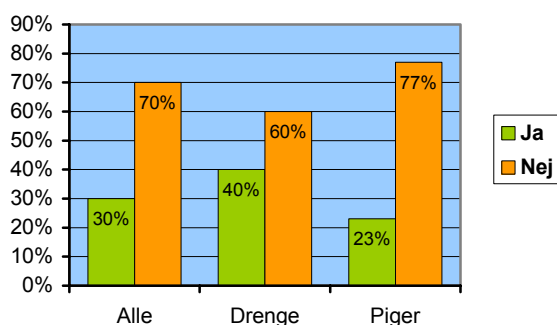
Mønstret gentager sig ved vurdering af, hvor sundt man spiser. 10% af dem med ringe selvtillid mener selv, at de spiser meget usundt. Det skal sammenlignes med 2% hos dem med middel eller stor selvtillid. Dårlige vaner – f.eks. trøstespisning – og dårligt selvværd følges ad.

Samlet set viser figurene, at der kan findes genklang for at hypotesen om at der er en relation mellem psykisk velvære – her i form af selvtillid – og sygdom har nogen gyldighed.

Tryghed

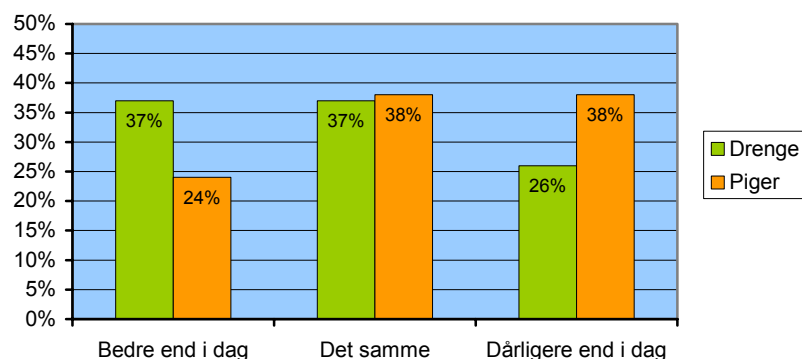
Et element i de unges psykiske velvære er tryghed. Tryghed skal her forstås som et bredt begreb, som kan dække over både social, psykisk og fysisk sikkerhed. Fysisk tryghed kan f.eks. være følelsen af at man kan gå på gaden uden frygt for overfald eller blufærdighedskrænkelser, hvor psykisk tryghed kan give sig udslag i et godt selvværd og selvtillid. En del af disse områder er allerede blevet berørt i det foregående – her vil fokus være på de unges egne udsagn om at de synes at verden af i dag er et trygt sted at være.

Svaret fra de unge er nej – 70% synes ikke at verden i dag er et trygt sted at leve i – det er mest udpræget pigerne som føler sig utrygge, hvorimod drengene føler sig mere trygge – om end flertallet stadig føler sig utrygge. Fordelingen kan ses i Figur 30 og er vist fordelt på køn.

Figur 30. Besvarelser på om man synes at verden i dag er et trygt sted. Fordelinger vist samlet og fordelt på køn.

Alt i alt et ganske negativt blik på verden i dag. Sammenlignes det med de unges selvtillid, så er dem med lav selvtillid klart mere utrygge ved verden i dag (84% mod 67% af dem med stor selvtillid). Utrygheden er konsistent uanset de unges alder og på tværs af etnisk baggrund. Der kan også identificeres en sammenhæng mellem rygning og tryghedsfølelsen. 82% af de daglige rygere synes ikke, at verden af i dag er et trygt sted. Dette samme synes 68% af ikke-rygerne. På trods af disse sammenhænge er andelen af unge som er utrygge meget konsistent, og det er på sin vis skræmmende, at så mange unge føler, at den verden de lever i overordnet set ikke er et trygt sted.

Figur 31. Fordelinger på spørgsmålet: "Hvordan tror du at verden er i 2012?". Vist fordelt på køn.

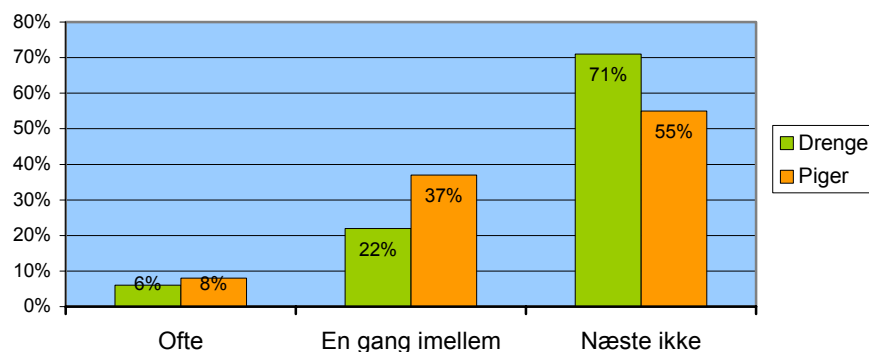
Figur 31 viser et tilsvarende spørgsmål om tryghed. Denne gang er de unge blevet spurgt om deres holdning til verden om 10 år – dvs. i 2012. De unge er meget delte i deres holdninger til spørgsmålet. Drengene er mere positive end pigerne. Lidt under 40% af både drengene og pigerne mener, at verden om 10 år vil være stort set den samme som i dag mens en tilsvarende andel af pigerne mener, at verden vil være dårligere. Hos drengene er det kun 23% der mener det samme – til gengæld mener 37% af drengene, at verden vil være et bedre sted i år 2012.

Afslutningsvis kan det bemærkes, at mange af de unge synes verden i dag er et utrygt sted. Der er forholdsvis få som mener, at den vil forandre sig til noget bedre om ti år. En del tror, at den vil være det uændret om ti år. Der er altså generelt en udbredt utryghed for mange af de unge – en utryghed som måske kan henføres til den periode de unge er i eller lige dét tidspunkt undersøgelsen blev gennemført på. Undersøgelsen indikerer også, at mange unge basalt set er utrygge ved verdens tilstand nu, og har svært ved at se, at det skulle ændre sig signifikant til det bedre indenfor det næste årti.

Ensomhed og selvmord

Hidtil har analysen koncentreret sig om forskellige aspekter ved psykisk velvære – i det følgende vil se på en række konsekvenser af et dårlig psykisk velvære – måske rettere sagt, der, hvor den unge har det så ringe, at ensomheden er en trofast følgesvend og tanken om selvmord ikke er så fremmed.

Af de unge har 7% ofte følt sig ensomme de seneste 3 måneder og 32% har en gang imellem været ensom. Hovedparten (62%) har dog næsten ikke været ensomme. Fordelingen kan ses i Figur 32, der også viser, at pigerne oftere end drengene føler sig ensomme. Analyseres graden af ensomhed i relation til vurderingen af selvtillid er de tæt forbundne. Ensomheden fører med andre ord til et lavt selvværd eller omvendt. 24% af dem der har lav selvtillid har også været meget ensomme. Den tilsvarende andel hos dem med meget selvtillid er 4%.

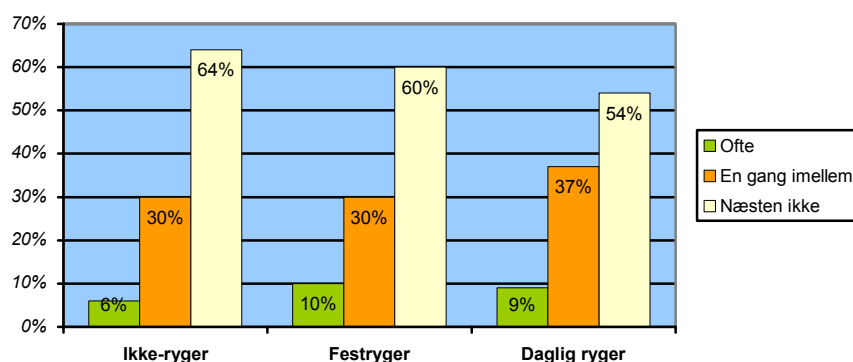

Figur 32. De unges egen vurdering af, hvor ofte de har været ensomme de seneste måneder. Fordelinger vist fordelt på køn.

En nylig svensk undersøgelse (Weltoft, Hjern, Haglund og Rósen 2003) påviser, at unges ensomhed kan skyldes forældrenes skilsmisse. Dette kan bekræftes i denne undersøgelse om end effekten er mindre end i den svenske undersøgelse. Blandt dem med gifte forældre har 6% ofte følt sig ensomme, hvor 9% af dem med skilte forældre har følt det samme. Effekten er mest udpræget for pigerne.

Som en krølle på den tidligere diskussion af rygning og dens konsekvenser kan relationen mellem rygning og ensomhed iagttages i Figur 33. Figuren viser graden af ensomhed fordelt på rygestatus.

Rygerne er generelt mere ensomme end ikke-rygerne, hvor festrygerne placerer sig mellem disse to.

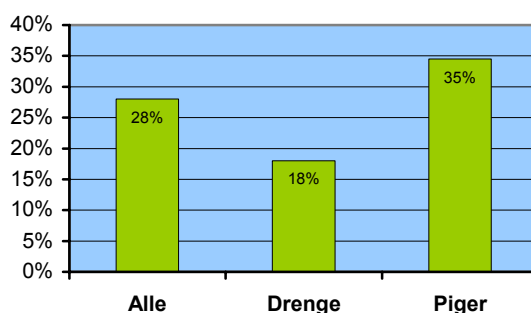
Figur 33. Sammenhængen mellem rygning og ensomhed. Tal for alle. Fordelt på forbrug af cigaretter.

Sammenhængen kan skyldes flere faktorer. Der er flere piger som ryger, og pigerne er generelt mere ensomme end drengene, så forskellen kan skyldes dette. Rygningen kan også være indikator for dårlige sociale vilkår – og derfor kan rygere måske føle sig mere marginaliserede (jf. den tidligere diskussion af rygning og sociale faktorer).

Selv mord

Netop kønsforskellen er meget markant, når der ses på, hvor mange unge der har overvejet at begå selvmord. Lige knap en tredjedel af de unge har overvejet at begå selvmord. Det er voldsomt mange – særligt taget i betragtning af, at spørgsmålet i undersøgelsen bevidst var formuleret således at seriøsiteten og det uacceptable ved tanken om selvmord stod meget klart.

Som sagt er der en markant kønsforskel i holdningen til selvmord. Næsten dobbelt så mange piger som drenge har overvejet at begå selvmord - 35% mod 18% af drengene. Formuleret som odds har pigerne 2,6 gange større chance for at have overvejet selvmord i forhold til drengene. Fordelingerne fremgår af Figur 34.

Figur 34. Hvor mange, der har overvejet at begå selvmord. Spørgsmålet var: "Har du været så langt ude og deprimeret, at du har overvejet at begå selvmord?". Tal vist samlet og fordelt på køn.

Der er altså rigtig mange, som har overvejet denne triste mulighed. Det er på trods af at antallet af selvmord blandt unge næsten er halveret blandt drengene og er mere end halveret blandt pigerne i perioden fra 1980 til 1998. Der er endvidere langt flere drenge som *begår* selvmord – hvilket er overraskende set i lyset af fordelingen i figuren. Selvmordsraten i 1998 var 10 selvmord pr. 100.000 drenge i alderen 15-24 år og 3 pr. 100.000 piger i samme aldersgruppe. Dog er der fra 1998 og fremefter sket en stigning i antallet af selvmord (Zøllner 2002).

Misforholdet mellem de aktuelt udførte selvmord og de overvejelser de unge har om at begå selvmord indikerer for det første, at når drengene overvejer selvmord er problemerne større og afstanden fra overvejelse til et seriøst forsøg kortere. Det virker som om drengenes grænser for, hvornår man overvejer selvmord er længere ude end pigernes, og når de kommer derud er problemerne større. Det andet – som reelt er skitseret – er at pigerne tilsyneladende vælger nogle andre metoder end drengene til at forsøge selvmord. Zøllner (2002:5) peger på, at der er et modsatrettet forhold, hvor flere piger end drenge *overvejer* selvmord, hvorimod selvmordet *begås* af flere mænd end kvinder.

Ifølge Zøllner skyldes det i høj grad at drengene og pigerne anvender forskellige metoder at forsøge selvmord med. Drengene tager som oftest meget drastiske metoder i brug, hvor pigerne f.eks. tager en overdosis piller. Zøllner påpeger også at selvmord i de fleste tilfælde sker i hjemmet, og peger på, at der ofte er tale om manglende kommunikation med omgivelserne – særligt med forældrene og andre fortrolighedspartnere – som i sidste ende kan resultere i et selvmord. Et forhold hun synes er paradoksalt, da de unge som regel er omgivet af andre mennesker hele tiden – i hjemmet hos forældrene, blandt vennerne og i skolen – og at ensomhed derfor *burde* være vanskelig at realisere.

Det er vanskeligt at sige noget definitivt om, hvorfor så mange af de unge fortæller, at har overvejet selvmord (især blandt pigerne). Analysen har dog flere gange peget på, at pigerne generelt føler sig mere sårbare og har lavere selvværd end drengene, og det gør at de måske i højere grad tumler mere med livets store spørgsmål end drengene.

Afrunding – fysisk og psykisk velvære

Kapitlet har været vidt omkring og har behandlet mange temaer undervejs. Fysisk og psykisk velvære er to store områder, der hver især dækker over mange problemstillinger, og på samme tid er tæt forbundne på mange niveauer.

For at begynde et sted er et af de centrale resultater i kapitlet, at majoriteten af de unge føler, at verden i dag er et utrygt sted at leve i og det er en følelse som går på tværs af de traditionelle opdelinger. En massiv utryghed ved omverdenen – og det er fra en gruppe, der oftest betegnes som den generation, der har alle muligheder – og som materielt har haft mere end nogen anden generation før den – men tryghed var altså ikke med i pakken. Det indikeres med andre ord, at mange af de unge på et basalt plan ikke føler sig helt tilpas. Det er en viden, som er nyttig at have i baghovedet, når de forskellige analyser læses og tolkes.

Et andet gennemgående resultat i kapitlet har været forskellen mellem drengene og pigernes forhold til deres krop og sygdom. I udgangspunktet blev det klarlagt at pigerne selv oplever at være mere syge end drengene.

I brugen af ordet ”oplever” peges der også på en hypotese om at nogen sygdom og nogle symptomer i en eller anden udstrækning afspejler de unges sociale og psykiske velvære. Ud fra denne hypotese er de forskellige resultater blevet analyseret.

Af resultater i analysen af det fysiske velvære kan der peges på følgende:

- Pigerne rapporterer at være mere syge/have flere symptomer end drengene.
- Der er dog ikke forskel i antallet af drenge og piger med kroniske sygdomme.
- Der er ikke forskel i pigernes og drengenes vurdering af, hvor sundt de spiser. Alderen har imidlertid betydning. Jo ældre de unge er, jo mere usundt mad spiser de.
- Halvdelen af de unge mener, at deres vægt er tilpas. Særligt pigerne har et problematisk forhold til deres vægt og mange har været på slankekur.
- Mange af de unge dyrker motion – og 38% dyrker motion minimum 4-6 om ugen. Motionshyppigheden falder med de unges alder og drengene dyrker generelt mere motion end pigerne.
- 19% af de unge ryger til hverdag. Blandt de 18 til 19-årige ryger knap en tredjedel til hverdag.
- Der er en overrepræsentation af kvindelige rygere. Til gengæld ryger mandlige rygere flere cigaretter pr. individ.
- Blandt de unge kan der findes en klar sammenhæng mellem rygning og vurdering af egen sundhedstilstand.
- 64% af unge (blandt de seksuelt aktive) har haft seksuelt samkvem uden beskyttelse.
- 13% af pigerne har været udsat for blufærdighedskrænkelser.

Af resultater i analysen af det psykiske velvære kan der peges på følgende:

- 60% af de unge oplever at have høj grad af selvtillid.
- Rygere har mindre selvrapporeret selvtillid end sammenlignet med ikke-rygere.
- 70% finder ikke, at verden i dag er et trygt sted.
- 28% af de unge har haft selvmordstanker. Særligt pigerne (35%) har overvejet at begå selvmord, hvor færre drenge (18%) har gjort sig disse tanker.

Det næste kapitel vil give svar på nogle af de spørgsmål som er blevet rejst i dette kapitel om de unges relationer til omgivelserne, herunder særligt til forældrene og vennerne.

De unges relationer

De unge eksisterer ikke i et vakuum. De indgår i et net af relationer til omgivelserne – familien, vennerne, skolen, arbejdet er alle centrale elementer i konstitueringen af deres liv og levned. Hvor det foregående afsnit om psykisk og fysisk velvære fokuserede på de unges tilstand, vil dette kapitel se på de unges kontakter og relationer til deres omgivelser. Det foregående kapitel fremdrog på mange områder, at de unges velvære – psykisk som fysisk – er forbundet, og det spørgsmål som det lod tilbage var, hvorvidt de unges relationer indvirkede på dette. Ensomhed blev lagt frem som et eksempel på en situation, hvor manglen på gode sociale relationer kunne få voldsomme følger. Her vil der så yderligere blive sat tal på de unges relationer til deres omgivelser.

Indledningsvis kan det konstateres, at udviklingen i det moderne samfund i voksende grad betoner vigtigheden og det centrale i de medmenneskelige relationer. Disse bliver vigtigere, fordi relationerne i større grad har definatorisk indflydelse på konstitutionen af de unges identitet(er). Normer og traditioner kan alene ikke længere definere den unges placering og verdensbilledet – det er noget som sker i et refleksivt samspil med omgivelserne. Sagt mere konkret betyder det, at den unge i langt højere grad end tidligere får ansvaret for at fastlægge sit eget livsprojekt – hvem er *jeg* og hvad vil *jeg*. Denne frisættelse giver på samme tid langt flere muligheder for den unge, men involverer også nogle omkostninger, idet den unge *selv* skal definere sit livsprojekt og det indebærer ansvaret for de valg der tages. Ethvert valg indeholder også et fravalg – vil *jeg* noget bestemt kan *jeg* ikke noget andet – disse valg bliver med andre ord risikofyldte, da man kan vælge forkert.

Pointen er her, at valget i vid udstrækning sker i dialog med omgivelserne – forældre, undervisere, venner og andre personer som den unge omgås i hverdagen – og hvis den kontakt mangler efterlades den unge i et tomrum og til følelsen af usikkerhed. Det peger samtidigt på at indholdet af relationen er vigtig. Blot at være sammen kan være en kvalitet i sig selv – men hvis der ikke åbnes op for et gensidigt samspil vil den ene eller begge parter måske stå uforløst tilbage.

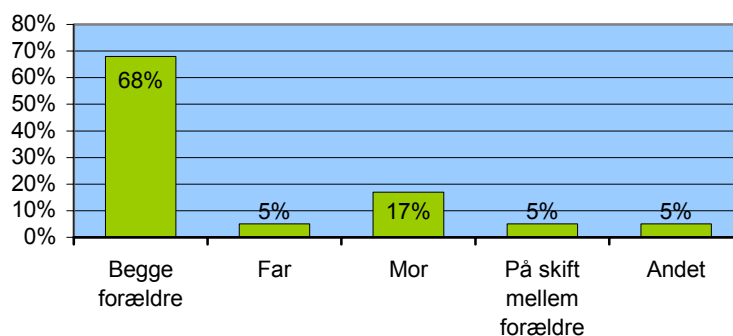
Kapitlets udgangspunkt vil være en analyse af, hvem de unge bor sammen med – det er primært deres forældre – og om forældrene er gift eller ej. Derefter vil der blive set på, hvor mange der har en kæreste og hvem de går til, når de har problemer eller brug for råd om deres liv - hvem har de unge i det hele taget kontakt med i hverdagen.

Efterfølgende vil aktiviteterne med familien og vennerne blive diskuteret – hvad laver man sammen med familien – keder man sig og finder samværet sted foran fjernsynet eller har samværet med familien en anden og mere aktiv side?

Dernæst vil forholdet til vennerne komme i fokus. Hvor mange venner har man? Hvor tæt er forholdet til dem og hvad laver man sammen med dem?

Kontakten i hverdagen

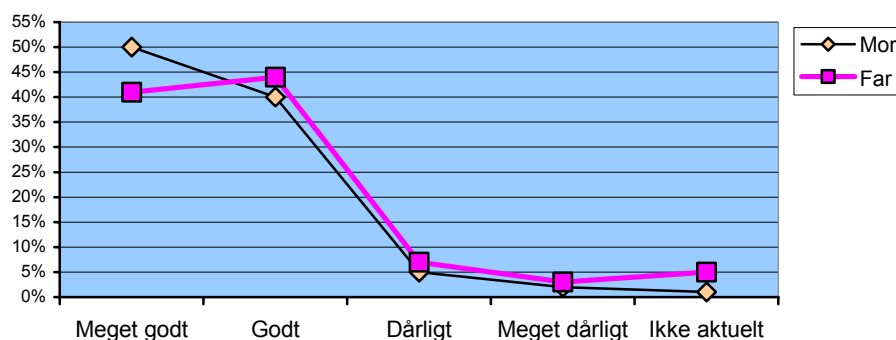
Hovedparten af de unge mellem 13 og 19 år bor stadig hjemme hos begge forældre. Omkring en fjerdedel (27%) bor ved den ene forældre eller på skift mellem forældrene. Flertallet af dem bor hos deres mor. Fordelingen er vist i Figur 35. Der er ikke forskel på drengenes og pigernes situation.

Figur 35. Hvem bor de unge sammen med?

Blandt de unge, hvor en eller begge forældre har en anden etnisk baggrund end dansk er andelen som bor sammen med begge mindre (51%) og der er flere som bor sammen med henholdsvis deres mor (31%) eller anden familie (6%).

Forholdet til forældrene er for de flestes tilfælde ganske udmærket. Af de unge har 92% et meget godt eller godt forhold til deres mor. Forholdet til faderen er en lille smule køligere, men ikke meget. Her har 84% et meget godt eller et godt forhold til deres far. Der er ikke forskel på drengenes og pigernes forhold til deres mor og far. Vurderingen af forholdet til moderen og faderen er afbilledet i Figur 36.

Figur 36. Forholdet til far og mor.

Forholdet til forældrene hænger i høj grad sammen med alderen. Når de unge passerer igennem deres pubertet sker der en frigørelse fra forældrene og en demontering af det selvfølgelige i at have et godt forhold til forældrene. Omvendt kan forældrene også være mere eller mindre glade for den udvikling deres afkom går igennem og det kan følgelig også påvirke relationen i den ene eller anden retning.

Blandt de 13-årige oplever 94% af de unge, at de har et godt eller meget godt forhold til deres mor. 2% har et meget dårligt forhold. Ses der på de 19-årige falder andelen med et godt eller meget godt forhold til 83% og 7% har et meget dårligt forhold til deres mor. Andelen med et meget godt eller godt forhold til faderen falder fra 88% til 80% i samme aldersgruppe. Forholdet til forældrene afhænger også af om de er gift eller skilt. Forholdet er generelt bedre, når forældrene er gift og uanset hvem den unge bor ved i tilfælde af skilsmisse påvirker dette forholdet til begge forældrene i negativ retning.

Forholdet til forældrene er vigtig, når man ser på de unges opførsel på andre områder – f.eks. ved brug af legale og illegale rusmidler, rygning og seksuelle udfoldelser – hvor et dårligt forhold øger risikoadfærden på en række områder.

Samtidig kan det konstateres, at de unges fysiske og psykiske velvære påvirkes signifikant af forholdet til forældrene. Ser man på graden af sygdom de seneste 3 måneder i relation til forholdet til moderen har dem med et dårligt forhold 4,2 gange større chance for at have været syge end dem med et godt forhold til moderen.

Forholdet påvirker også de unges følelse af ensomhed. 3% af dem der har et godt forhold til moderen føler sig ofte ensomme – blandt dem med et meget dårligt forhold stiger dette til 41% - hvilket indebærer 23 gange større risiko for ensomhed.

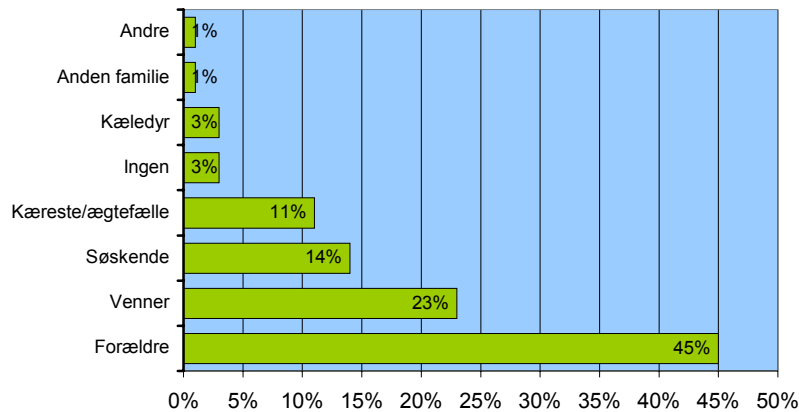
Mønsteret går igen på mange områder. De unges vurdering af deres almene sundhedstilstand følger meget præcist forholdet til moderen. Et dårligt forhold indikerer også en dårlig almen sundhedstilstand. Det samme gør sig gældende ved brugen af stoffer, hvor et dårligt forhold forøger risikoen for at den unge har prøvet stoffer. 26% af dem med et godt forhold har prøvet stoffer, mens 59% af dem med et meget dårligt forhold har prøvet stoffer (de har med andre ord 4 gange større chance⁸ for at have prøvet stoffer).

Endelig øger et dårligt forhold til forældrene – uanset om det er til moderen eller faderen – dramatisk risikoen for at de unge bliver så deprimerede, at de overvejer at begå selvmord. Blandt dem med et meget dårligt forhold til moderen har 68% været i en situation, hvor de har overvejet at begå selvmord. Hos dem med et meget godt forhold er den tilsvarende andel 17%.

Så et godt forhold til forældrene har indflydelse på mange områder af de unges liv, og unge, hvor forholdet til forældrene af den ene eller den anden grund er truet, befinder sig i høj grad i risikozonen på en lang række områder. Det er dog også en sammenhæng, der kan gå den anden vej, f.eks. i tilfælde, hvor de unge udviser en adfærd som forældrene ikke kan acceptere, hvilket påvirker forholdet i negativ retning. Der er dog andre undersøgelser (f.eks. Ringbäck, Weltoft, Hjern, Haglund og Rósen 2003) der påviser, at et forhold til forældrene dårligt, vil det markant øge risikoen for at den unge på et tidspunkt vil udvise en betydelig risikoadfærd. Det gælder i særdeleshed børn, der kommer fra brudte hjem. Skilsmissebørnene har væsentlig større risiko for at ende i misbrug, pådrage sig psykiske sygdomme og for at begå selvmord.

Udover relationen til forældrene er bl.a. vennerne og søskende vigtige for de unge, som illustreret i nedenstående figur, der viser hvem man føler sig mest knyttet til.

⁸ Der er tale om en oddsværdi.

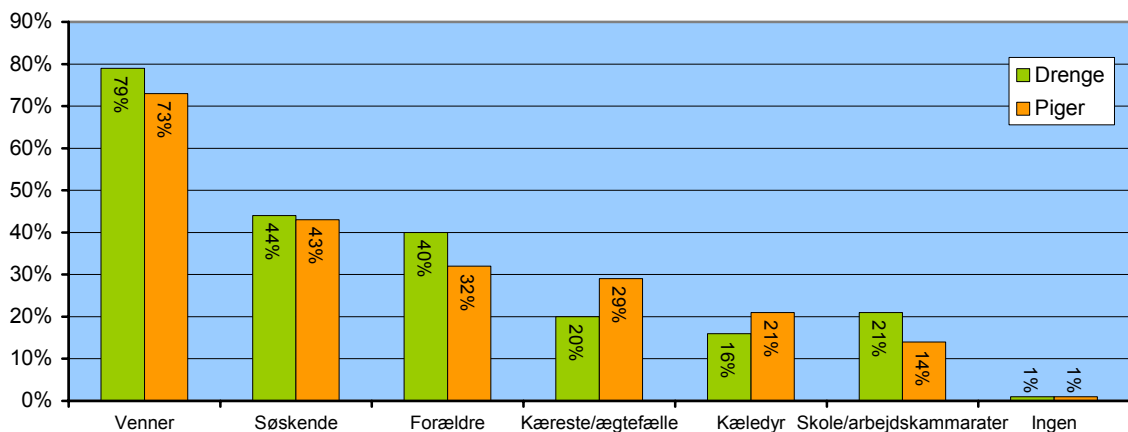

Figur 37. Hvem føler man sig mest knyttet til?

Forældrene er den absolutte topscorer, efterfulgt af vennerne, søskende og kæresten/ægtefællen. Drengene er mere knyttet til forældrene end pigerne (51% mod 40%), hvor piger lægger mere vægt på vennerne (26% sammenlignet med 19%) og kæresten/ægtefællen (13% versus 8%).

Fordelingerne varierer med alderen. For 13-årige er forældrene det centrale anknætningspunkt, mens vennerne og kæresten bliver vigtigere jo ældre man bliver. Ikke overraskende, når puberteten medtages i ligningen. Blandt de 19-årige er der næsten lige mange, som føler sig mest knyttet til forældrene som til kæresten.

Figuren peger samtidig på at relationen til vennerne er særdeles vigtig og ser man på hvem de unge har kontakt til i hverdagen, så er det ikke forældrene man taler mest med – i al fald ikke til hverdag – her er vennerne de absolut mest centrale – forældrene kommer helt nede på tredjepladsen. Hvem de unge har kontakt med i hverdagen kan ses i Figur 38.

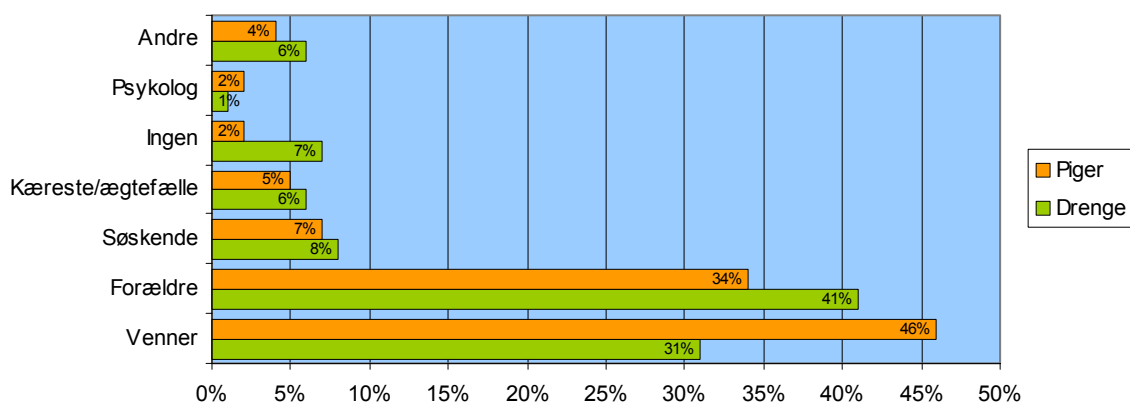
Figur 38. Hvem har de unge kontakt med til hverdag. Fordelinger vist fordelt på køn. Spørgsmål var: "Hvem taler du med hver dag?"

Det overraskende i figuren er, at skole- og arbejdskammerater har en så perifer rolle, hvor de i betydning rangerer på linie med de unges kæledyr. Det er på trods af at de fleste går

enten i grundskole eller på en ungdomsuddannelse. Det kan skyldes, at mange formentlig både er venner og samtidigt skolekammerater.

Figuren viser også at den *centrale* relation for de unge i hverdagen er deres venner. Det er dem man taler med – hvor forældrene har en mere perifer rolle i det daglige. Det kan være en indikation på den såkaldte ”funktionstømte” familie, hvor mange af de behov, der tidligere blev varetaget i familien nu varetages eksternt. Det prototypiske eksempel er situationen, hvor hjemmet fungerer som en art banegård for familiemedlemmernes separate liv, og hvor det fælles samvær i store træk reduceres til weekender og ferier.

Venerne er også dem de unge går til sammen med forældrene, når de har brug for gode råd og vejledning om deres liv. Pigerne går i højere grad end drengene til vennerne, hvor drengene foretrækker deres forældre – se fordeling i Figur 39. Af drengene har 7% ingen at gå til, når de mangler rådgivning.

Figur 39. Hvem går de unge til, når de har brug for vejledning og gode råd om deres liv. Tal vist fordelt på køn. Kategorien ”andre” dækker bl.a. over skolerådgivning, klasselærere, sagsbehandlere, netrådgivningen mv.

Blandt de unge i fokusgruppeinterviewene skelnes der meget skarpt mellem hvad vejledningen drejer sig om. Er det problemer med jobbet er det måske sagsbehandleren og er det personlige problemer går man til vennerne/veninderne:

”Job og sådan noget så snakker jeg med min sagsbehandler og hvis det er personlige problemer, så er det mine venner.”(pige)

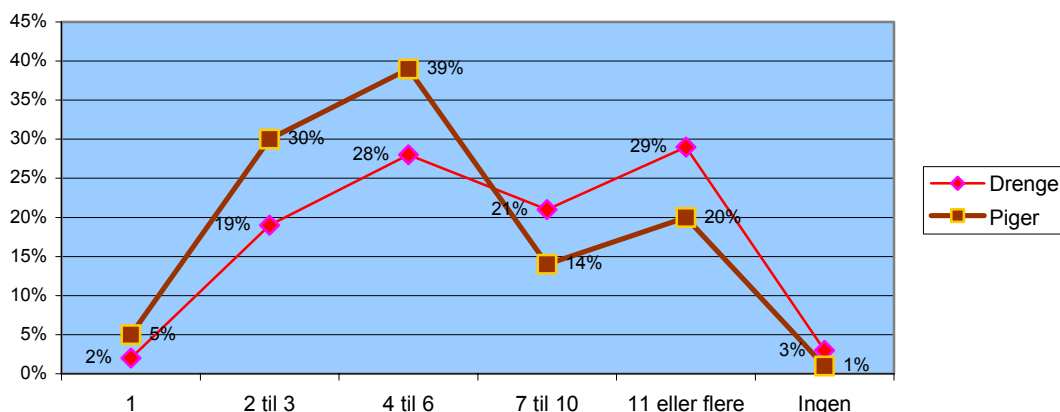
Mere karakteristisk er det, at forældrene næsten altid er fraværende i deres beskrivelser. Nogle er blevet smidt ud af forældrene i en ung alder, andre ser ikke forældrene som en troværdig mulighed og andre taler kun med den ene forældre.

Forholdet til vennerne

Forholdet til vennerne er en central relation for de unge. I den ældste aldersgruppe – 20 til 25 år – for kæresten/ægtefællen større betydning, men blandt de 13 til 19-årige er vennerne meget vigtige. De fleste i denne aldersgruppe har 4 til 6 venner, som de betegner som rigtige venner. Med ”rigtige” venner betones forskellen på bekendte og venner. Med venner tænkes der på personer, hvormed den unge har en længerevarende relation, hvor

bekendte har en mere perifer position og hvor relationen måske ikke er af lige så intensiv karakter.

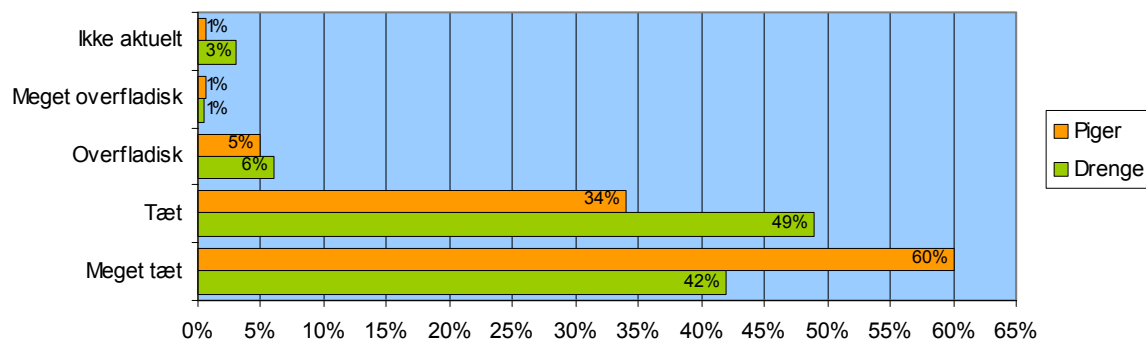
Figur 40 viser antallet af rigtige venner, fordelt på drenge og piger. Pigerne har generelt færre, som de betegner som rigtige venner, hvor drengene typisk har lidt flere.

Figur 40. Antallet af "rigtige" venner - fordelt på køn.

Meget få nøjes med en enkelt rigtig ven. Der er flere piger, som har en enkelt veninde i forhold til drengene. Til gengæld er der en meget lille overvægt af drenge som ikke har nogle, som de vil betegne som rigtige venner.

Det virker som om at pigerne primært har færre venner, men at forholdet til dem til gengæld er tættere end det drengene har til deres venner. Den formodning underbygges af Figur 41, der peger på at 60% af pigerne har et meget tæt forhold til deres nærmeste veninde, mens det samme kun gør sig gældende for 42% af drengene.

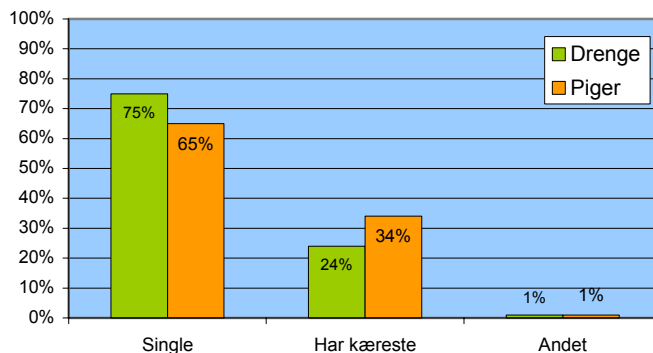

Figur 41. Forholdet til den nærmeste ven/veninde.

Drengene betegner som oftest forholdet til deres nærmeste ven som tæt. Der er nok tale om en grundlæggende forskel på karakteren af drenges og pigers venskaber, hvor pigernes venskaber er mere tætte og fortrolige end drengenes. Drengene mødes måske oftere omkring nogle eksterne ting, som f.eks. fodbold eller computerspil, hvor pigerne i højere grad taler sammen om f.eks. problemer i deres liv (som Figur 39, der viser hvem de unge går til, når de har brug for råd om deres liv).

Kærester

Udover vennerne og familien har mange af de unge også en kæreste. Samlet set har en tredjedel af alle pigerne en kæreste, mens en fjerdedel af alle drengene har en kæreste. Andelen varierer med alderen.

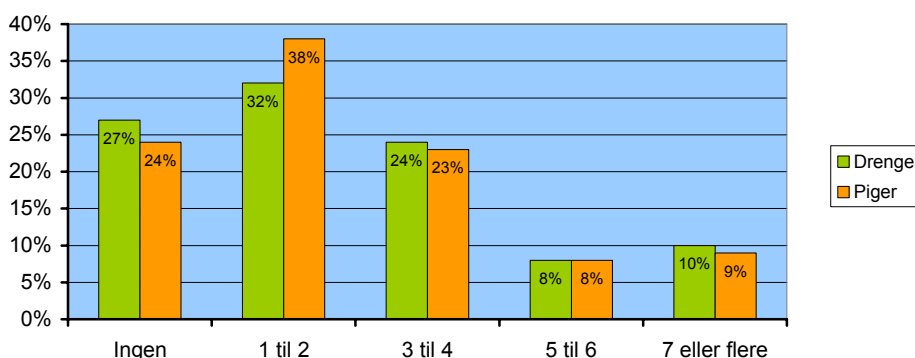

Figur 42. De unges status mht. kærester. Kategorien "andet" dækker over gifte og fraskilte. Fordelt på køn.

Blandt de 13-årige har 16% en kæreste – mens tallet blandt de 19-årige er vokset til 61%. Lidt flere piger end drenge har en kæreste i denne alder.

Samlet set for hele aldersgruppen har de fleste kommet fast sammen med 1 til 2 kærester. Dette varierer med alderen. Fordelingen kan ses i Figur 43. Pigerne har haft lidt flere kærester end drengene.

I 19 års alderen er det lige knap 10% som ikke har haft nogen fast kæreste. Hovedparten har stadig kun haft 1-2 faste kærester – om end der er en tendens til at pigerne i denne alder har haft lidt flere kærester end drengene.

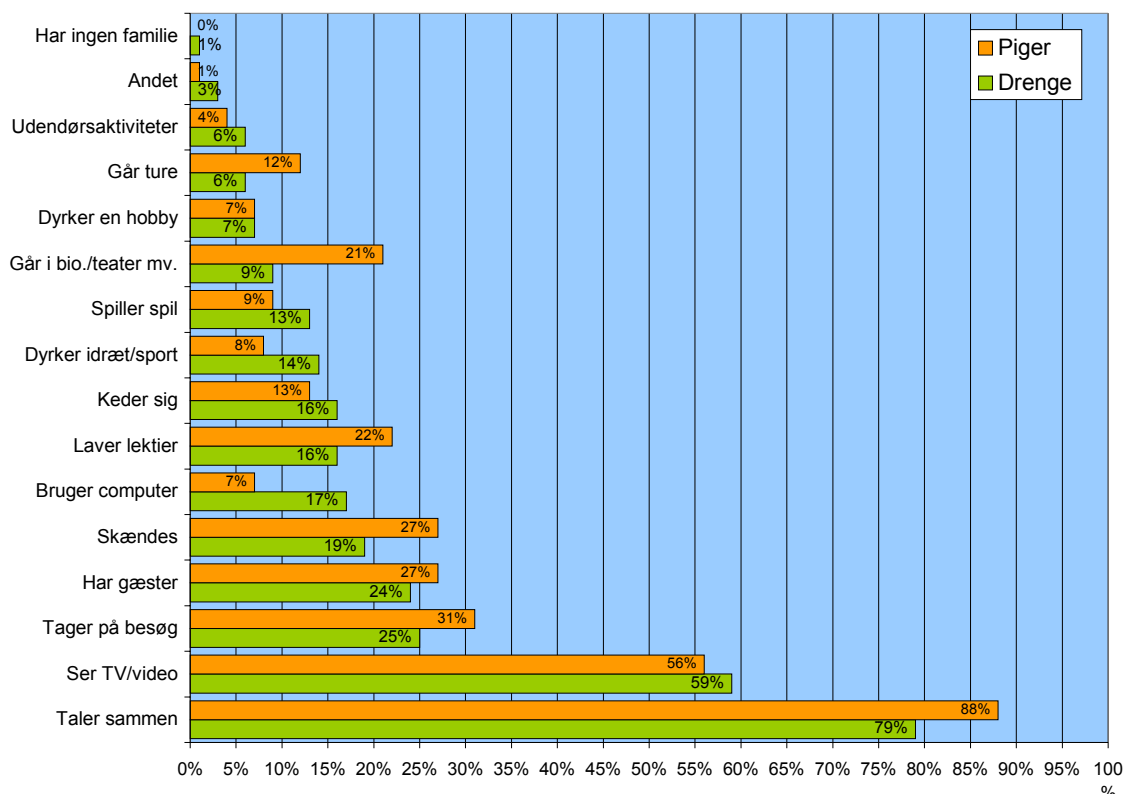
Figur 43. Antallet af kærester den unge har kommet fast sammen med.

Med hensyn til gennemgangen af de unges seksualliv henvises der til kapitlet om "Fysisk og psykisk velvære", hvor dette gennemgås.

Aktiviteter med familien

Hvad laver de unge sammen med familien? Er der hold i formodningen om den "funktionstømte" familie eller er der tale om en for hurtig dom over dagens kernefamilier?

Figur 44 viser en oversigt over hvad de unge laver med deres familie. Oversigten er fordelt på køn og ordnet efter aktiviteterens udbredelse.

Figur 44. Oversigt over aktiviteter med familien. Fordelt på køn og rangordnet efter popularitet.

Det mest udbredte aktivitet med familien er at tale sammen. Flere piger end drenge taler med deres familie. Blandt drengene er der 21% som *ikke* taler med deres familie. Til gengæld ser flere drenge end piger TV og video med familien. Fjernsyns- og videokonsumering er den anden mest udbredte aktivitet. Derefter kommer en række lige populære aktiviteter – går på besøg, får besøg og skændes. Omkring en lille tredjedel af pigerne og en fjerdedel af drengene foretager disse aktiviteter sammen med familien.

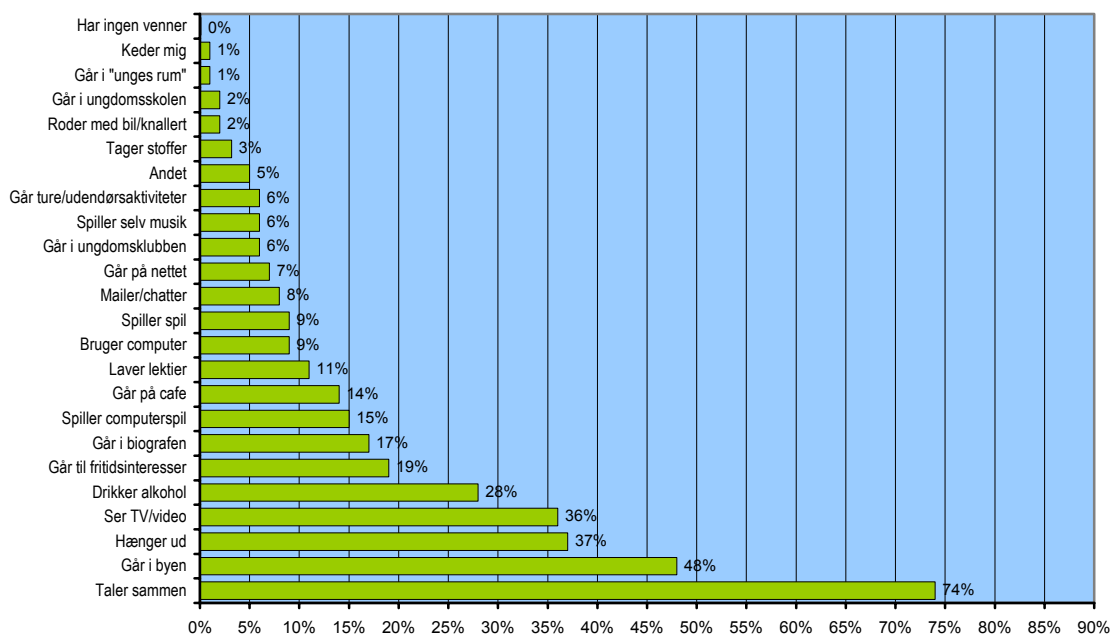
Lige knap en femtedel af de unge laver lektier med deres forældre – pigerne er i overtal – hvorimod drengene er bedre til at bruge computer sammen med familien og keder sig mere end pigerne. Generelt er flere piger aktive i forhold til familien end drengene. Pigerne taler, skændes, laver lektier, går i biografen/teateret og går ture med familien oftere end drengene, som tilsyneladende har færre aktiviteter sammen med familien.

Der tegner sig et billede af, at de unges primære aktivitet sammen med familien er snak henover det at se fjernsyn og video. Derudover er de kun sammen, når det gælder besøg – hjemme som hos bekendte – og når de skændes. Af praktiske fællesaktiviteter er det kun lektier, der er forholdsvis udbredt. Drengene bruger computer og pigerne er flittige til at gå i teateret og biografen med familien.

Aktiviteter med vennerne

Hvad laver de unge så sammen med deres venner? Top 5 er at man taler sammen, går i byen, hænger ud, ser TV/video og drikker alkohol. De følgende figurer viser, hvad de unge laver sammen med deres venner. Den første viser aktiviteterne samlet for både drenge og

piger. Den efterfølgende viser aktiviteterne fordelt på henholdsvis drenge og piger. Rækkefølgen af aktiviteterne er i begge diagrammer den samme, så det er lettere at foretage en sammenligning på tværs af dem.

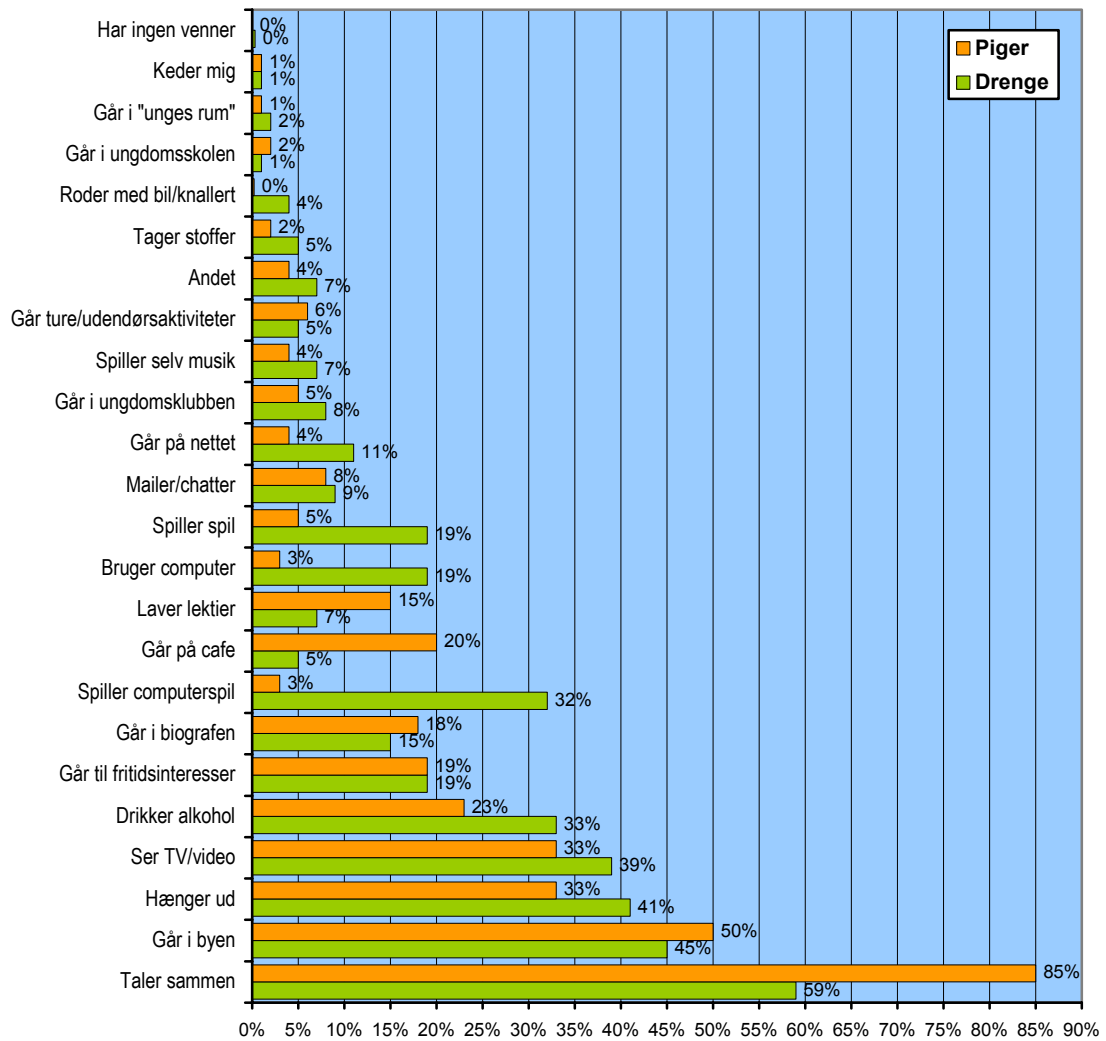

Figur 45. Oversigt over hvad de unge laver med deres venner. Samlet for begge køn.

Hovedparten af samværet er centreret omkring dét at være sammen – om det er at tale sammen, hænge ud eller gå i byen – er dette de foretrukne aktiviteter. Indtagelse af alkohol er også en populær aktivitet. Det kan siges, at aktivitetsbilledet groft sagt bekræfter de værste fordomme om de unge – nemlig at de foretrækker at drikke alkohol, ligge på sofaen og se fjernsyn, hænge på gadehjørnerne og feste natten lang. Det er dog langt fra det komplette billede. For det første angiver figuren kun en del af de aktiviteter de unge deltager i på en typisk dag. For det andet er der tale om udbredelse og ikke om hyppighed. Dvs. mange kan godt drikke sammen med vennerne og se video f.eks. en gang om måneden og tillige lave lektier sammen dagligt.

Forskelle på drenge og piger

Drengenes samvær er i mindre grad end pigernes centreret omkring samtale (59% versus 85%). Drengene bruger oftere tid på at drikke alkohol, spille spil (både computer og traditionelle) og bruge computer. Se fordelingen i nedenstående figur.

Figur 46. Oversigt over hvad drengene og pigerne laver sammen med deres venner. Samme rækkefølge som i den foregående figur.

Pigerne taler, som nævnt, oftere sammen og går oftere i byen med vennerne.

Afrunding: De unges relationer

Dette kapitel har været rundt omkring de unges relationer. Indledningsvis blev det konstateret, at de færreste mennesker lever i et tomrum uden relationer til andre. Men alligevel kan den enkelte unge godt være ensom, hvis relationerne ikke opfylder deres behov.

Hvorvidt det er tilfældet er vanskeligt at skitsere ud fra det nærværende materiale. Langt de fleste har relationer til deres familie – forældrene og søskende – og vennerne. Skole- og arbejdskammeraterne fylder ikke så meget i billedet. Så på overfladen har de unge mange relationer og indgår mere eller mindre hele tiden i forskellige sociale sammenhænge (skole, fritidsarbejde, venner, familie).

Det paradoksale er, at den unge kan indgå i alle disse sociale rum med deres tilhørende sociale relationer, og stadig være ensom – føle, at relationerne ikke giver noget – føle sig uden for og marginaliseret. Desværre giver datamaterialet ikke mulighed for en nøjere analyse af indholdet og karakteren af de unges relationer udover det, der er præsenteret i dette kapitel.

En andet element er f.eks. forholdet til forældrene. Hovedparten af de unge har et godt forhold til deres forældre og er tæt knyttet til dem, men det er ikke forældrene de oftest har kontakt til og taler med i hverdagen. Det er i stedet vennerne og eventuelle søskende, der kommer før forældrene. Forældrene har måske for travlt i hverdagen til at tale med deres børn? Samtidig har de unge også en travl hverdag, som kapitlet om ”fritidsaktiviteter ” viser, så måske går dette begge veje?

Kapitlets hovedresultater:

- Hovedparten bor sammen med begge deres forældre
- Forholdet til forældrene er hos de fleste godt, men andelen af dem, der har en dårlig relation til forældrene vokser med de unges alder.
- De unge føler sig mest knyttede til forældrene, vennerne og eventuelle søskende.
- Men det er vennerne og eventuelle søskende – ikke forældrene – de unge har kontakt med i hverdagen.
- Vennerne er også dem de unge henvender sig til, hvis de har brug for råd og vejledning om deres liv.
- Drengene har generelt flere venner end pigerne. Til gengæld er forholdet til vennerne tættere blandt pigerne end hos drengene.
- De to primære aktiviteter med familien er samtale og at se fjernsyn.
- De to primære aktiviteter med vennerne er samtale og byture.

I det næste kapitel vil der blive sat spot på de unges fritidsaktiviteter – organiserede som uorganiserede.

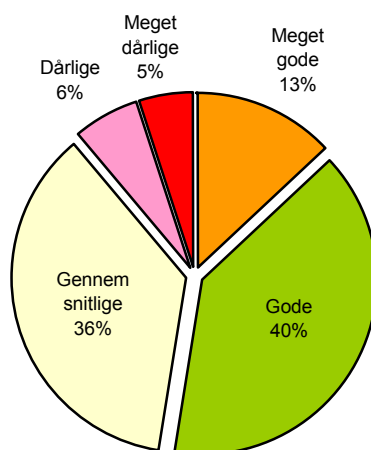
Fritidsaktiviteter

I dette kapitel vil de unges fritidsaktiviteter blive analyseret. Fritidsaktiviteter inkluderer både organiserede såvel som uorganiserede aktiviteter. Med organiserede aktiviteter tænkes der på aktiviteter som f.eks. idrætsaktiviteter og kurser i ungdomsskolen – dvs. aktiviteter man går regelmæssigt til og som man oftest betaler for at deltage i. Uorganiserede fritidsaktiviteter er en større og mere heterogen kategori. I denne kategori kan der bl.a. findes shopping, lektielæsning og avislæsning, computerbrug, besøg i Ungdommens Hus mv.

Kapitlet er struktureret således, at der indledningsvis ses på de unges forbrug af organiserede og uorganiserede fritidsaktiviteter. Dernæst analyseres de unges forbrug af computere og slutteligt kommer der en diskussion af de unges brug af og kendskab til Ungdommens Hus på Kasernevej i Holbæk.

Organiserede og uorganiserede fritidsaktiviteter

Flertallet af de unge mener, at der er gode – sågar meget gode – muligheder for fritidsaktiviteter i Holbæk. Meget få mener, at mulighederne er decideret dårlige mens en tredjedel betegner mulighederne som gennemsnitlige. Fordelingen kan ses i Figur 47.

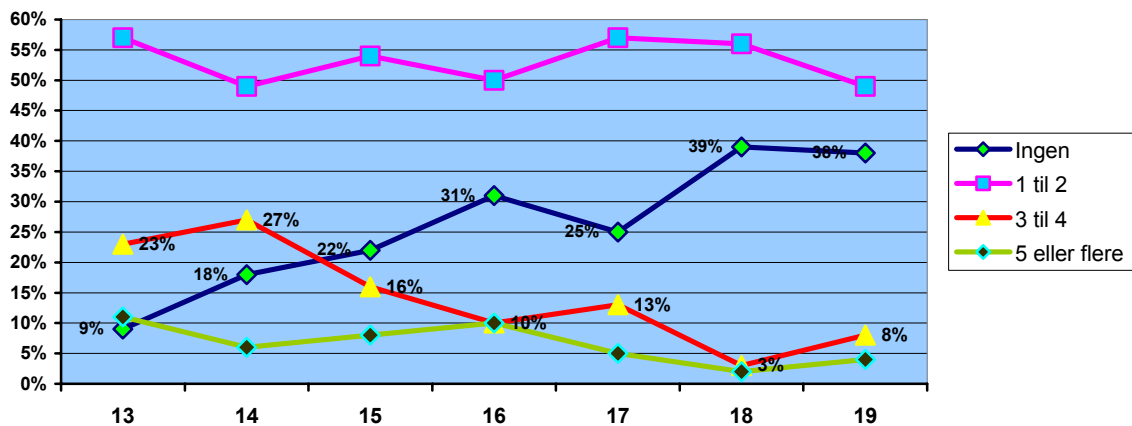
Figur 47. Vurderingen af mulighederne for fritidsaktiviteter i Holbæk.

Der er ikke forskel på drengenes og pigernes vurdering af dette. Der er dog en aldersmæssig udvikling, hvor de helt unge er meget positive overfor tilbuddene, en begejstring der dog mindskes med alderen. Det indikerer, at fritidstilbuddene fremstår mest relevante for en bestemt aldersgruppe, og ikke i samme grad formår at fastholde de unge, når de bliver lidt ældre og måske begynder at stille nogle andre krav til fritidsaktiviteterne. Analysen vil vende tilbage til denne diskussion senere. For nuværende kan det blot konstateres at blandt de 13-årige finder 64% fritidstilbuddene meget gode eller gode, hvor kun 6% mener, at de er dårlige eller meget dårlige. Blandt de 19-årige er der 39% som synes at tilbuddene er gode, mens andelen som er utilfredse er steget til 20%.

Mønstret gentager sig når antallet af fritidsaktiviteter på en typisk uge granskes. Generelt set går de fleste unge til en del fritidsaktiviteter i en almindelig uge. 53% går til 1-2 aktiviteter i løbet af en ordinær uge. 16% går til 3-4 aktiviteter mens 7% er meget aktive og går til 5 eller flere aktiviteter. 24% går ikke til nogen organiseret fritidsaktivitet.

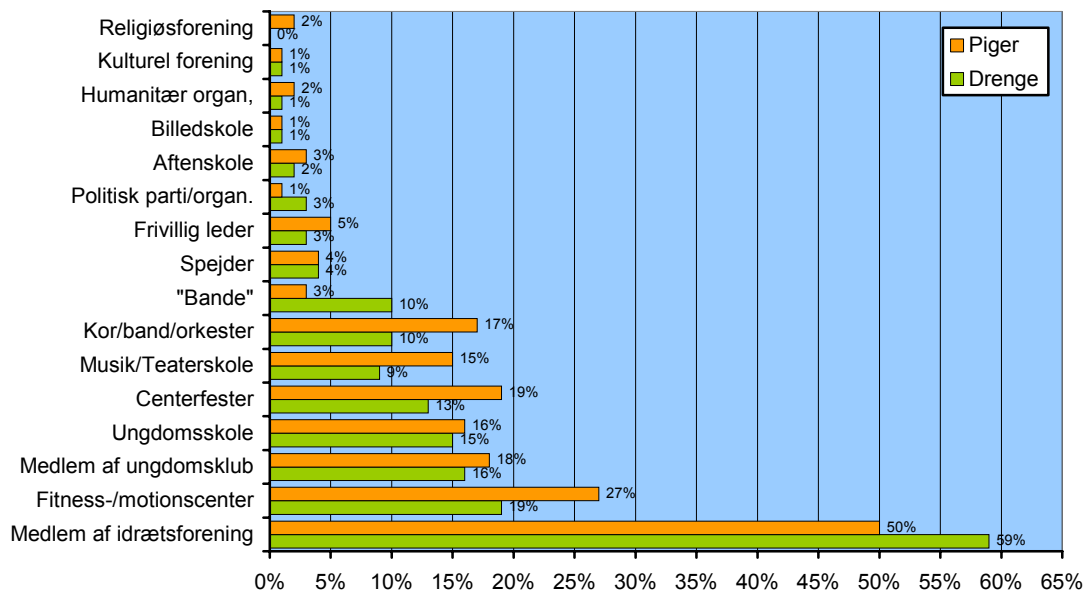
Ses der derimod på udviklingen over alder gentages et mønster, som til forveksling er sammenfaldende med det der viste sig i diskussionen af de unges holdning til fritidstilbuddene i Holbæk.

Udviklingen er illustreret i Figur 48. Figuren viser omridset af en udvikling, hvor andelen af dem der ikke går til nogen organiseret fritidsaktivitet vokser med alderen – samtidig med at aktivitetsniveauet over en bred kam falder med alderen. Den blå linie med grønne markeringsprikker og den røde linie med gule markeringsprikker viser denne udvikling meget eksplicit. Figuren viser også at andelen, som går til 1 til 2 fritidsaktiviteter stort set er konstant igennem hele aldersintervallet.

Figur 48. Analyse af udviklingen i brugen af organiserede fritidstilbud over alder.

Den samlede tolkning af Figur 47 og Figur 48 er, at tilfredsheden med de organiserede tilbud falder med alderen – hvorved de unges aktivitetsniveau følgelig falder i samme takt. Den næste figur viser hvilke organiserede aktiviteter de unge går til. Tallene er fordelt på køn.

Figur 49. De "organiserede" aktiviteter (undtagen "Bande", som spørger om den unge er med i en bande af mere eller mindre fast karakter). Tal vist fordelt på køn og rangordnet efter drengenes interesser.

Hovedparten af de unge er medlem af en idræts-/sportsforening. En pæn del går på motion- og fitnesscenter, er med i en ungdomsklub eller bruger ungdomsskolen. Der er også mange som bruger tid på at spille musik – enten i et band/orkester eller i musik/teaterskolen. Drengene går mere til idræt og sport end pigerne, mens pigerne i højere grad end drengene foretrækker fitness, centerfester og at spille musik.

For at vende tilbage til diskussionen om, hvorfor de unge svigter de organiserede fritidstilbud, kan det konstateres, at det primært er medlemskabet af idræts- og sportsforeninger, der falder, når udviklingen fra de 13 til 19-årige analyseres. Blandt de 13-årige er 70% medlemmer. Dette falder til 45% i 19 års alderen. Også ungdomsklubberne, spejderne og ungdomsskolen mister de unge i denne periode, mens musikskolen har en stort set konstant andel af unge og fitnesscentrenes andel vokser fra 11% til 48%.

Kort sagt så mister de traditionelle fritidsaktiviteter de unge. De unge forsvinder simpelthen. En årsag er måske nok den traditionelle frigørelsesproces, hvor de unge selv ønsker – og i større grad får lov til - at bestemme over hvad de skal og hvornår det skal ske. Det er selvfølgelig en del af forklaringen, men f.eks. i forbindelse med idræts- og sportsforeningerne tegner der sig også et billede af nogle strukturer, der ikke formår at udvikle sig i takt med de unge. De unge mister jo ikke interessen for at bruge deres krop – hvilket interessen for fitnesscentrene viser – det er tilsyneladende indholdet og organiseringen af aktiviteterne som skræmmer dem væk.

Spekulativt kan der peges på to mulige forklaringer, der peger i to forskellige retninger. Den ene er, at nogle af de organiserede tilbud fastholder de unge i en bestemt rolle, der ikke levner meget plads til den udvikling de unge gennemgår i puberteten. F.eks. at de fastholdes i en rolle, hvor de behandles som tiårige med de begrænsninger og regler dette indebærer. Samtidigt kan et eventuelt ønske om at tage mere ansvar og have større indflydelse på organiseringen af aktiviteten støde på faste organisatoriske strukturer, der knægter de unges lyst og overskud til fortsat at være en del af aktiviteten.

En anden modsatrettet forklaring kan være, at de unge igennem opvæksten bliver vant til frit at kunne vælge og vrage mellem en masse tilbud, der i udstrakt grad organiseres på deres præmisser. Når der stilles forventninger til at de unge selv begynder at tage ansvar for aktiviteterne – yde noget selv – samtidigt med at mængden af andre tilbud øges drastisk, er det de organiserede tilbud, der taber gunsten om de unge.

Uanset hvilken forklaring der vælges kan det konstateres, at de organiserede tilbud har godt fat i de helt unge, mens det kniber med at fastholde dem jo ældre de bliver. De unge selv påpeger også problemet, som de følgende citater illustrerer:

”Åbne op for flere forskellige aktiviteter for unge der er over 16. Lektiehjælp til de ældre...! Foredrag om forskellige ting. Hvis der holdes fester [centerfester] så skal det oplyses meget bedre, det kommer ikke ud..”

Problemet ser ud til at blive mere udtalt omkring 15 år og opefter. Samtidig er der en følelse af, at de eksisterende tilbud ikke længere slår til og ikke rammer denne målgruppe optimalt:

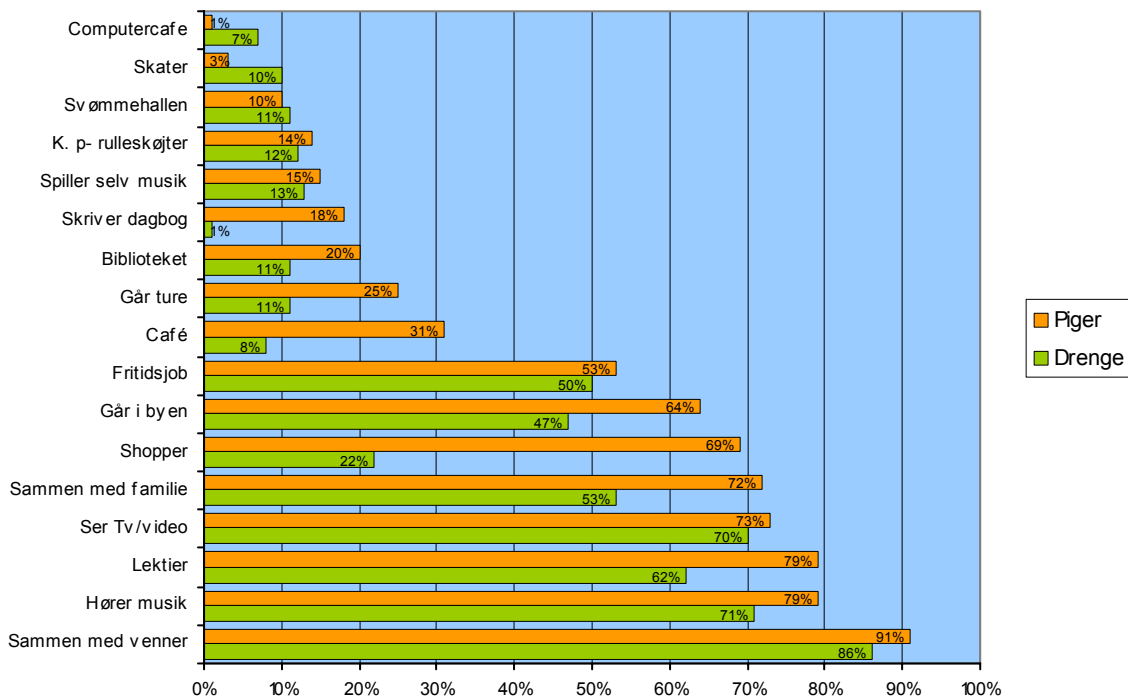
”Flere muligheder for de lidt ældre unge, som ikke mere kan (gør) benytte ungdomsskolen (som desværre heller ikke er det mest spændende sted for os i denne alder)!!! Noget mere fokus på hvordan det er at være ung i slutningen af teenageårene og i starten af tyverne.”

Ydermere kan det også være et problem at mange af de organiserede aktiviteter involverer voksne, som et eller andet ses som kontrollører og i symbolsk forstand repræsenterer forældrene, som man er ved at frigøre sig fra:

”Et sted hvor folk mellem 16-20 års alderen kan mødes i hverdagen, altså om aftenen. Og sidde og snakke og høre noget musik.... Uden at der er alt for mange "voksne" der løber rundt og råber...”

Uorganiserede fritidsaktiviteter

Vendes blikket mod den uorganiserede fritid er der større forskel på pigernes og drengenes prioritering af denne. Det vigtigste er dog – uanset kønnet – at tilbringe fritiden sammen med vennerne, som Figur 50 viser.

Figur 50. Uorganiserede fritidsaktiviteter. Vist fordelt på køn. Rangordnet efter pigernes præferencer.

Lektie- og musiklytning er også to meget populære fritidsaktiviteter sammen med det at se TV/video og samvær med familien. Pigerne bruger mere tid på at shoppe og går i byen – herunder gå på café. Drengene skater mere og bruger mere tid på computercaféer, hvorimod dagbogsskrivning stort set er en pigeforeteelse.

Groft sagt går de unges fritid med at være sammen med vennerne, høre musik, lave lektier, se TV og i pigernes tilfælde shoppe, hvorimod drengene hellere laver andre ting. Mange af de unge – omkring halvdelen – har også et fritidsarbejde ved siden af alt det andet.

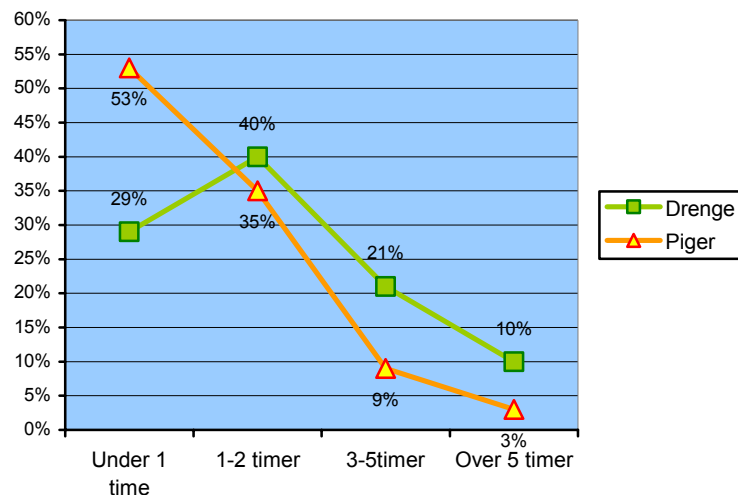
Opsummerende kan det konstateres, at de unge i Holbæk mener, at byen har udmærkede fritidstilbud – særligt for de helt unge, som benytter sig af de traditionelle fritidstilbud. Blandt de lidt ældre er tilfredsheden ikke så stor og man benytter sig samlet set mindre af de organiserede fritidstilbud. Derimod stiger interessen for andre tilbud.

De unge har også travlt. Ved siden af skolen passer mange et fritidsarbejde samtidig med at de går til 1-2 fritidsaktiviteter om ugen, går i byen, shopper, er lejlighedsvis sammen med familie og venner, hører musik og meget mere. Det er ikke så mærkeligt at 16% af de unge føler, at de har travlt og er så stressede (se kapitlet om ”Ung anno 2002 i Holbæk”), at de mener dette er kendetegnende for deres liv.

Brug af computer

I dagens Danmark er det svært at forestille sig et samfund, hvor computeren ikke finder indpas i flere og flere sammenhænge. Det påvirker også de unge og i dette afsnit vil der kort blive set på, hvor meget de bruger en computer og hvad de anvender den til.

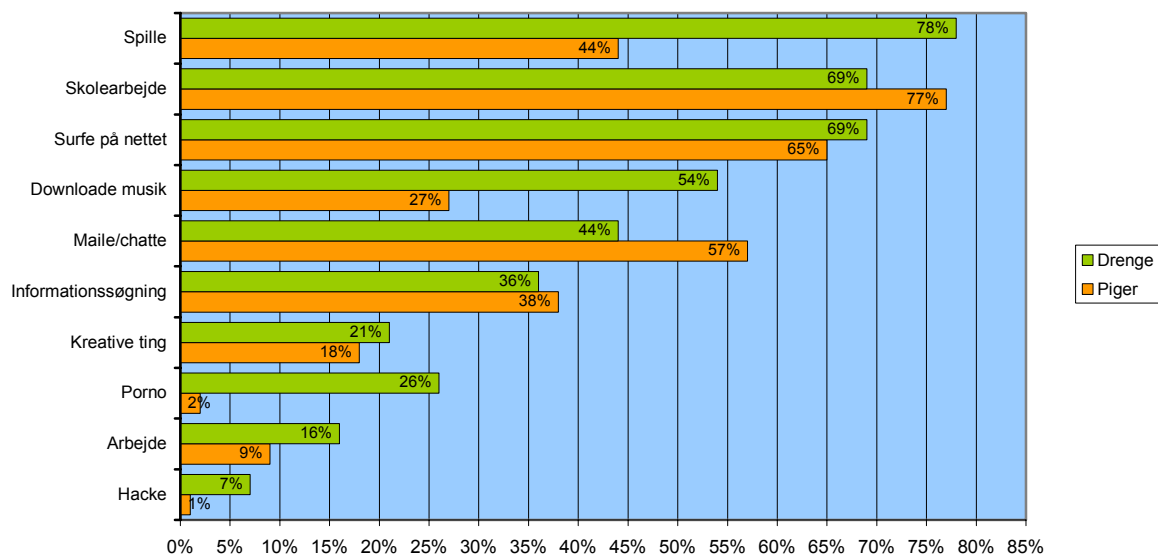
Drengene bruger helt klart computeren mere end pigerne – som Figur 51 viser – hovedparten af pigerne (53%) bruger en computer under en time om dagen, hvor den største andel af drengene (40%) bruger computeren 1-2 timer om dagen.

Figur 51. Tid foran computeren om dagen. Fordelt på køn.

Der er dobbelt så mange drenge som piger der bruger computeren 3-5 timer om dagen og tre gange så mange, der bruger den mere end 5 timer om dagen.

For det meste bliver tiden foran computeren brugt til – for drengenes vedkommende – at spille, hvor pigerne mest bruger den til skolearbejde. Pigerne bruger også computeren til surfing på internettet og mailing/chat. For drengene – udover spillene – er skolearbejdet også vigtigt, men de henter i stor grad også musik ned og surfer på nettet. Der er også en del drenge, som ser på pornosider og hacker – noget som overhovedet ikke interesserer pigerne.

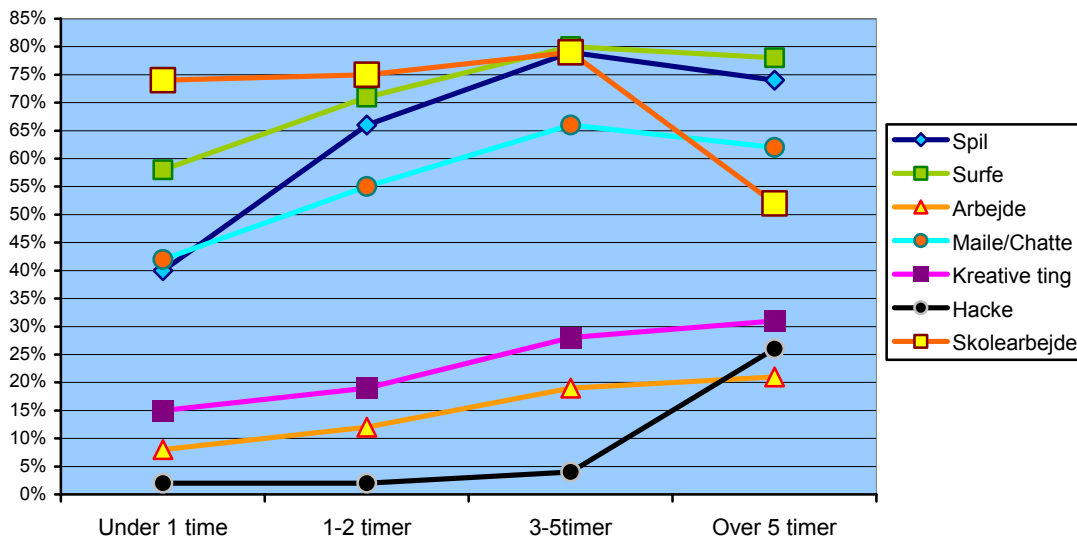

Figur 52. Hvad bliver computeren brugt til. Vist fordelt på køn.

Ses der på relationen mellem tidsforbrug og aktivitet ved computeren viser der sig flere ting. For det første fylder skolearbejdet meget hos dem, der bruger computeren lidt om dagen, mens andelen der spiller computerspil vokser i de to mellemkategorier, som nedenstående figur viser. Det korresponderer også fint med det billede, som kom frem under diskussionen af de unges relationer. Her viste det sig, at drengene bruger computeren

mere i sociale relationer – f.eks. sammen med familien og vennerne, hvor det ikke i tilsvarende grad er tilfældet hos pigerne. Pigerne har med andre ord en meget konkret brug af computeren, hvor de primært laver lektier og mailer/chatter med andre. Drengene bruger computeren til flere ting.

Endeligt stiger interessen for hacking, arbejde og kreative ting blandt dem der bruger computeren rigtigt meget hver dag. Den ekstra tid bliver med andre ord ikke brugt på lektier, men på surfing på nettet, spil, chat og hacking.

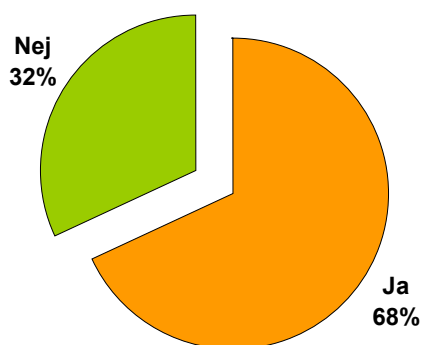

Figur 53. Relationen mellem tidsforbrug og computeraktivitet. Fordelt på aktivitet. Kun aktiviteter med en signifikant ændring er medtaget (informationssøgning er ikke med af denne årsag).

Ungdommens Hus

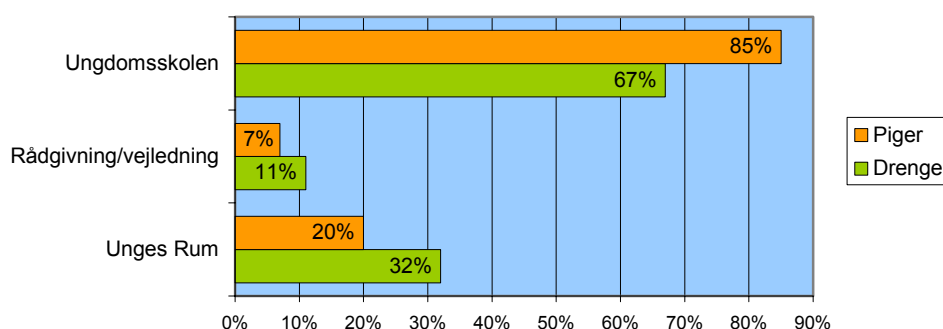
En væsentlig udløber af Ungdomskommuneforsøget i Holbæk var etableringen af Ungdommens Hus, som er placeret i Holbæk kasernes tidligere Kommandørbygning. Ungdommens Hus er placeret i byens Ungdomsskole og rummer udover Ungdomsskolen en ungdomsvejledning, SSP-samarbejdet (samarbejdet mellem skole, sociale myndigheder og politiet), kulturformidling mv. I Ungdommens Hus lægges der stor vægt på de unges medindflydelse og medansvar for aktiviteterne.

Spørgsmålet er om intentionerne og tilbuddene som Ungdommens Hus repræsenterer når ud til de unge i Holbæk? For flertallet er svaret ja. Blandt de unge ved 68% hvad Ungdommens Hus er. Ser man på tallene fra byområderne er kendskabet mindst på Orø (32%) og størst i Holbæk østby med 88%.

Figur 54. Kendskabet til Ungdommens Hus på Kasernevej i Holbæk. Spørgsmål var: ”Kender du Ungdommens Hus på Kasernevej i Holbæk?”.

Flertallet ved altså hvad Ungdommens Hus er og hvor det ligger. Det næste spørgsmål er om de bruger tilbuddet og/eller hvad de er interesserede i. Figur 55 fastslår, at hovedparten kommer i Ungdommens Hus pga. bofællesskabet med Ungdomsskolen, som særligt virker tiltrækkende på pigerne. Drengene er til gengæld mere begejstrede end pigerne for muligheden for rådgivning og vejledning samt de muligheder, der er i Unges Rum.

Figur 55. Hvad laver man af aktiviteter i Ungdommens Hus. Vist samlet og opsplittet på køn.

Endelig bruger 27% af de unge Ungdommens Hus hjemmeside (www.lystavlen.dk) mere eller mindre hyppigt – heraf 13% en gang imellem.

Mange har hørt om Ungdommens Hus – de fleste kommer i kontakt med stedet igennem ungdomsskolen – men der er forholdsvis få som bruger hjemmesiden i det daglige.

De unge kommer også indirekte i berøring med Ungdommens Hus igennem Centerfesterne. Disse fester er et tilbud for unge mellem 12 og 17 år bosiddende i Holbæk Kommune og kræver et såkaldt ”klubkort”. Festerne er meget populære, men mange af de lidt ældre unge – dvs. over 15 år – savner muligheden for at drikke alkohol, måske ikke lige til Centerfesterne, men til noget lignende, hvor der er de samme trygge rammer og hvor de er sikre på at kunne deltage/komme ind.

”jeg kunne godt tænke mig nogle flere steder man kan gå i byen, når man er under 18 fordi det er kedeligt at man kun kan komme på Smøgen, når man er mellem 16 og 18 jeg syntes godt at man skulle kunne komme ind andre steder når man er 16.”

Det er også muligt at Ungdommens Hus deler image med Ungdomsskolen som et sted for de helt unge – ”pattebørnene” – og derfor ikke fremstår som en tiltrækkende mulighed for de lidt ældre.

Blandt deltagerne i fokusgruppeinterviewene var der bred enighed om, at Ungdommens Hus er en rigtig god ide. Mange er glade for stedet, fordi man ved at komme her kan få hjælp til de problemer man måtte have. Samtidigt føler de unge i interviewene, at de voksne i Ungdommens Hus er nogle af de få voksne, de kan tale med. Der er med andre ord tale om et skulderklap fra de udsatte unge til Ungdommens Hus, og den indsats, der udspringer herfra.

Afrunding: Fritidsaktiviteter

Set under et er de unge i Holbæk ganske aktive. Mange går til aktiviteter flere gange om ugen. Men i forhold til de organiserede aktiviteter er der tale om en aldersbetinget interesse. De organiserede aktiviteter mister mange af de unge i takt med at de bliver ældre og særligt dem over 15 år mister interessen.

Det er også en tendens, der gælder for de aktiviteter, der organiseres under Ungdommens Hus. De ældre unge finder tilbuddene rettet mod de yngre og savner større mulighed for at kunne drikke alkohol mv. i forbindelse med fester. De fleste unge kender Ungdommens Hus igennem bofællesskabet med Ungdomsskolen.

De udsatte unge er generelt meget positive overfor Ungdommens Hus og er glade for at de kan få hjælp og vejledning, hvis de henvender sig der.

Brugen af computer er noget kønsbestemt. Drengene bruger generelt computeren mere og til flere ting, hvorimod pigerne særligt bruger computeren til at lave lektier og maile/chatte med andre.

Hovedresultater i kapitlet:

- 53% af de unge finder mulighederne for fritidsaktiviteter i Holbæk gode eller meget gode.
- Antallet som er utilfredse med mulighederne vokser med de unges alder.
- Samme fald kan konstateres i de unges aktivitetsniveau.
- Særligt er det idræts- og sportsforeningerne, der mister de unge, når de bliver ældre. Derimod vokser fitnesscentrenes tiltrækningskraft jo ældre de unge er.
- Den vigtigste uorganiserede fritidsaktivitet er samværet med vennerne.

Det næste kapitel vil tage fat i de unges forbrug – hvor mange penge de råder over og hvad de bliver brugt til?

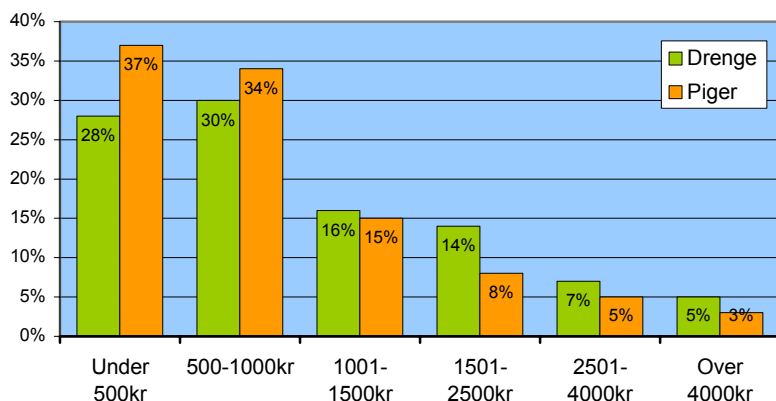
De unges forbrug

De unge er en magtfuld forbrugergruppe. Berlingske Tidende (6/10/2001) har døbt de unge for "Generation dollargrin", fordi de danske teenagere i dag har flere penge mellem hænderne end nogensinde før. Artiklen anslår, at de unge mellem 13 og 15 år tjener lidt under 1400 kr. om måneden – og jo ældre de bliver, desto mere tjener de. Det anslås sammesteds i samme artikel, at unge mellem 16 og 18 år i snit tjener lige knap 2900 kr. om måneden, og at drengene som oftest tjener lidt mere end pigerne.

Nærværende kapitel vil sætte de unges forbrug af penge og massemedier under lup. Den første halvdel vil analysere de unges økonomi – hvor kommer pengene fra, hvor stort et beløb råder de over, og hvad bliver pengene brugt til. Dernæst vil opmærksomheden blive rettet mod de unges forbrug af forskellige massemedier – i denne forbindelse TV, radio og aviser.

Penge og forbrugeradfærd

Spørgsmålet er om generation dollargrin kan modstå en nærmere inspektion. Figur 56 viser de unges selvoplyste indkomst efter at de faste udgifter er betalt. Indkomsten er opdelt i en række intervaller. Tallene er fordelt på køn.

Figur 56. Penge til eget forbrug efter at de faste udgifter er betalt.

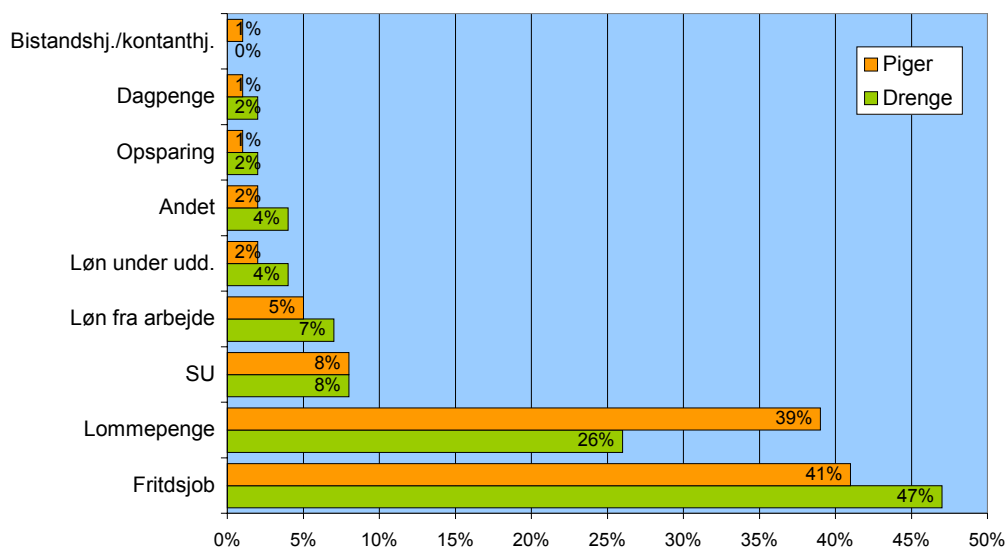
Den største andel af de unge har under 1000 kr. om måneden efter at deres faste udgifter er betalt. Der er dog en overvægt af piger (71% versus 58%) i denne indkomstgruppe. Til gengæld er der en overvægt af drenge i de andre fire indkomstgrupper.

Den disponible indkomst er meget afhængig af de unges alder. Blandt de 13 og 14-årige har majoriteten (60% og 53%) under 500 kr. om måneden til eget forbrug. I 15 til 17 års alderen har den største andel af de unge mellem 500-1000 kr. til eget forbrug om end indkomstspredningen øges markant i denne aldersgruppe.

Spredningen øges yderligere i 18 og 19 års alderen, hvor langt hovedparten har en disponibel indkomst på over 1000 kr. om måneden – men med en stort set ligelig spredning over de øvre indkomstintervaller. Spredningen er meget naturlig taget i betragtning af at

nogle unge i den alder arbejder på fuld tid, mens andre læser og lever af lommepenge fra forældrene og SU.

Den næste figur viser de unges indkomstkilder. De to væsentligste indkomstkilder er uden sammenligning lommepenge fra forældrene og fritidsjobbet.

Figur 57. Oplisting af de unges indtægtskilder. Der er tale om den primære indkomstkilde. De unge kan f.eks. godt have både fritidsjob og få lommepenge og vurdere at lommepengene er den vigtigste indkomstkilde. Er fordelt på køn.

Lidt under halvdelen har et fritidsjob som deres primære indkomstkilde. Der er en overvægt af drenge med fritidsjob, hvor der til gengæld er flere piger, der har lommepenge som den væsentligste indkomstkilde. Generelt får drengene deres vigtigste indkomst fra arbejde – fritidsarbejde, almindeligt arbejde og løn under uddannelsen (f.eks. lærlingeløn) – hvor pigerne holder sig til lommepenge. Det skal understreges, at der her er tale om den *primære* indtægtskilde, og at pigerne sagtens kan arbejde lige så meget som drengene, men alligevel mene, at den største og bedste indkomstkilde er deres forældre.

Der er en signifikant udvikling – både i den disponible indkomst og indtægtskilden – alt efter de unges alder, hvilket er forventeligt, aldersintervallet taget i betragtning. Samlet kan der groft sagt tales om tre stadier. Et blandt de helt unge, hvor den månedlige indtægt er under 1000 kr. og for en dels vedkommende under 500 kr. Her er den væsentligste indkomstkilde lommepengene fra forældrene.

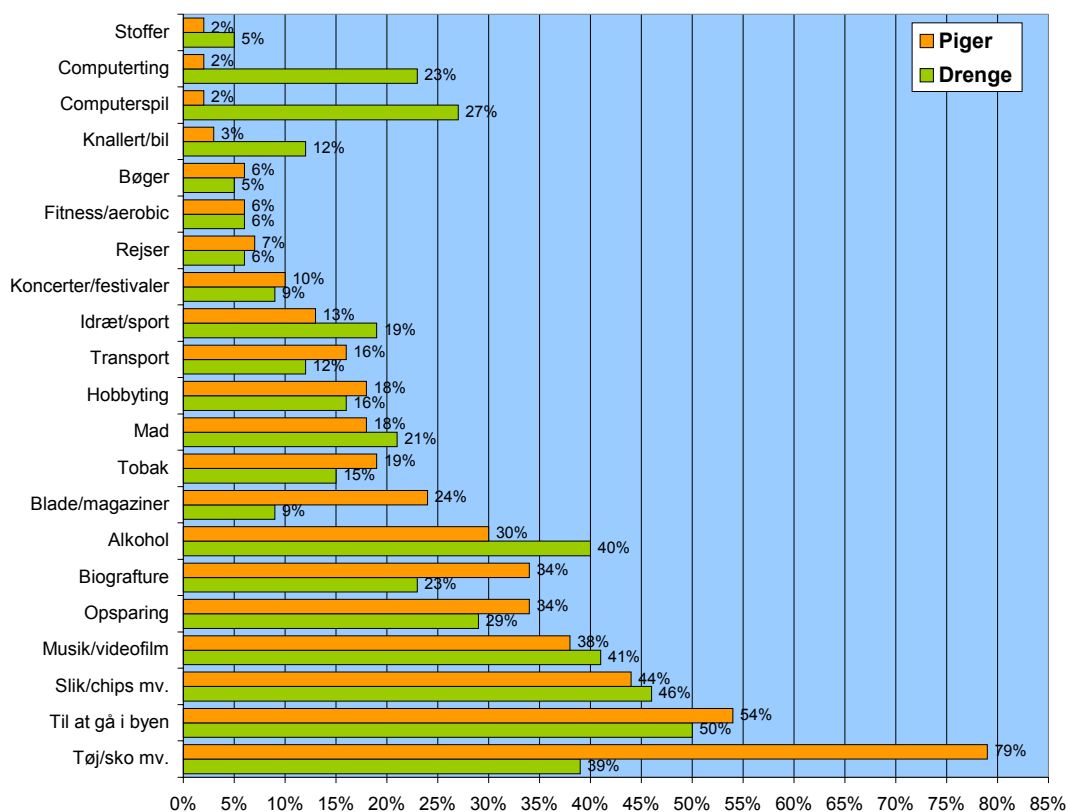
Omkring 15 års alderen sker der et skift. Mange af de unge har nu en disponibel indkomst mellem 500 og 1000 kr. om måneden. Indkomstspændet øges dog og billedet bliver mere fragmenteret. Flere har fået fritidsarbejde og lommepengenes betydning mindskes.

Endelig i det sidste aldersinterval fra omkring 17 til 19 år er der en stor spredning. De fleste har nu over 1000 kr. om måneden til eget forbrug og cirka en femtedel har mellem 2500 til 4000 kr. at gøre godt med. 15% har over 4000 kr. om måneden.

Hvad bliver pengene brugt til

Hvad driver så de unges dollargrin – for pigernes vedkommende er det helt store hit sko og tøj, mens drengene foretrækker byture, musik/videofilm, chips og alkohol.

Computerrelaterede ting har også godt fat i drengenes pengepung, mens pigerne er bedre til at spare op og går mere i biografen. Udgiftsfordelingen kan ses i Figur 58.

Figur 58. Hvad bruges pengene til? Fordelt på køn.

Den største udgift for begge køn er udgifterne forbundet med at gå i byen. Dobbelt så mange piger som drenge bruger penge på tøj og sko – mens stort set lige mange bruger penge på slik og musik/videofilm. Der er også flere piger, som bruger penge på blade og magasiner, tobak, biografure og opsparing. Drengene bruger i stor grad penge på computerspil og computerting (tilbehør og hardware til computere i bred forstand). Der er også flere drenge, som bruger penge på idræt og sport, alkohol og knallert/bil end piger.

Opsummerende, så bruger ”generation dollargrin” pengene på beklædning, byture, chips, musik og alkohol. Hovedparten har under 1000 kr om måneden til at dække deres forbrug, men beløbet vokser med alderen. Der er ikke mange som sparer op mv. Sagt på en anden måde, så har de unge 13-19-årige i Holbæk omkring 34 millioner kroner⁹ at gøre godt med om året – sikkert mere, da beløbet er konservativt sat. Penge som de forenklet sagt hovedsageligt anvender på beklædning, fest og personlige nydelsesting, som plader, videoer, slik, alkohol og byture/fester.

⁹ 2804 personer i aldersgruppen (Kilde: Danmark Statistik; Statistik Banken) x 1000 kr. om måneden x 12 måneder. Det giver 33.648.000 kr.

Forbrug af medier: Aviser, radio og TV

Inden et barn fylder 16 år i dag har det tilbragt mere tid med medier end i folkeskolen. Så de moderne massemedier fylder meget i de unges liv. Massemedier dækker i denne forbindelse over radio, tv og aviser.

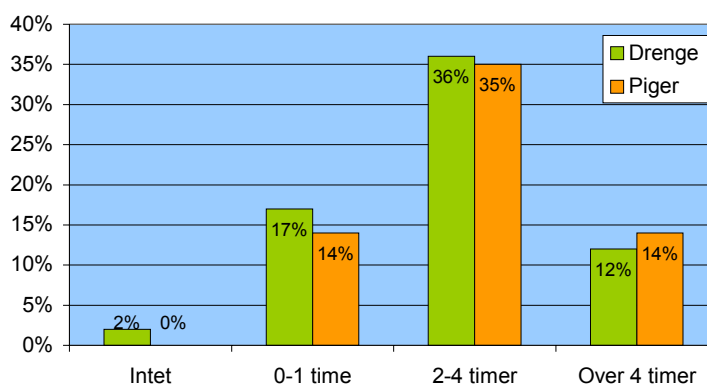
Samtidig vokser de unge op i en tid, hvor medieudbuddet vokser og bliver mere fragmenteret og individualiseret. Med et *ny-dansk* udtryk tales der om mediekonvergens. Udtrykket betegner i bred forstand en udvikling, hvor medierne smelter sammen på tværs af traditionelle skillelinier – bliver mere globaliserede – og på samme tid bliver mere individualiserede og tilpasset den enkelte modtager/forbruger.

Analytisk kan der peges på at moderne massemedier fungerer som ressourcer på tre områder¹⁰. På det første område – det sociale – virker massemedierne som et aktiv for de unge og styrker deres muligheder for at agere i samfundet. Medierne giver i denne forståelse informationer, som de unge kan bruge til at øge deres muligheder socialt og i samfundet generelt. I det andet område – det kulturelle – giver medierne de unge oplevelser og værktøjer til at forstå deres egen og andres livssituation samt det samfund de lever i. Endelig giver medierne i det tredje og sidste område – det politiske – de unge ressourcer til at styrke deres indflydelse på og deltagelse i forskellige niveauer af det politiske system.

Denne tredelte definition¹¹ af massemediernes betydning af unge siger kort sagt, at massemedierne i det moderne samfund fungerer som en central ressource for de unges forståelse af og deltagelse i dagens samfund – socialt, kulturelt og politisk set.

Fjernsyn

Der er dog ingen tvivl om at TV er det medium, der har bedst fat i de unge. Som Figur 59 anskueliggør så er det ikke et spørgsmål *om* de unge ser TV hver dag, men i stedet om, *hvor* meget de ser.

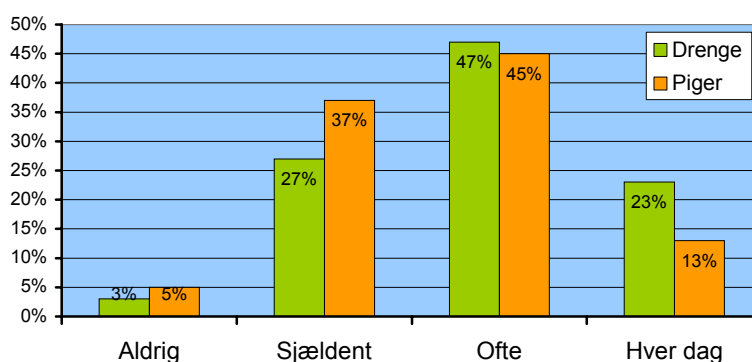
Figur 59. Hvor meget fjernsyn ses der om dagen. Fordelt på køn.

¹⁰ Denne definition er taget fra ”Betænkning om børns og unges brug af massemedier”. Udgivet af Medieudvalget, Statsministeriet, Februar 1996

¹¹ Definitionen er dog også på samme tid peget af en traditionel forståelse af massemedierne. En forståelse, hvor medierne tildeles en central og autoritativ rolle – både i relation til den enkelte og det politiske system – en rolle som kan være svær at forbinde med et medium som f.eks. internetradio.

Der er ikke den store forskel i drengens og pigernes TV-forbrug. Hovedparten ser i snit 2-4 timers fjernsyn om dagen. En del ser mere end 4 timer TV om dagen og en lidt større andel nøjes med maksimalt 1 time dagligt.

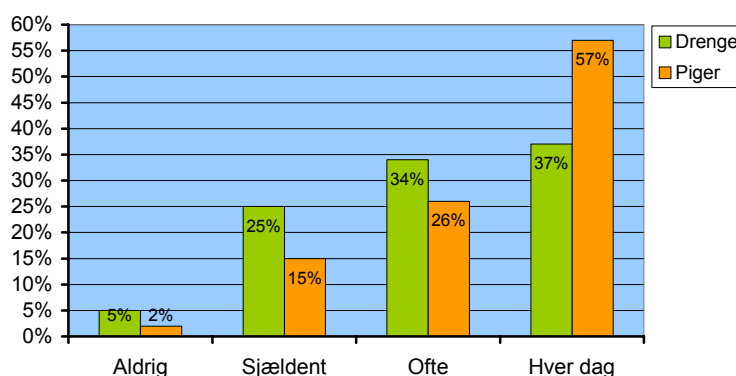
I relation til ovennævnte definition af massemediernes betydning for unge er det mere interessant at se på indholdet af de unges TV-forbrug. Hvis man ser på, hvor ofte de unge ser danske nyheder på enten Danmarks Radio eller TV2, så tegner sig der nedenstående billede.

Figur 60. Hvor ofte ser man danske nyheder på DR eller TV2

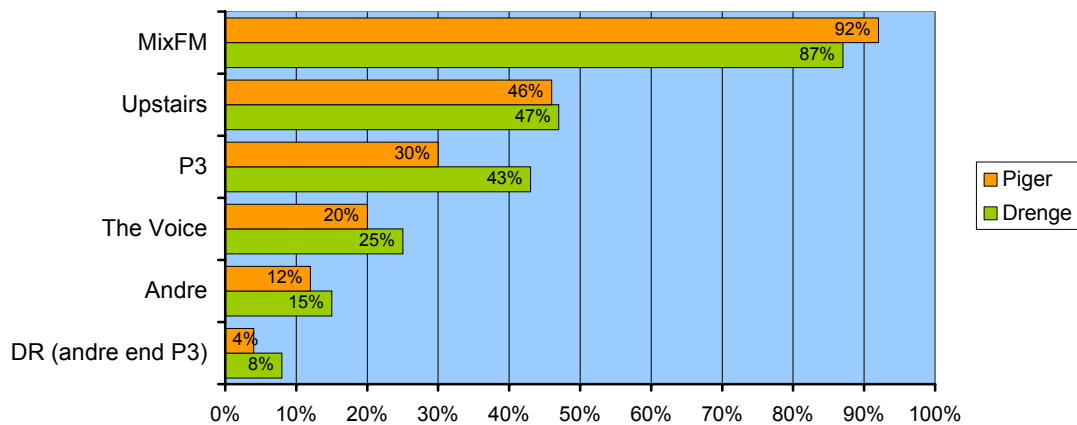
Lige knap halvdelen (46%) af de unge ser ofte nyheder. Pigerne følger generelt ikke lige så meget med i nyhederne som drengene. Cirka en fjerdedel af drengene ser nyheder hver dag, hvor det samme kun gør sig gældende for omkring en ottendedel af pigerne. 42% af pigerne ser sjældent eller aldrig nyhederne. Jo ældre de unge er desto oftere ser de nyheder – både drengene og pigerne – om end forskellen mellem to køn stort set er konstant uanset alderen. I 19 års alderen ser 88% af drengene nyheder ofte eller hver dag, hvor det samme gør sig gældende for 73% af pigerne.

På andenpladsen efter fjernsynet kommer radioen. Radioforbruget er vist i Figur 61. Radio er mere populær blandt pigerne end blandt drengene. Over halvdelen af pigerne hører radio dagligt, hvor det samme kun gør sig gældende for 37% af drengene.

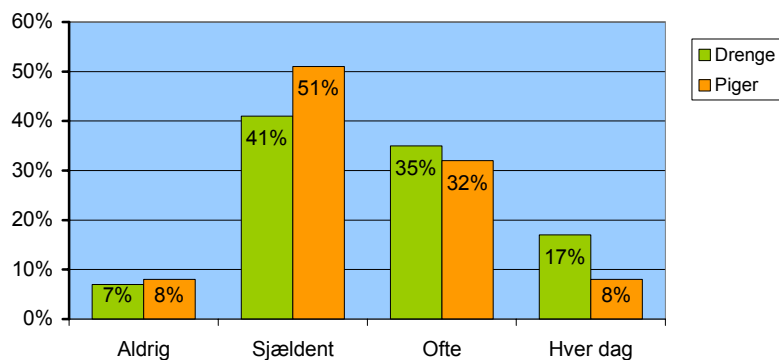
Figur 61. Radioforbruget.

Som den næste figur viser er det de lokale radiostationer, som de unge lytter til. De to lokale stationer, Upstairs og MixFM er mest populære blandt de unge. MixFM er dog uden sammenligning den mest populære radiostation – uanset hvor meget eller ofte de unge lytter til radio.

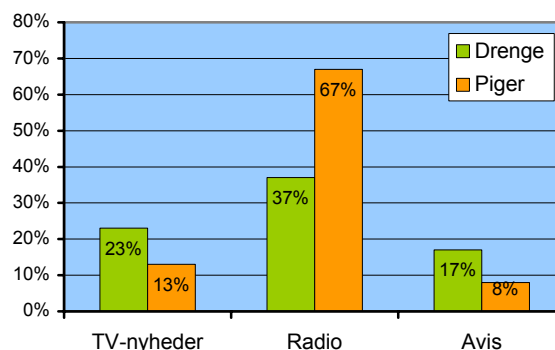
Figur 62. Hvilke radiostationer lyttes der oftest til. Vist samlet og fordelt på køn.

DR's P3 har dog også ganske godt tag i de unge, mens de andre radiostationer i DR's regi har et meget begrænset tag i de unge. Det sidste medlem i trioen af massemedier er aviser. Forbruget af aviser er vist i Figur 63. Fordelingerne er skilt ud på drenge og piger. Der er ikke spurgt til avisens karakter – om det er Holbæk Amts Venstreblad, en ugeavis eller en landsdækkende avis de unge læser.

Figur 63. Hvor tit læses der avis? Fordelt på køn.

Pigerne er heller ikke lige så flittige som drengene, når det gælder avislæsning. Over halvdelen af pigerne (51%) læser sjældent avis og kun 8% læser avis hver dag. Tallet gælder dog primært de helt unge – andelen som læser avis hver dag vokser med alderen – men det er alligevel ikke en voldsom stor andel af pigerne som læser avis til hverdag. Drengene læser oftere avis og i 19 års alderen læser omkring 28% avis dagligt, hvor det samme gør sig gældende for 10% af de 19-årige piger.

Figur 64. Sammenligning af forbruget af forskellige massemedier. Fordelt på køn.

For at afrunde diskussionen af de unges forbrug af massemedier viser Figur 64 en sammenligning af det daglige forbrug af TV-nyheder, radiolytning og avislæsning. Målet er at se, hvilken udbredelse de tre medietyper har i de unges hverdag. Fjernsyn er ikke medtaget, da det som Figur 59 indikerer, er så udbredt at en sammenligning med de andre medier ville være irrelevant. Spørgsmålet er snarere, hvilket medie, der er den væsentligste informationskilde for den unge i hverdagen udover fjernsynet og her er det helt klart radioen som er den foretrukne, især blandt pigerne.

I forhold til den tredelte definition af massemediernes betydning for unge virker de unges brug af massemedier primært som en social ressource, hvor man lytter til musik og ser TV-programmer for at være på omgangshøjde med ens umiddelbare sociale netværk. For de unge spiller politik tilsyneladende endnu ikke den store rolle for majoriteten. Det hænger selvfølgelig også sammen med aldersintervallet – men den generelle politiske interesse er forholdsvis lav – som kapitlet om ” Værdier, tro og engagement” viser. Dette er dog en formodning, da der ikke er spurgt om, hvilke programmer de typisk lytter til og hvilke aviser de oftest læser.

Afrunding – forbrug

Er generation dollargrin så godt kørende? De unge har bestemt penge mellem hænderne og bruger dem primært på beklædning, slik mm. samt byture. Den disponible indkomst er meget afhængig af alderen. Jo ældre den unge er, jo mere vil vedkommende typisk råde over, om end indkomstspændet også vokser med alderen.

Indkomstmønsteret kan beskrives på følgende måde:

- De 13- og 14-årige har typisk under 500 kr. om måneden.
- De 15 til 17-årige har for det meste mellem 500 og 1000 kr. om måneden.
- De 18- og 19-årige har som oftest over 1000 kr. om måneden, men her er der en stor spredning. 15% har over 4000 kr.
- De to væsentligste indkomstkilder er lommepenge og fritidsarbejde.

Forbruget af massemedier er i nogen udstrækning kønsbestemt:

- Pigerne følger ikke lige så meget med som drengene i den daglige nyhedsstrøm. Der er en tendens til at færre piger ser nyheder og læser avis dagligt.
- Til gengæld hører pigerne mere radio, hvor man helt klart foretrækker lokale stationer frem for nationale. Drengene foretrækker også lokale stationer.

TV og radio er de foretrukne massemedier. Dagblade har en sekundær rolle, om end avislæsningen øges med alderen, men den slår aldrig igennem på samme måde som TV-brugen og radiolytningen.

Brugen af rusmidler

Danske unge har europæisk rapport i druk – sådan lyder de lakoniske udtalelser ofte, når talen falder på danske unges indtag af alkohol. Det er dog ikke kun de unge der drikker meget. Hver dansker – ung som gammel – drikker i gennemsnit 9,5 liter rent alkohol om året (1999). Det er væsentligt mere end de lande vi som regel ynder at sammenligne os med. F.eks. er det tilsvarende alkoholforbrug i Norge og Sverige på henholdsvis 4,4 og 4,9 liter rent alkohol om året. Internationale undersøgelser (ESPAD 99) viser at danske unge drikker *mere og oftere* end unge i andre lande.

Dette kapitlet vil se på, hvor meget de unge indtager af alkohol – hvor tit og hvor meget de drikker. Kapitlet vil også se på forbruget af illegale rusmidler.

Når man taler om rusmidler skelnes der i denne forbindelse mellem illegale og legale rusmidler. Legale rusmidler dækker her over forbruget af alkohol, hvor illegale rusmidler betegner forskellige narkotiske midler.

Kapitler er struktureret i tre hovedafsnit. I det første analyseres udbredelsen og forbruget af alkohol blandt Holbæks unge. I det andet afsnit analyseres brugen af illegale rusmidler i byen.

Endelig vil brugen af såvel legale som illegale rusmidler blive analyseret i det tredje hovedafsnit, hvor målet med analysen vil være at analysere brugen af rusmidler i relation til andre faktorer som rygning, fysisk- og psykisk velbefindende mv.

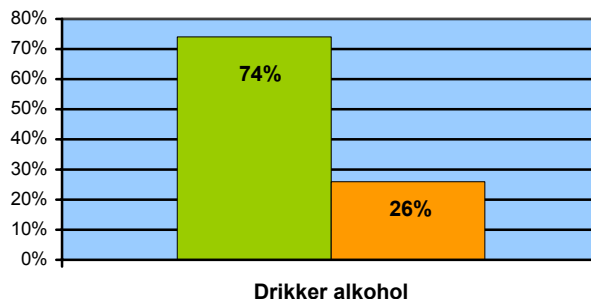
Legale rusmidler - alkohol

Når det gælder forbruget af alkohol er der en række lovmæssige begrænsninger på nydelsen af alkohol samt en række officielle retningslinier som er værd at erindre, når de følgende analyser læses. I Danmark skal man være 15 år for at købe drikkevarer med mere end 1,2% alkohol og 18 år for at købe øl og spiritus i offentlige beværtninger. De officielle (WHO's) retningslinier for alkoholindtagelse – for voksne – er henholdsvis maksimalt 21 og 14 genstande om ugen for mænd og kvinder, som skal overskrides før der kan tales om et decideret alkoholmisbrug. Når det gælder de unge er det vanskeligt at nedjustere grænserne for alkoholindtaget, da forbruget indgår i et netværk af andre faktorer, som medvirker til at determinere følgerne af alkoholforbruget og følgelig også hvor meget, der er for meget. Indgangsvinklen er imidlertid, at en tidlig alkoholdebut kan forøge risikoen på kort sigt for ulykker og forskellige behandlingskrævende skader, og på langt sigt for et alvorligt storforbrug. Essensen er indirekte, at et tidligt og stort alkoholforbrug både har følger nu og senere – og tit suppleres med andre misbrugsformer, som det vil blive belyst senere. Derfor vil WHO's retningslinier – også selvom de er mangelfulde i forhold til de unge – blive anvendt. Det indikerer dog ikke samtidigt nogen accept eller godtagelse af at et mindre forbrug ikke er sundhedsskadeligt eller ikke kan true de unges udvikling mv.

Et andet element, som gør sig gældende i forbindelse med alkohol, er en tendens blandt de unge til at overrapportere forbruget af alkohol. Dette sker ud fra en antagelse blandt de unge om at indtag af alkohol kan forbindes med social status og succes. I

Ringstedprojektet¹² (Balvig, Holmberg og Sørensen 2002) konstateres det, at både omgivelserne og de unge selv overdriver deres forbrug – hvilket igen medvirker til at øge de unges forbrug, fordi de tror de skal drikke mere for at være på linie med andre unge.

Med dette in mente kan det konstateres, at omkring $\frac{3}{4}$ af de unge mellem 13 og 19 år oplyser at de drikker alkohol, som vist i nedenstående figur.

Figur 65. Andelen af unge som drikker alkohol.

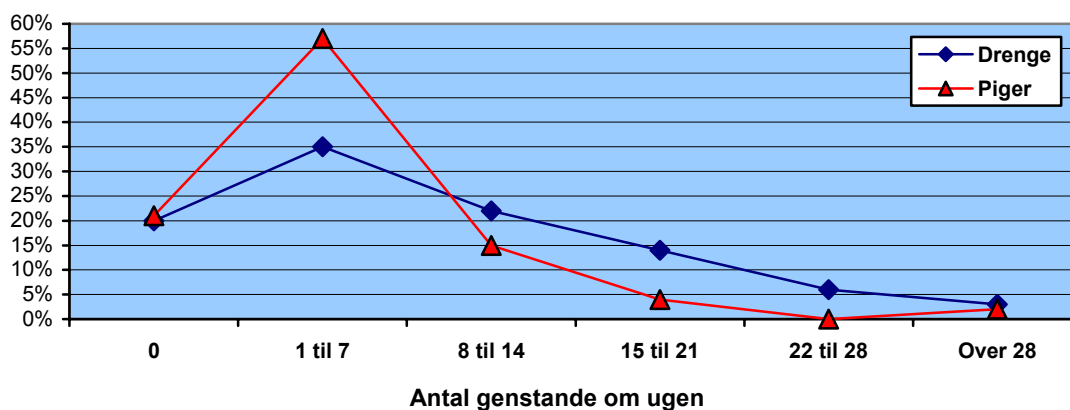
Der er ikke nævneværdig forskel på andelen af drenge og piger, som drikker alkohol. Etnicitet spiller dog en rolle, idet unge med f.eks. tyrkisk baggrund i langt mindre grad drikker alkohol end deres danske og nordiske kollegaer. Det er dog vanskeligt at konkludere noget definitivt pga. det begrænsede talmateriale.

I aldersgruppen mellem 20 og 25 år stiger andelen af dem som drikker alkohol. Her drikker 95% af drengene og 84% af pigerne alkohol. Andelen af unge der drikker øges med alderen, dog i mindre grad for pigerne end for drengene. Dette vil blive analyseret mere herunder.

For hovedparten af Holbæks ungdom indgår alkohol således tilsyneladende som en naturlig del af hverdagen, hvilket ikke er overraskende set i lyset af de indledende bemærkninger til afsnittet – spørgsmålet er snarere, hvor meget der drikkes og hvor ofte der drikkes.

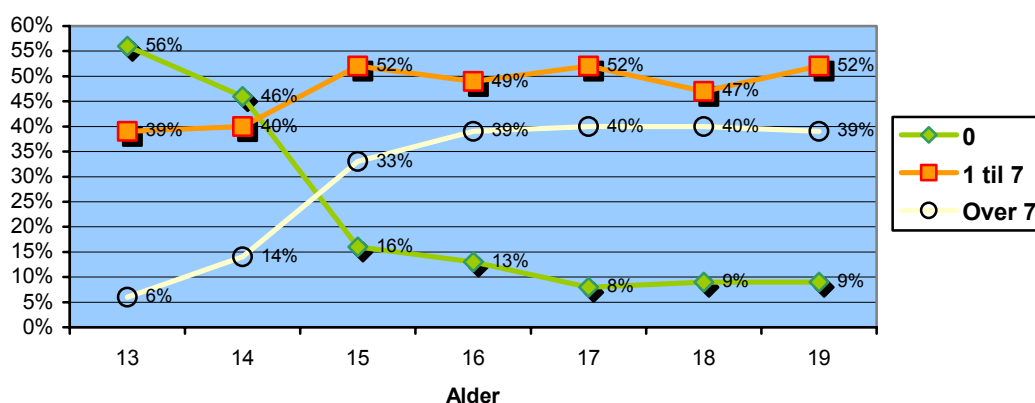
Det ugentlige alkoholforbrug er opgjort i nedenstående figur. Figuren viser både det samlede forbrug samt forbruget fordelt på drenge og piger. En femtedel (20%) drikker alkohol så sjældent, at de i løbet af en almindelig uge ikke indtager noget. Omtrent halvdelen drikker mellem 1 og 7 genstande om ugen. Med andre ord er der for de fleste tale om en ganske beskedne indtagelse af alkohol. Den væsentlige forskel på drengenes og pigernes forbrug er, at piger generelt drikker mindre. 57% af pigerne har et forbrug på 1 til 7 genstande, hvor det samme kun gør sig gældende for 35% af drengene.

¹² I Ringstedprojektet sættes der spot på de unges forbrug af rusmidler i Ringsted. Projektet søger at fastlægge om en indsats overfor dette kan reducere forbruget.

Figur 66. Det ugentlige alkoholforbrug. Samlet og fordelt på køn.

Der er kort sagt flere drenge, som drikker mere sammenlignet med pigerne. Hovedparten af de unge – både drengene og pigerne – drikker dog færre genstande om ugen end sundhedsstyrelsens anbefalinger. Retningslinierne ifølge Sundhedsstyrelsen og WHO er maksimalt 21 genstande for mænd og 14 for kvinder om ugen. 9% af drengene drikker mere end 21 genstande om ugen – det svarer til at 1 ud af 11 drikker mere end Sundhedsstyrelsens retningslinier, som vel og mærke er rettet mod voksne. Hos pigerne er det 1 ud af 15 piger som drikker over 14 genstande om ugen.

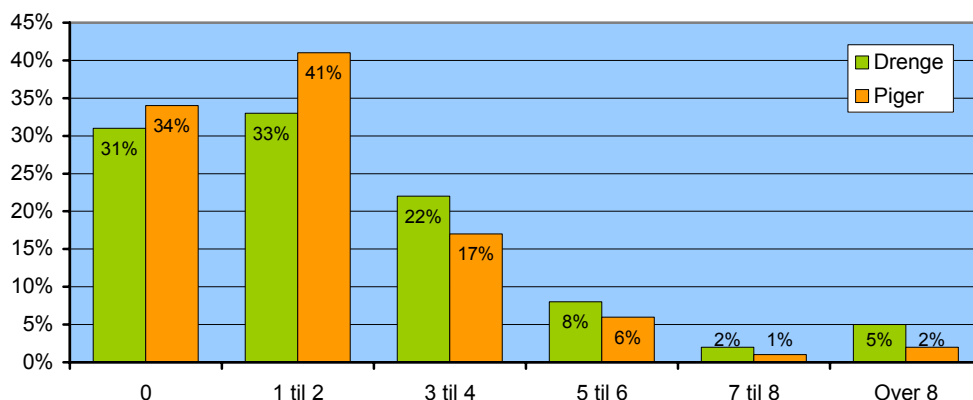

Figur 67. Forbruget af alkohol, fordelt på alder. Tre kategorier - intet forbrug, mellem 1 og 7 genstande, over 7 genstande om ugen. Fordelinger vist for alle.

Ovenstående figur viser forbruget af alkohol fordelt på alderen. Blandt de 13- og 14-årige drikker hovedparten ikke noget alkohol i løbet af en typisk uge – og dem der drikker indtager 1 til 7 genstande. Ved de 15-årige falder andelen af dem som ikke drikker i løbet af en ordinær uge drastisk. Andelen af personer som drikker over syv genstande om ugen øges samtidigt betragteligt

Hyppighed

Så selvom der ikke er den store kønsmæssige forskel på om man drikker alkohol eller ej, så er drengene tilbøjelige til at drikke mere end piger. Det mønster gentages – dog ikke lige så markant – i næste figur – som redegør for, hvor mange gange man har været fuld den sidste måned.

Figur 68. Hvor mange gange man har været fuld den sidste måned. Fordelt på køn.

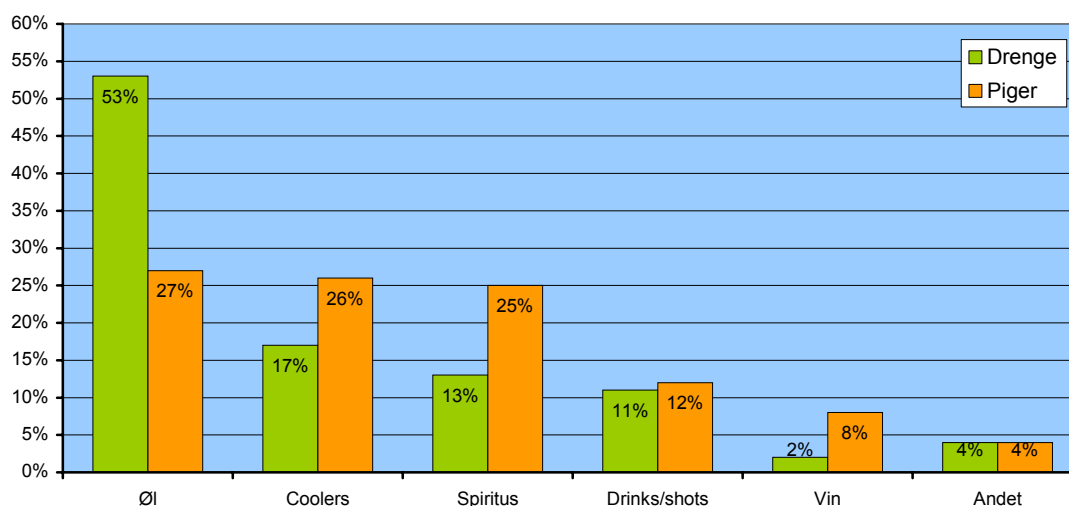
En tredjedel har ikke været fulde den sidste måned. En større andel har været fulde en til to gange. Den store andel af personer som ikke har været fulde set i forhold til antallet af indtagne genstande kan skyldes at dels har man måske drukket en enkelt øl sammen med forældrene og dels har man overrapporteret antallet af indtagne genstande pga. alderen (som dokumenteret i det tidligere nævnte Ringstedprojekt). Ellers er mønsteret det samme som før. Pigerne er generelt ikke lige så tit fulde som drengene, men der er dog ikke markante forskelle.

Ses der på udviklingen for de 13-årige til de 19-årige, så modificeres billedet væsentligt. Blandt de 13-årige har 70% ikke været fulde den sidste måned, og yderligere 22% har været fulde en til to gange. Hos de 19-årige er det kun 20% som ikke har været fulde den forgangne måned. Hovedparten af de 19-årige har været fulde 1 til 2 gange, og 69% har været fulde en 1 til 4 gange – man bliver med andre ord ca. fuld omtrent hver weekend. Det store skred ser ud til at ske ved 15 års alderen. De unge tilkendegiver da også selv, at hovedparten bliver fulde for første gang, når de er 13 til 15 år.

Også når der ses på antallet af genstande ser der ud til at ske en ændring ved 15 års alderen. Blandt de 13- og 14-årige drikker halvdelen ikke noget på en typisk uge, og yderligere ca. 40% drikker mellem 1 og 7 genstande. De unge under 15 år drikker alkohol, men der tegner sig et billede af, at det i den alder trods alt ikke er noget dagligdags. De deler måske et glas rødvin med forældrene eller en enkelt øl med vennerne – det er først omkring 15 års alderen at alkohol bliver indtaget i væsentlige mængder og med en hyppighed som peger på, at det sker stor set hver eller hver anden weekend.

Hvad drikkes der?

Hvad drikker de så, når de fester? Topscoreren for begge køn er øl. Øl er dog primært drengenes favoritdrik, hvor pigerne i næsten lige så høj grad foretrækker de såkaldte ”coolers”, som er spiritus blandet op med hovedsageligt sodavand. Coolers svarer omtrent til en almindelig pilsner i styrke. 26% af pigerne foretrækker coolers, hvor 27% helst vil drikke øl. Pigernes tredje favorit er spiritus, som 24% foretrækker. Kun 13% af drengene foretrækker dette. Pigerne drikker også mere vin end drengene – vin er dog ikke voldsomt populært set i forhold til de andre alkoholtyper.

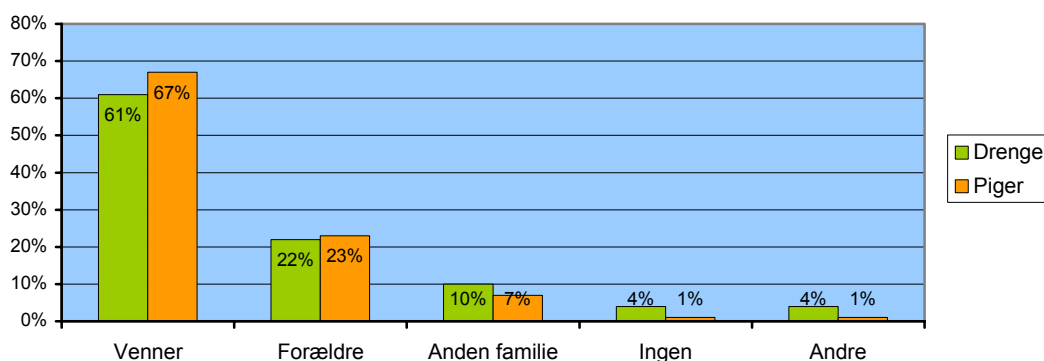

Figur 69. Hvad drikker de unge. Fordelt på køn.

En interessant forskel er, at coolerne er langt mere udbredte blandt de 13- til 19-årige end blandt dem mellem 20 til 25 år. Udbredelsen er dobbelt så stor blandt de helt unge – uanset køn. Specificeres analysen yderligere viser det sig at coolerne er den *foretrukne* drik blandt de 13- og 14-årige, hvor næsten dobbelt så mange foretrækker coolers i forhold til øl, som ellers er den generelle topscorer. Blandt de 13-årige er det 45% som oftest drikker coolers, når de drikker alkohol. Til sammenligning er det kun 9% af de 18- og 19-årige som foretrækker coolers.

I den ældste aldersgruppe foretrækker over halvdelen af mændene øl. Nummer to på hitlisten er spiritus (19%). Hos kvinderne er øl også den foretrukne drikkevare (25%). Øllen får dog skarp konkurrence af vin (24%) og spiritus (20%).

Analysen hidtil har vist at brugen af alkohol er meget udbredt. Mange drikker alkohol på jævnlig basis. Lige så mange piger som drenge drikker, men analysen viser, at pigerne typisk er lidt mere mådeholdne end drengene – både i hyppighed og antallet af genstande. De helt unge drikker også alkohol, men det er først omkring 15 års alderen at hovedparten af de unge jævnligt indtager alkohol. Samtidig har langt de fleste et moderat forbrug, men der er en restgruppe som drikker mere end Sundhedsstyrelsens retningslinier for *voksne*. Mere bekymrende er det, at coolerne har en stor udbredelse blandt de helt unge. Bekymrende, fordi coolerne i smag og udseende ligner sodavand, men stadig har en styrke svarende til at almindelig pilsner. Dermed introduceres de unge til et alkoholforbrug som får en *naturlig* karakter og ligger i forlængelse af deres øvrige indtagelse af f.eks. sodavand. De konsekvenser og konnotationer, der sædvanligvis anvendes i alkoholoplysningen, sukres væk i den søde smag og det sodavandsagtige image. Samtidig viser anden forskning, at børn og unge ikke kan lide smagen af øl og vin – helt i tråd med resultaterne i nærværende undersøgelse – og derfor fremstår coolerne som et let og saftvandsagtigt alternativ, der giver promiller i blodet.

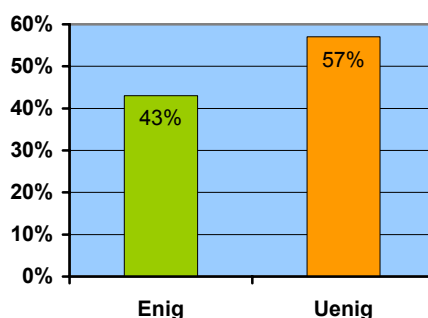
Figur 70. Hvem drak man med første gang? Procent for alle og fordelt på køn.

Hvem er det, der introducerer de unge til alkohol. Ovenstående figur viser, at det primært sker i selskab med vennerne og i noget mindre omfang sammen med forældrene. Der er ikke signifikant forskel på drengene og pigerne her.

Holdninger til alkohol

En af analysens konklusioner hidtil har været at der sker en ændring i forholdet til alkohol i 15 års alderen. Dem der er yngre drikker også i nogen udstrækning alkohol, men det fremstår mere som en sjælden affære – noget der sker i forbindelse med særlige begivenheder – end en dagligdags ting. Der er tilsyneladende en accept fra omgivelserne og den unge selv, at indtagelsen af alkohol fra denne alder er acceptabel. Lovgivningen forbyder endvidere også salg af alkohol til unge under 15 år (man skal dog stadig være 18 år for legalt at kunne drikke alkohol i beværtninger mv.).

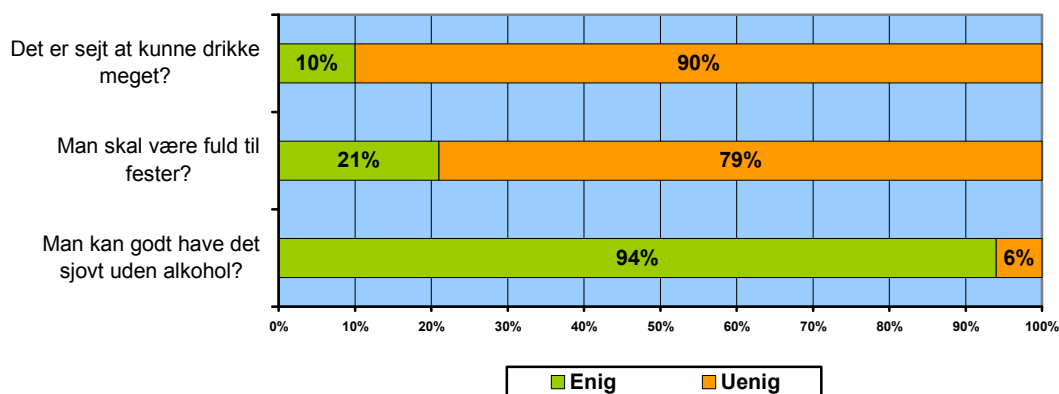
Denne accept af at man skal være fyldt 15 år for at drikke alkohol afspejles også generelt af de unge selv. 57% mener ikke, at det er i orden, at unge under femten år drikker alkohol. Der er ikke forskel på kønnenes vurdering af dette.

Figur 71. Svar på hvorvidt man synes det er OK, at unge under 15 år drikker alkohol.

Dog er de unge, som er under femten år, uenige i den generelle konsensus. 65% af de 13- og 14-årige synes at det er acceptabelt at unge i deres aldersgruppe drikker alkohol.

Den næste figur viser holdningerne til tre udsagn omkring alkohol. Det første udsagn stiller spørgsmål ved om det er sejt at kunne drikke meget? Det andet om man skal være fuld til fester og endelig spørger det sidste om man kan have det sjovt uden alkohol.

Figur 72. De unges holdning til alkohol. De skulle erklære sig enig eller uenig i en række udsagn. Samlet fordeling.

Der er bred enighed om, at det ikke er sejt at kunne drikke meget samt at man godt kan have det sjovt uden alkohol. Enigheden er ikke lige så stor, men er dog stadig markant, om at man ikke skal være fuld til fester. Her er det især drengene som er mere overbeviste om at man skal være fuld til fester.

Ses der på de forskellige skoleformer afspejler de generelt aldersgruppen – dvs. alderen er den centrale faktor i forhold til alkohol. I grundskolen – uanset om der er tale om privat eller offentlig skole – drikker 2/3 af de unge. Blandt de unge på de gymnasiale uddannelser stiger tallet til omkring 90%. Samme procentdel drikker blandt de unge på teknisk skole og på handelsskolen.

En undersøgelse i Fyns Amt (Lee og Sørensen 2002) fremdrager at forældrene og vennerne begge er vigtige elementer i de unges alkoholforbrug. Forældrenes accept af at de unge drikker alkohol øger hyppigheden af alkoholindtaget, men samtidigt åbner accepten også for en samtale mellem den unge og forældrene om drikkeriets karakter, hvilket igen mindsker risikoen for et umådeholdent forbrug. Undersøgelsen sætter også fokus på de unges begrundelser for at drikke alkohol. Den væsentligste faktor ifølge de unge er, at indtagelsen af alkohol giver et godt fællesskab. Dernæst, at det reducerer den sociale usikkerhed, der ofte er en del af billedet som ung (Lee og Sørensen 2002:29ff).

Afrunding – legale rusmidler

Der er en alkoholkultur i Holbæk, hvor hovedparten af de unge drikker alkohol. Der er tilsyneladende en grænse ved 15 år, hvorunder man nok har smagt alkohol, men ikke indtager det i hverdagen. I aldersgruppen fra og med 15 år indgår alkohol tilsyneladende som en naturlig del af hverdagslivet. Der bliver drukket mere og oftere. Drengene er mere tilbøjelige til at have et hyppigere og større forbrug end pigerne.

Den foretrukne drikkevarer er øl – men der er forskelle. Blandt de helt unge og pigerne er coolers et stort hit.

Holdningsmæssigt er der enighed om at alkohol absolut ikke behøver at indgå som uomgængelig del af fester og andre sociale aktiviteter. Evnen til at kunne drikke meget har måske ikke nogen synderlig social værdi.

På trods af holdningerne er der tydelige indikationer på at de unge drikker alkohol og mange af dem er fulde næsten hver weekend. Der er altså en uoverensstemmelse mellem holdningerne og den aktuelle opførsel. Både Ringstedprojektet og undersøgelsen i Fyns Amt peger på, at mange af de unge reelt tillægger det en væsentlig social værdi at kunne drikke. Det peger på at værdierne omkring alkohol ikke modsvares af holdningerne i hverdagen.

Det skisma kan nok henføres til den generelle danske alkoholkultur, som har en meget afslappet holdning til alkohol og at det er de facto accepteret, at alkohol indgår som en integral komponent i unges liv og som en indikator på frigørelsen fra forældrene og den begyndende voksenstatus. Danske unge drikker generelt mere end andre europæiske unge – og det kan også aflæses blandt Holbæks unge.

En mulig forklaring i denne forbindelse kan være indtagelsen af coolers. Coolers kan pga. deres sodavandsagtige image og smag, fremstå som ufarlige drikkevarer og kan derfor lettere drikkes af personer, som ellers ikke ville drikke alkohol. Ifølge Center for Alkoholforskning¹³ er der tale om et alvorligt problem, da de unge helt ned i 11-12 års alderen bliver lokket til at drikke alkohol – det kan ikke belyses her, men det kan konstateres at coolers fungerer som en adgangsvej for de 13- og 14-åriges alkoholforbrug.

¹³ Se centerets hjemmeside på www.alkoholviden.dk.

Illegale rusmidler

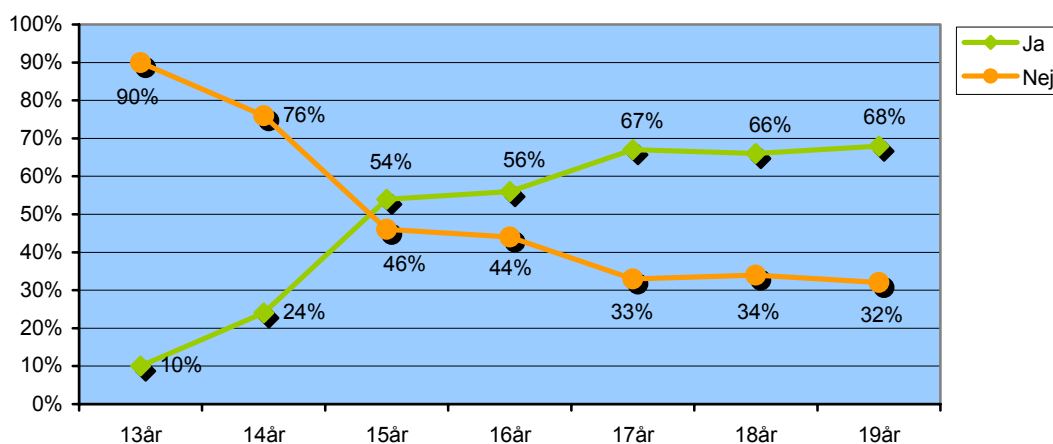
Analysen i foregående afsnit antydede at der blandt Holbæks unge er et afslappet forhold til alkohol. I dette afsnit vil opmærksomheden blive flyttet over til brugen af illegale rusmidler – primært narkotiske substanser – herunder hash og pot – men også poppers¹⁴ og hårde stoffer som kokain og heroin.

Ses der på de unge i almindelighed viser undersøgelser fra Statens Institut for Folkesundhed og Sundhedsstyrelsen (2001), at 30% af de unge mellem 16 og 24 år har prøvet hash, som er det absolut mest udbredte illegale stof blandt de unge. Andre populære stoffer er amfetamin (8%) og kokain (3%).

Indledningsvis kan det konstateres, at halvdelen af de unge synes Holbæk har et narkotikaproblem. Andelen er konsistent uanset køn og alder. De unge sender med andre ord et signal om, at der er væsentligt narkoproblem i byen.

Signalet er ikke helt ubegrundet, hvis man ser på andelen som har fået tilbudt stoffer, som det ses i næste figur.

Af de unge har 47% fået tilbudt stoffer. Flere drenge (54%) har fået tilbudt stoffer end piger (42%). Den næste figur viser andelen af unge som har fået tilbudt stoffer fordelt på deres alder.

Figur 73. Andelen af unge som har fået tilbudt stoffer fordelt på alder.

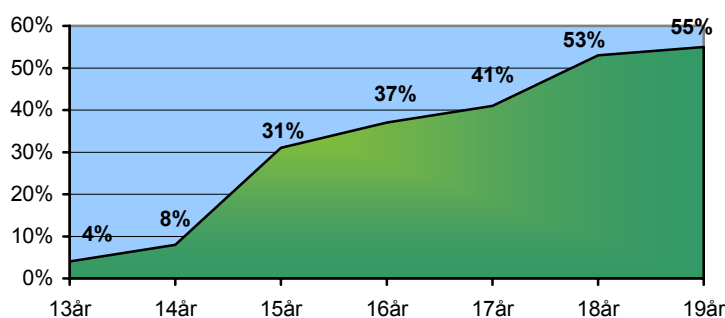
Den grønne kurve viser andelen som har fået tilbudt stoffer. Det er interessant at de to kurver krydser hinanden ved 15 år. I analysen af legale rusmidler – alkohol – var et af resultaterne at forholdet til alkohol ændres ved netop 15 års alderen og derfor er det interessant at figuren indikerer at noget af det samme gør sig gældende ved de illegale rusmidler.

Blandt de 13-årige er det de færreste som har fået tilbud om narkotiske stoffer. Dette ændres dog hurtigt, jo ældre den unge er. Allerede i 15 års alderen er det over halvdelen af

¹⁴ Poppers og Rush er en fællesbetegnelse (slang) for stofferne er amylnitrit, asopentynitrit og isonutylnitrit. Poppers er en flydende væske i små flasker og blev førhen brugt som hjertemedicin. Poppers giver en kortvarig, hæmningsløsende og sexstimulerende rus af to til tre minutters varighed. Formelt set er stoffet legalt og må gerne sælges/købes i Danmark.

de unge som har modtaget et tilbud om narkotiske stoffer. I 19 års alderen er andelen over 2/3. Så for mange af de unge er stoffer noget de møder i hverdagen i Holbæk og igen er det primært de unge over 15 år som oftest møder stofferne. Der er tilsyneladende ikke nogen sammenhæng med om man aktuelt har fået tilbudt stoffer og om man mener at narkotika er et problem i Holbæk. Så tilbuddet om stoffer er tilgængeligt for hovedparten af de unge – spørgsmålet er efterfølgende, hvor mange der tager imod det?

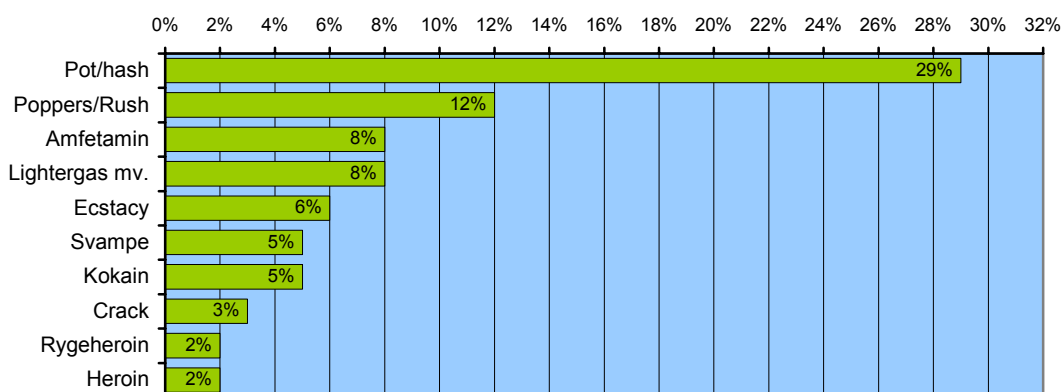
Overordnet set har 29% af de unge i Holbæk prøvet eller tager stoffer. Der er ikke signifikant forskel på drenge og piger – alderen er den vigtigste faktor, som den nedenstående figur viser. Figuren viser andelen af unge, som har prøvet stoffer fordelt på deres alder.

Figur 74. Andelen af unge som har prøvet stoffer. Fordelt på alder.

Det er meget få af de helt unge – 13- og 14-årige – som har stiftet bekendtskab med stoffer. En væsentlig del af de unge prøver stoffer omkring 15 års alderen, som igen fremstår som en væsentlig skillelinie. Andelen stiger dog pænt i resten af aldersintervallet, og over halvdelen af de 18- og 19-årige har stiftet bekendtskab med stoffer.

Det mest populære stof blandt Holbæks unge er cannabis (hash/pot), som 29% af alle de unge har indtaget. Herefter følger poppers og rush, som er forskellige betegnelser for stoffet amylnitrit, som 12% af de unge har afprøvet (dette stof er teknisk set ikke ulovligt – men hører af forskellige grunde med i gruppen af narkotiske substanser).

Figur 75. Andel som har prøvet forskellige narkotiske substanser. Opstillet i rangorden.

Omkring 8% har prøvet amfetamin og snifning af lightergas/maling mv.. hvor lidt færre har erfaring med ecstasy, svampe og kokain. Færrest har prøvet heroin og rygeheroin.

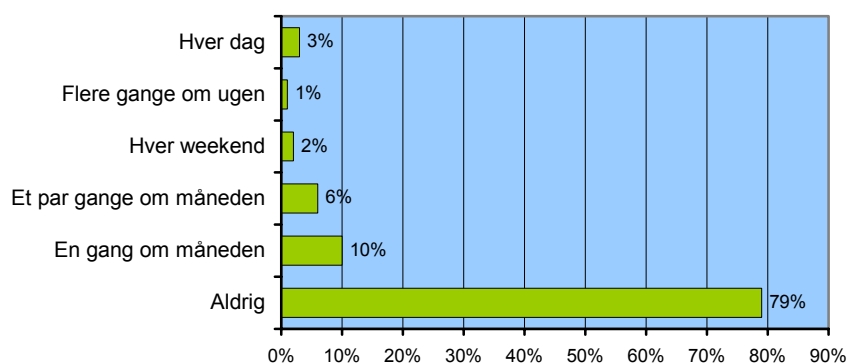
Der er således et pænt udvalg af stoffer repræsenteret blandt Holbæks unge med hash som den suveræne topscorer. For at summere op, så føler halvdelen at der er et narkotikaproblem i byen. En tredjedel har prøvet narkotika – hovedsagligt hash og poppers.

Brugen af stoffer er med andre ord ganske udbredt blandt byens unge. De fleste har haft det inde på livet – ved at få tilbud om at prøve eller købe stoffer – og mange vælger at prøve det.

De unge i fokusgruppeinterviewene er meget enige om, at stoffer er umiddelbart tilgængelig for alle der måtte efterspørge det i Holbæk. På spørgsmålet om at det er rigtigt at det er meget let at få fat i stoffer her i Holbæk svares der:

”Ja, ja...der er totalt meget ecstasy i Holbæk og rigtigt meget amfetamin. Mange tager det og så kan man købe dobbelt og sælge det. Jeg tror der er mange penge i det her i Holbæk.” (Dreng)

Hyppigheden af forbruget af illegale rusmidler kan ses i næste figur. Det er forholdsvis få som bruger stoffer ofte – 5% har angivet at de bruger stoffer hver weekend eller hyppigere. Hovedparten bruger stoffer en til flere gange om måneden.

Figur 76. Hvor tit bruger du stoffer.

Ses der på forbrugsmønstrene fordelt på alder sker der igen en ændring i 15 års alderen, hvor 8% af de unge begynder at tage stoffer omkring en gang om måneden. Dette tal stiger til 13% af de 18-årige. Disse tal skal dog læses med varsomhed, da der trods alt er forholdsvis få brugere af stoffer og derfor kan tallene let ændres, hvis blot nogle få har været upræcise med deres oplysninger.

Der tegner sig et billede af, at den store del af misbrugerne i Holbæk kan betegnes som weekendmisbrugere, hvor de en til to gange om måneden tager narkotiske stimulanser – hovedsageligt hash og i mindre udstrækning poppers – formentlig i forbindelse med alkohol og sammen med vennerne.

Hvis der vendes tilbage til de unge i fokusgruppeinterviewene beskriver de også deres forbrug af stoffer – og hvorledes de prøvede stoffer første gang – en pige fortæller om hendes første oplevelse med stoffer:

”Jeg var 16 første gang, der røg jeg hash til en fest os så skulle jeg prøve at se om det blev sjovere...”

Det logiske spørgsmål er efterfølgende om det så blev sjovere?

”Ja... gulvet det bølgede og så noget, det blev lidt sjovere indtil næste dag. Og så har jeg nogle gange prøvet at tage speed, amfetamin og kokain når jeg går i byen.”

Forbruget finder som oftest sted i selskab med vennerne og veninderne. Og for pigen i de foregående citater, er der ifølge hende selv tale om et lejlighedsvis forbrug:

”Jeg kan stadig godt i weekenden en gang imellem finde på at ryge en joint. Det er ikke sådan at jeg gør det hver dag eller hver weekend eller noget.”

Men de unge i fokusgruppeinterviewene møder også stofferne i deres hverdag – f.eks. i familien eller i det fysiske nærmiljø:

”Jeg fik (...) at vide, at nogen af mine familiemedlemmer var kommet i stoffer og alt det der, jeg vidste ikke, jeg troede det var sådan en fredelig by og der var ikke noget, fordi jeg var en lille pige.”

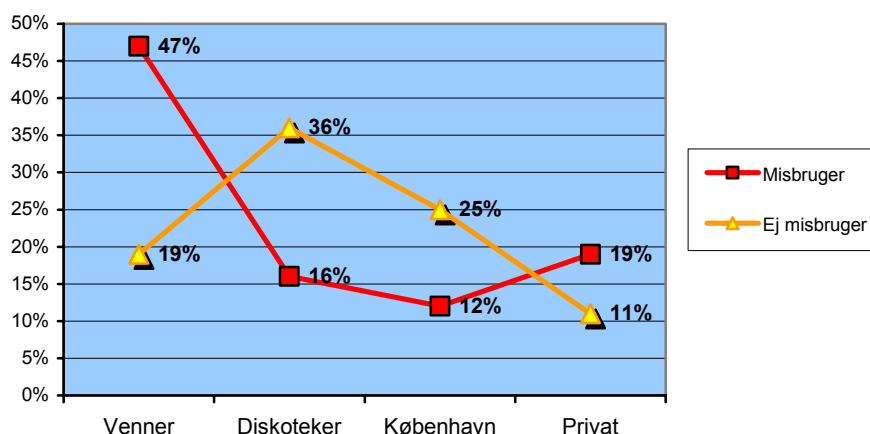
”Jo ældre man bliver jo mere ser man tingene som ok, der foregår virkelig noget slemt. Jeg synes det er en junkieby!”

”Når jeg skal op af trapperne i opgangen så kan jeg risikere at se nogen der tager stoffer.”

For de unge i interviewene er der således en umiddelbar adgang til stoffer og konfrontation med dem i hverdagen. Det øger selvfølgelig risikoen for at de selv prøver dem og/eller bliver mere tolerante overfor brugen af dem. De bliver med andre ord en del af deres ”normalitetsbillede”.

Hvor findes stofferne

Dette kan indirekte belyses ved at se på, hvor man køber stoffer her i Holbæk. Figur 77 viser, hvor de unge ville gå hen, hvis de skulle købe stoffer. Der er to kurver i figuren. Den første viser besvarelsene fordelt på dem som har prøvet stoffer og den anden for dem som ikke har.

Figur 77. Hvor skaffer de unge stofferne? Figuren viser de 4 mest søgte kilder. Rangordnet efter den samlede fordeling og fordelt på om man bruger/har prøvet stoffer eller ej. Gul er de unge, der ikke har prøvet stoffer og rød er dem som har prøvet stoffer.

Tendensen i figuren er klar. Den primære kilde til stoffer er vennerne. 47% af dem som har prøvet stoffer køber stoffer hos deres venner – den tilsvarende andel hos dem som ikke har prøvet stoffer er 19%. Topscorerne hos ikke-misbrugerne er diskoteker og København, hvor brugerne aktuelt ser ud til at købe deres produkter hos venner og i private hjem – og i mindre grad på diskoteker og i København.

Figuren peger på at stofmisbruget ofte sker i forbindelse med venner – at dem der har prøvet stoffer færdes i kredse, hvor stofferne er umiddelbart tilgængelige blandt venner og bekendte. Det er ikke på uddannelsesstederne og arbejdspladserne at stofferne skaffes – den væsentligste faktor er tilsyneladende den unges omgangskreds. Det er måske sammenligneligt med rygning - rygning i den unges omgangskreds øger risikoen for at vedkommende begynder at ryge – og formodentlig gælder det også i nogen udstrækning for misbrug af illegale rusmidler.

Afrunding: Illegale rusmidler

De kolde fakta er, at omkring en tredjedel af de unge i Holbæk har prøvet illegale rusmidler og at andelen vokser med alderen, således at over halvdelen (55%) af de unge i 19 års alderen har prøvet eller bruger stoffer. I lighed med de legale rusmidler er den skelsættende alder tilsyneladende 15 år.

Ydermere kan det konstateres at:

- Hash og poppers er de foretrukne rusmidler
- Udvalget af stoffer er dog ikke begrænset til disse to stoffer. En del bruger også amfetamin, lightergas og ecstasy. Udover disse bruger de unge i mindre omgang også kokain, svampe og forskellige former for heroin.
- Hovedparten bruger stoffer 1-2 gange om måneden
- Omgangskredsen indikeres at have betydning for misbruget. De fleste køber stofferne igennem vennerne. Det indikerer at indgår den unge i et miljø med let adgang til stoffer øger det risikoen for at vedkommende faktisk bruger dem.

Omkring brugen af illegale rusmidler skal man ikke have nogle illusioner om at Holbæk ikke har nogle problemer, blot fordi det er en provinsby. Blandt dem der har prøvet illegale rusmidler er der en forestilling om at stofproblemer i bund og grund stammer fra København, men det er tilsyneladende ikke tilfældet. De fleste stofmisbrugere køber deres stoffer lokalt.

Tallene er åbne for tre forskellige tolkninger – den traditionelle, den sociale og den æstetiske tolkning:

- Traditionelt har man anvendt en tolkningsmodel, hvor de fleste misbrugere fulgte en karrierevej, der begynder med hash og ender med hårde stoffer som heroin og kokain. Hvis den tolkningsmodel anvendes er en væsentlig del af Holbæks unge i risikozonen, og der bør etableres tiltag for at reducere antallet af hashmisbrugere – en nul-tolerance politik, hvor det er uacceptabelt at anvende hash og andre illegale stoffer uanset forbruget.
- Den sociale tolkning. Her antages misbruget for mange af unge finder sted fordi det dels er socialt accepteret i de sociale sammenhænge den unge indgår i og dels fordi det er en integral del af samværet med ens venner og omgangskreds. Dette dækker nogen af de såkaldte ”weekendmisbrugere”. En del af de unge i Holbæk kan placeres i denne kategori. Her antages det ikke automatisk at misbruget nødvendigvis vil vokse og ende med hårde stoffer.
- Endelig kan man tale om en æstetisk tolkning, hvor stoffer indgår som en ret i en større buffet af midler til at omskabe den unges identitet og selvimage på lige fod med f.eks. alkohol. Her kan de unge måske foretrække stoffer fordi de ikke gider

have besværet med at drikke en masse for at opnå den samme effekt – f.eks. følelsen af seksuelt løssluppenhed som poppers kan give dem.

De tre tolkninger dækker tre forskellige aspekter ved misbrug af illegale stoffer og er som sådan ikke gensidigt udelukkende. Der er ingen tvivl om at selve forbruget af stoffer øger risikoen for at den unge prøver andre stoffer, men der er ikke tale om nogen form for automatik.

Samtidig virker det som om at mange af de unge prøver stoffer, fordi de for nogens vedkommende betragter det som relativt ufarligt og fordi det er en del af de unges samvær. Endelig er det heller ikke uvæsentligt at de unge også bruger stofferne til dels at skjule en eventuel usikkerhed og til at påvirke deres selvopfattelse.

Psykologen Morten Nissen (Voss 2002) peger på at et rusmiddelmisbrug kan ses fra flere vinkler. Samtidig advarer han specifikt imod at dæmonisere de unge – at se forbruget af rusmidler som et udslag af, at den unge gennemgår en særlig livsfase. I stedet mener han, at de unges forbrug afspejler en kultur, hvor det er acceptabelt at indtage kemiske stoffer/produkter for at påvirke deres krop og almen tilstand. Samtidigt peger han på at misbruget af rusmidler skal ses som reaktion/følge af tre former for marginalisering.

Den første er en psykologisk marginalisering, hvor misbruget opstår som en følge af, at den unge har problemer i forholdet til deres egen identitet og/eller i relationerne til omgivelserne. Her fungerer rusmidlerne som konfliktundvigelse. De fungerer som filter mellem den unge og virkeligheden – som en flugtvej.

Den anden form er social marginalisering. Den finder sted i de skoler og institutioner de unge frekventerer. Her udstødes de unge, der har et rusmiddelproblem, hvilket medvirker til at forstærke problemets omfang. Udstødelsen gør også, at de unges problemer skubbes ind under gulvtæppet og ikke behandles før de bliver så voldsomme, at de truer den unges fortsatte færden i institutionen.

Den tredje og sidste form for marginalisering har sit udspring i, at samfundet som helhed er optaget af, hvorledes stoffer og mad kan bruges til forbedre velvære, udseende og identitet. Et eksempel er ideen bag om ”functional food”, hvor fødevarer får tilsat kemiske stoffer for at give forbrugeren ernæringsmæssige fordele. Det kan være tilsætning af vitaminer eller midler, der nedsætter kolesteroltallet ved indtagelse. Det smitter af på de unges forhold til stoffer jf. den æstetiske og sociale tolkning. Det instrumentale forhold til kroppen smitter, og stofferne bliver endnu et kemisk middel til at opnå bestemte virkninger. Marginaliseringen opstår fordi de unges forbrug udskilles som særskilt problem, der skal og må behandles.

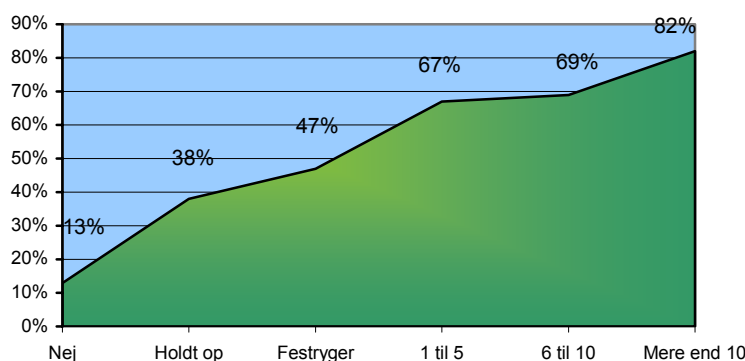
Denne tredelte definition indebærer, at man ikke kan nøjes med at behandle rusmiddelmisbruget alene, da man i så fald ikke ville få løst de reelle problemer hos misbrugeren. Det må accepteres, at stofmisbruget oftest er social skabt og som sådan må løses socialt ved at tage sigte på de mekanismer, der har ledt til misbruget i første omgang.

For Holbæk betyder det, at skal der gøres noget ved de unges brug af legale og illegale rusmidler skal der sættes ind over en bred front. Det er ikke nok at se misbruget adskilt fra alt andet. Dermed opnås der kun at misbrugerne marginaliseres og at problemerne nok skjules, men ikke løses.

Denne diskussion vil blive suppleret med en række cases og beretninger om marginaliserede unge i kapitlet ”Ung og marginaliseret”.

Relationen mellem legale og illegale rusmidler

Som afslutning på kapitlet om rusmidler vil sammenhængen mellem forbruget af legale og illegale rusmidler blive analyseret. Indledningsvis vil analysen dog gå lidt udenfor denne sammenhæng og i stedet se på relationen mellem rygning og om de unge har prøvet stoffer. Denne er vist i nedenstående diagram.

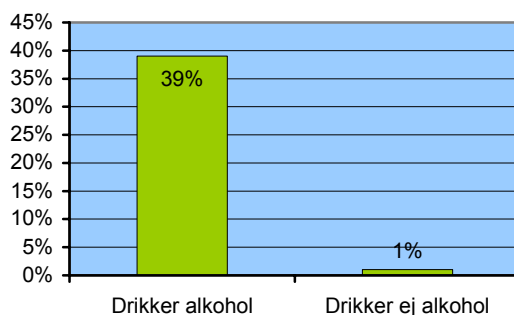

Figur 78. Andelen af rygere/ikke-rygere som har prøvet eller taget stoffer.

Der er en meget klar sammenhæng mellem rygning og stofmisbrug. Blandt ikke-rygerne er det kun 13% som har prøvet stoffer, hvor dette tal stiger voldsomt ved et voksende cigaretforbrug. Samme sammenhæng kan findes hos dem mellem 20 og 25 år – men dog ikke så markant som i den yngre aldersgruppe.

Rygning er med andre ord en risikofaktor set i relation til misbrug af illegale substanser. Desto større forbrug af cigaretter, jo større risiko for at den unge også misbruger illegale stimulanser.

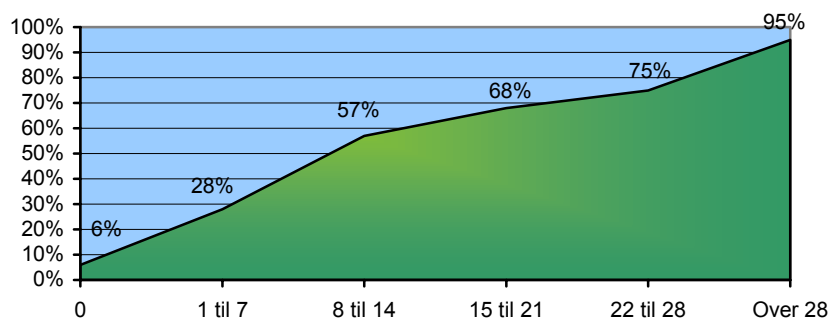
Hvis der vendes tilbage til relationen mellem alkohol og stoffer ligner den til forveksling relationen mellem stofmisbrug og rygning.

Figur 79. Andelen som har prøvet stoffer, fordelt på om de drikker alkohol.

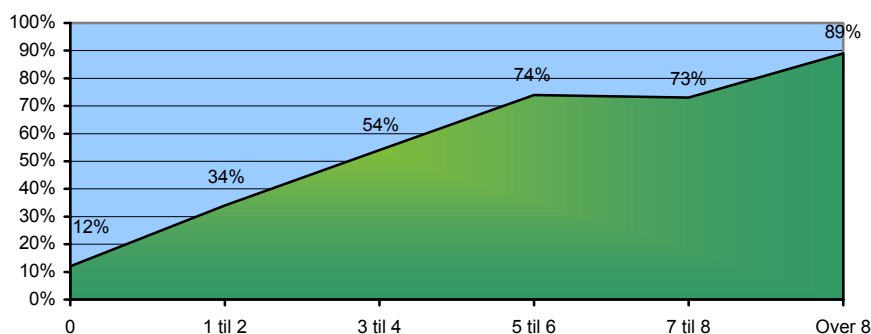
Figur 79 viser denne relation. Blandt dem, der drikker alkohol, har 39% også prøvet stoffer, hvor tallet hos de afholdende er 1%.

De to næste figurer viser det samme forhold – her blot set i forhold til, hvor meget de unge drikker om ugen og hvor mange gange de har været fulde den sidste måned.

Figur 80. Andelen som har prøvet stoffer sat i forhold til antallet af indtagne genstande om ugen.

Den ovenstående figur viser at de unge med et stort alkoholforbrug også i stor grad misbruger ulovlige stimulanter. Blandt dem med et stor alkoholforbrug misbruger langt over halvdelen også illegale stoffer. Sammenhængen gør sig gældende for såvel drenge og piger.

Figur 81. Andelen af unge som har prøvet stoffer sat i relation til, hvor mange gange de har været fuld den sidste måned.

Den samme tendens går igennem ved relationen mellem fuldskab og narkotikamisbrug.

Samlet kan det konstateres, at indtagelsen af alkohol og misbrug af narkotiske substanser følges ad. Alene det at den unge drikker alkohol øger risikoen for brug af illegale stimulanter. Denne risiko øges med hyppigheden og intensiteten af alkoholforbruget.

Alder er på mange måder den faktor, som ligger bag sammenhængen mellem forbruget af alkohol og stoffer. En anden risikofaktor er rygning. Unge rygere – nuværende, tidligere og fetrygere – bruger i større grad end ikke-rygere stoffer.

Det peger på, at de unges forbrug af såvel legale og illegale rusmidler indgår i en større sammenhæng, og derfor ikke kan ses isoleret. Analysen peger på, at der er en (mindre) gruppe af unge som har et forbrug af alkohol og narkotika samtidig med at de ryger. Dermed er det også konstateret, at et væsentligt forbrug af alkohol og rygning kan fungere som indikatorer på et muligt misbrug af illegale substanser. En isoleret indsats mod brugen af illegale stoffer må derfor også inkludere en indsats mod henholdsvis rygning og druk blandt de helt unge.

Værdier, tro og engagement

I dette kapitel vil der blive taget fat på de unges værdier, religiøsitet og politiske engagement. Umiddelbart tre meget forskellige emner – fællesnævneren er dog langt hen ad vejen, hvilken rolle de personlige overbevisninger spiller, og hvor de unges værdier/holdninger skal lokaliseres.

Kapitlet vil begynde med et blik på de unges vurdering af en række udsagn. Udsagnene rummer alle nogle moralske og værdimæssige overvejelser. Disse vil efterfølgende blive kontrasteret med de unges aktuelle handlinger. Målet vil være at analysere, hvor de unges moralske overbevisninger er placeret og om de står mål med deres aktuelle handlinger. Med andre ord vil der bliver stillet spørgsmål til om moralen holder hele vejen eller om den nok er pæn på overfladen, men flosset i kanterne?

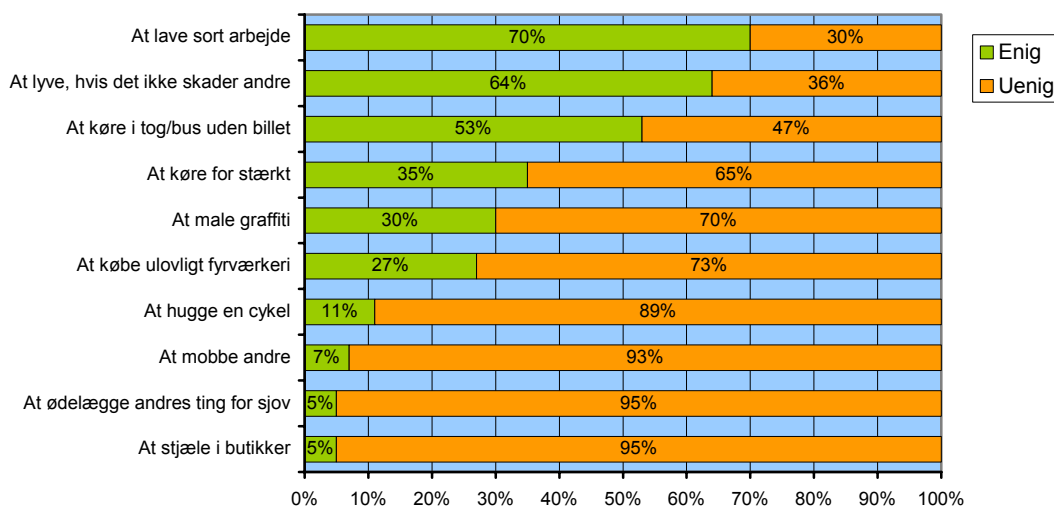
Dernæst kommer der en diskussion af de unges forhold til religion – hvorvidt de regner sig selv som religiøse og om en eventuel religiøs overbevisning har indflydelse på deres hverdag. Spørgsmålet er interessant, fordi der de seneste år har været fokus på folks religiøse baggrund samt religionens indflydelse på folks liv og levned. Det har muligvis påvirket de unges bevidsthed om religionens betydning eller mangel herpå i deres hverdag.

Efterfølgende diskuteres de unges forhold til politik – herunder forholdet til deres demokratiske rettigheder og pligter – og holdningen til henholdsvis den Europæiske Union og den paneuropæiske mønt – euroen. Det er her overskriften om ”engagement” kommer ind. Interessen er her indirekte at tage temperaturen på de unges politiske engagement – lokalt, nationalt og internationalt.

Værdier og holdninger

Værdier og holdninger er to vanskelige begreber at arbejde med. Hvad er reelt forskellen på værdier og holdninger, når der spørges til det i en interviewsituation? For nærværende kan holdninger defineres som mere flygtige end værdier, hvor værdier ses som grundlæggende for og længerevarende end holdninger. Der er en relation mellem værdier og holdninger, men ikke en 1 til 1 relation. Dvs. diskuteres holdningen til at lyve – kan man godt mene, at det nogle gange næsten er nødvendigt at lyve – og samtidig have en værdi om at ærlighed mellem venner er en selvfølgelighed.

Holdninger bliver altså opfattet som det udtryk folks værdier får i konkrete situationer. Dog er der, som nævnt, ikke nogen direkte sammenhæng mellem holdninger og værdier. Værdierne bliver til holdninger igennem en stadig proces, hvor normer og agtelse spiller en væsentlig rolle. Holdninger er i denne sammenhæng altså en tilskrivning af mening i den aktuelle situation og langt fra en fast størrelse.

Figur 82. De unges vurdering af en række påstande. De kunne erklære sig enige eller uenige i udsagnene. Spørgsmålet var: "Er du enig eller uenig i følgende påstande? Det er i orden...". Udsagn er rangordnet efter, hvor enige de unge har det med at de enkelte udsagn var i orden.

Ovenstående figur viser de unges holdninger til en række udsagn, som de kunne erklære sig enige eller uenig i.

De fleste er enige i at det er i orden at lave sort arbejde, hvorimod meget få synes, at det er OK at stjæle i butikker.

Der er stort set tre grupperinger. I den første gruppering er over halvdelen af de unge enige i, at det er i orden at lave sort arbejde, lyve (hvis det ikke skader andre) og køre i offentlige transportmidler uden at købe billet. Fælles for denne gruppe er at det er ting, der ikke skader nogen direkte og det er ting som også er rettet mod abstrakte størrelser. Med abstrakte størrelser tænkes der på at f.eks. accepten af sort arbejde og at køre uden billet måske bygger på en ide om, at staten i forvejen hiver for mange penge hjem i skat og at DSB/VT tager for meget for deres ydelser. Samtidig er de mulige negative følger af handlingen ikke umiddelbart synlige.

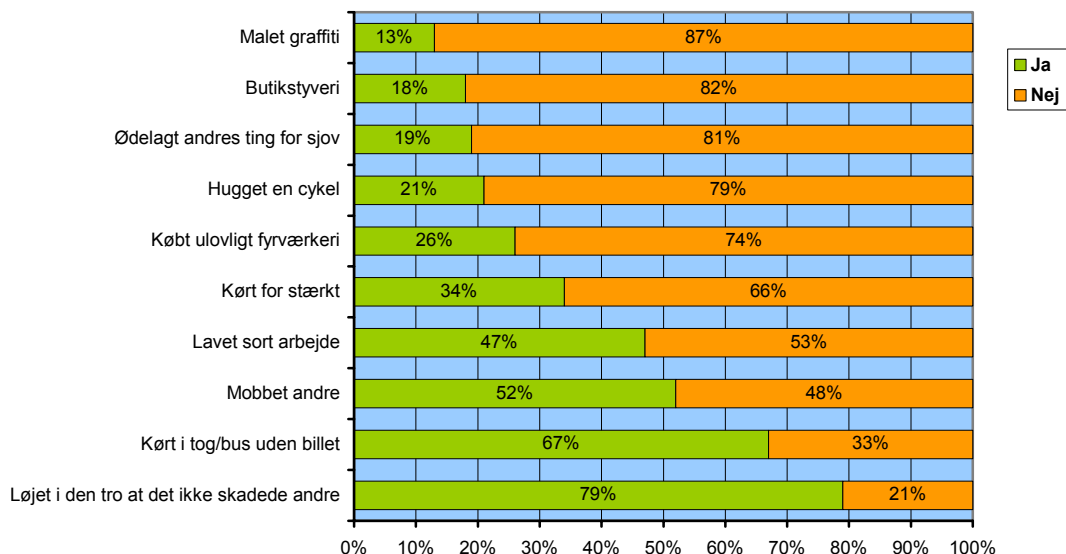
I den mellemste gruppe bifalder omkring en tredjedel af de unge, at det er OK at køre for stærkt, male graffiti og købe ulovligt fyrværkeri.

Endelig er der den sidste gruppe, hvor det er en minoritet, der synes den pågældende handling er acceptabel. Blandt de uacceptable ting er det at hugge en cykel, mobbe andre, ødelægge andres ting (for sjov) og stjæle i butikker.

Der er væsentlige forskelle på drengenes og pigernes holdninger. Generelt set synes en større andel af drengene, at de forskellige ting er i orden. Det eneste punkt, hvor der er overensstemmelse mellem drengene og pigerne er i holdningen til sort arbejde og graffiti. Størst forskel er der i holdningen til at købe ulovligt fyrværkeri – måske ikke så overraskende – hvor 50% af drengene synes det er i orden mod 11% af pigerne. Men også ved mobning er der stor forskel – 11% af drengene mod 3% af pigerne finder at mobning er i orden. Også ved holdningen til at køre for stærkt og stjæle er der markante differencer. Odds i begge tilfælde er 3 til 1 i drengenes favør.

På overfladen har de unge i Holbæk for det meste nogle pæne holdninger og værdier. Pigerne er tilsyneladende mere lovlige end drengene, som fascineres alt *det man ikke*

må. Spørgsmålet er efterfølgende om den pæne facade holder, når der spørges til de unges aktuelle handlinger. Det sker i Figur 83.

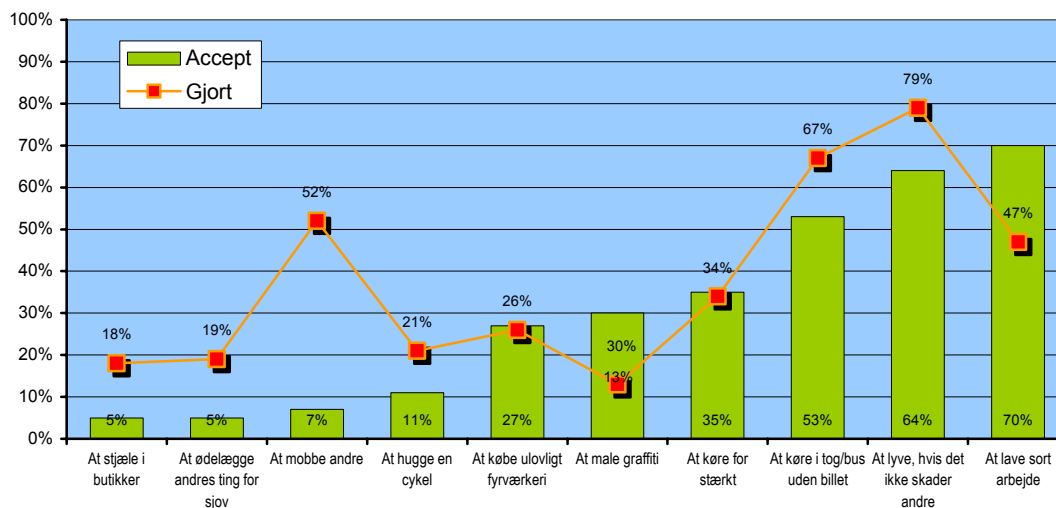

Figur 83. Andel af unge der har gjort en række forskellige handlinger. Handlingerne svarer til dem beskrevet i Figur 82. Den grønne farve viser andelen af unge der begået den pågældende handling.

Favoritten er helt klart at have løjet i den tro, at det ikke skadede andre, som næsten fire femtedele har gjort sig skyldige i. Der er ingen forskel på drenge og piger her. Dernæst er det at have kørt uden billet i offentlige transportmidler populært, hvor der igen ikke er forskel på de to køn.

På trods af den negative holdning til mobning har over halvdelen (52%) af de unge faktisk mobbet andre. 63% af drengene versus 44% af pigerne har mobbet andre.

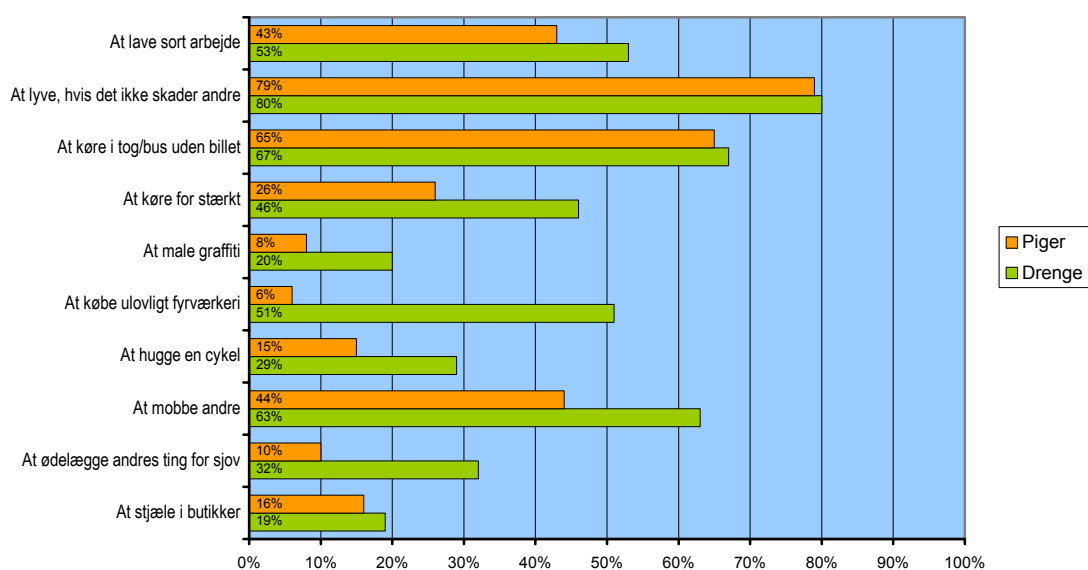
I den næste figur foretages der en sammenligning af værdierne og holdningerne (vist i Figur 82) og de aktuelle handlinger (vist i Figur 83). Den røde kurve viser de aktuelle handlinger, hvor de grønne søjler viser holdningen til den pågældende handling.

Figur 84. Diagrammet viser forholdet mellem andelen som synes en given handling er i orden og andelen af dem, der rent faktisk har gjort den pågældende ting. De grønne søjler viser accepten af en given handling og den røde linie, hvor mange der har gjort den pågældende handling.

Netop mobning – som diskuteret tidligere – er det område, hvor der er størst forskel på holdning og handling. Men der er også en del, som har hugget cykler og foretaget butikstyveri, selvom de giver udtryk for, at det ikke er acceptabelt. Omvendt er der flere som synes graffiti og sort arbejde er helt fint uden dog at de har gjort det selv. Kønsmæssigt er der ingen forskelle. Der er kun overensstemmelse, når det gælder, hvor mange der har løjet, kørt uden billet i tog/bus og stjålet i butikker. På de andre punkter dominerer drengene – mest stereotyp ved indkøb af ulovligt fyrværkeri – men også på andre områder er der typisk en væsentlig forskel, f.eks. er der ca. dobbelt så mange drenge som piger, som har hugget en cykel osv.

Figur 85 foretager en sammenligning af drengenes og pigernes aktuelle handlinger.

Figur 85. Diagrammet viser andelen som har foretaget en given handling, fordelt på køn.

Samlet kan det konstateres, at de unge på nogle områder har nogle holdninger og værdier som ikke står mål med deres aktuelle handlinger. Særligt er der en sørgelig diskrepans mellem de unges værdier til, hvordan man skal behandle andre – der lyves rask væk, køres for stærkt og ikke mindst mobbes i et pænt omfang – selvom man ikke mener, at det er acceptabelt.

Samtidigt er der foruroligende mange unge - særligt blandt drengene, men pigerne følger godt med - som foretager sig ting, der under et kan betegnes som småkriminelt. Mange har hugget en cykel og stjålet i butikker samt ødelagt andres ting for sjov. Og selvom det at køre i bus uden at købe en billet nok langt hen ad vejen er relativt uskyldigt indikerer det måske en lidt flosset samfundsmoral?

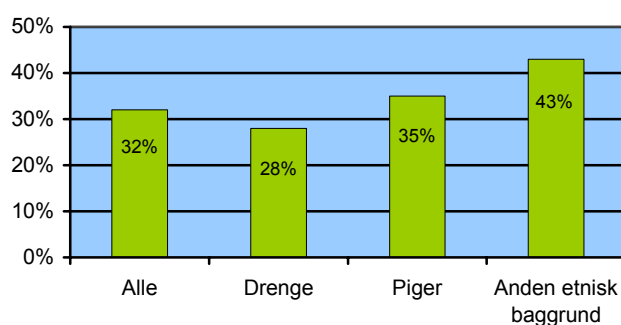
Men det peger på det nyttige ved den tidligere diskussion af forholdet mellem værdier og holdninger. Værdier bliver holdninger i den aktuelle situation og under hensyntagen til de gældende normer og agtelse. F.eks. ved mobning har langt de fleste unge i Holbæk en holdning til, at sådan behandler man ikke et medmenneske, men den værdi bliver i de aktuelle situationer transformeret til at mobning f.eks. er acceptabel, hvis risikoen ved at sige fra, indebærer at den unge selv risikerer at blive mobbet. Dette er blot et eksempel på, hvorledes værdier og holdninger tilsyneladende kan være i modstrid med hinanden –

hvilket de nogle gange er hos de unge i Holbæk – men formodentlig også hos mange andre!

Religion

I 2001 var 84% af den danske befolkning medlem af den danske folkekirke. Andelen af medlemmer er faldet med 157.000 de sidste 18 år og antallet af døpte blandt nyfødte på landsplan er faldet fra 87% i 1975 til 77% i 2001¹⁵. Faldet har været mest markant i København og mindskes jo længere mod vest i Danmark man kommer.

I Holbæk er der knap en tredjedel af de unge som opfatter sig selv som troende (og det inkluderer alle trosretninger). Tallene kan ses i Figur 86.

Figur 86. Andel som har svaret ja til at de opfatter sig selv som troende/religiøs. Tal vist samlet, fordelt på køn og etnicitet.

Der er flere piger end drenge, der ser sig selv som troende – og der er flere unge med en anden etnisk baggrund end dansk, der ser sig selv som religiøse. Tallene er ikke så simple at tolke. Andelen som er medlem af folkekirken er som nævnt 84% og set i det lys er det meget få som reelt opfatter sig som troende – også selvom de facto er medlem af folkekirken. Hvis billedet vendes og de 32% ses som udtryk for den del der håndfast tror på, at der er en gud og et liv efter døden er der tale om en pæn andel.

Andelen som ser sig selv som troende og religiøs falder med alderen. Blandt de 13-årige er 41% troende, mens andelen blandt de 19-årige er faldet til 26%.

Blandt de unge med en anden etnisk baggrund end dansk er der en højere andel som opfatter sig selv som religiøse. 41% sammenlignet med 30% hos de øvrige.

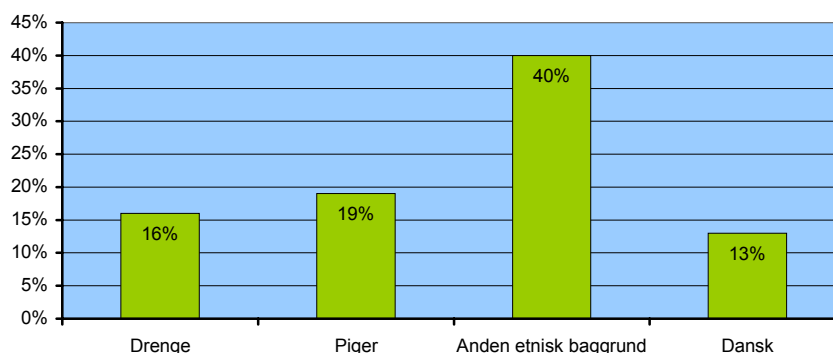
Hvis skruen spændes en tand mere og der spørges til, hvorvidt den unges religiøse overbevisninger eventuelt påvirker vedkommendes hverdag falder andelen, der kan svare ja, set i forhold til, hvor mange der ser sig selv som religiøse.

Figur 87 beretter om dette. Hos 17% af de unge har deres tro en indflydelse på deres daglige liv. For 83% af de unge har religion med andre ord ingen indflydelse på deres

¹⁵ Kilde: Danmarks Statistik - Statistik Banken.

hverdag – og er formentlig reduceret til noget der indirekte højtideligholdes i forbindelse med livets store mærkedage og fester (bryllupper, dåb mv.).

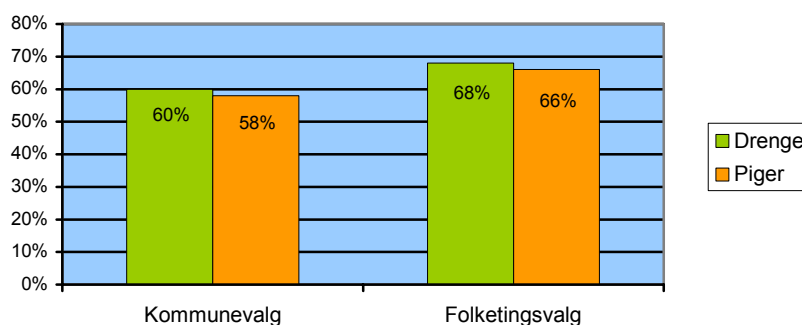
Der er ikke forskel på andelen af drenge og piger mht. religionens indflydelse på deres hverdag. Derimod påvirker religionen over tre gange så mange med anden etnisk baggrund end dansk. Religionen spiller med andre ord en mere væsentlig rolle for unge med anden etnisk baggrund – andelen som ser sig selv som troende og som mener at deres tro påvirker deres hverdag er stort set den samme – hvilket indikerer en mere central placering af religionen i de unges liv. For de øvrige er der færre der mener, at religionen har indflydelse på deres hverdag end andelen af dem, der ser sig selv som troende.

Figur 87. Andel som mener, at deres tro påvirker deres hverdag. Fordelinger er vist fordelt på køn og etnicitet.

Politik og engagement

Dette afsnit vil kort beskrive de unges politiske engagement. Villigheden til at stemme ved henholdsvis kommune- og folketingsvalg undersøges tilligemed holdningen til den Europæiske Union og den europæiske mønt euroen.

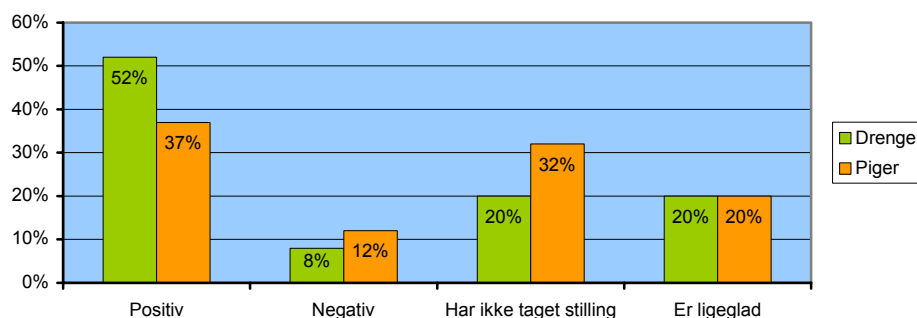
Figur 88. Figuren viser andelen af unge som vil stemme til næste folketingsvalg og kommunevalg. Tal vist fordelt på køn.

Viljen til at stemme er aldersbestemt – også selvom det blev pointeret, at spørgsmålet også gjaldt dem, der endnu ikke var myndige. Blandt de 13-årige vil 45% stemme, hvis de kunne og der var kommunevalg i morgen. Hos de 19-årige er andelen steget til 80%.

Stemmeprocenten på landsplan ved sidste folketingsvalg i 2001 var 87%¹⁶ - hvilket er lidt højere - men ikke meget - sammenlignet med de 19-årige i Holbæk. Ses der på aldersgruppen af unge fra 20 til 25 år ville præcist 88% af dem stemme, hvis der var folketingsvalg i morgen, hvilket svarer meget præcist til stemmeprocenten på landsplan.

Holdningen til EU og euroen

De unge er lidt forbeholdne overfor den Europæiske Union. Den største del af de unge er positive over for EU, men det er kun drengene, der kan mønstre et lille flertal. Pigerne er mindre positive – men generelt gælder det, at en pæn del af de unge enten er ligeglade eller endnu ikke har taget stilling. Figur 89 viser de unges holdning til EU.

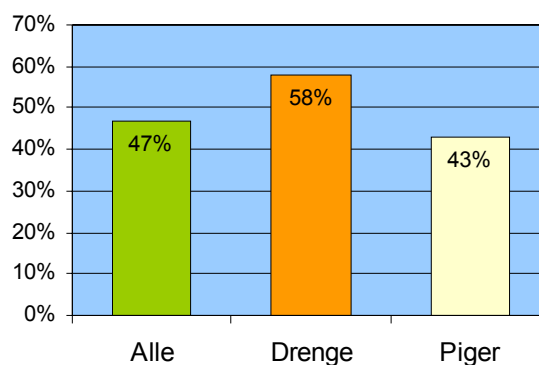
Figur 89. Holdningen til den Europæiske Union (EU). Fordelt på køn.

Billedet nuanceres, hvis man ser på udviklingen til EU i relation til de unges alder. Jo ældre de unge er, jo mere positive bliver de overfor EU. Blandt de 13-årige er 30% positive – denne andel fordobles til 61% blandt de 19-årige, hvorefter den stabiliserer sig på dette niveau til og med de 25-årige.

Andelen som er negativ overfor EU er 7% blandt de 13-årige og stiger til 10% i 19 års alderen. Andelen af personer som ikke har taget stilling og er ligeglade falder i takt med alderen.

De unge er ved nærmere undersøgelse nærmest delte i holdningen til EU, men det er ikke den traditionelle ja/nej deling, der er gældende. Der er snarere tale om et noget distanceret forhold, hvor halvdelen er positive og den anden halvdel stort set ikke finder EU vigtig nok til at de vil tage stilling for eller imod.

¹⁶ Kilde: Danmarks Statistik – Statistik Banken.

Figur 90. Holdningen til den fælles europæiske valuta - euroen - vist samlet og fordelt på køn. Kun dem der synes Danmark skal indføre euroen er medtaget.

De unge er også delte i spørgsmålet om, hvorvidt Danmark skal indføre euroen i stedet for kronen. Samlet set er der et minimalt flertal imod – men dette dækker over en væsentlig forskel i henholdsvis drengenes og pigernes holdning. Blandt pigerne er der et flertal imod indførelsen af euroen, hvor drengene kan mønstre et flertal for.

Afrunding: værdier, tro og engagement

Der er stor forskel på de unges værdier og deres aktuelle handlinger på en række områder. Mobning er et godt eksempel på denne forskel. Hovedparten af de unge tager f.eks. afstand fra mobning og synes absolut ikke, at det er noget der bør finde sted. Alligevel er der mange, der har mobbet andre.

Er den manglende overensstemmelse mellem tanke og handling et tegn på moralsk forfald? Og gør det de unge anderledes end resten af befolkningen?

Det kunne selvfølgelig være bekvemt at bruge dette som forklaring. Men sådan en forklaring ville dels ikke tage højde for den livsfase de unge befinder sig i, og dels ville den overse, at de unge lever i en række sammenhænge, der har indflydelse på deres livsførelse.

For at tage det sidste argument først, så sker de unges handlinger ikke i et vakuum og ikke ud fra en blank tavle. Deres handlinger afspejler i en eller anden udstrækning omgivelserne, og hvad der i den sammenhæng regnes for acceptabelt. Et godt eksempel på dette er, hvis forældrene mener, at sort arbejde er OK, så vil det formodentlig også påvirke de unges holdning til dette område. På det niveau er de unges holdninger og værdier et spejlbillede af det samfund de lever i. Set i det lys kan mobning finde sted fordi de unge oplever, at den ikke har konsekvenser fra omgivelserne.

Ydermere er de unge i en livsfase, hvor de afsøger grænser for acceptabel opførsel og dermed gør ting, som ellers ikke er acceptable.

Endelig skal de unges ønske om at indgå i et fællesskab ikke forglemmes. Med dette menes, at de unge gør noget, fordi deres venner gør det. Dette kan kaldes gruppepres, men der er også tale om, at grænserne for hvad der er acceptabel adfærd flyttes i en gruppe og at folk i gruppen derfor gør ting de ellers ikke ville gøre.

Det er det, der peges på i den indledningsvise diskussion af forholdet mellem værdier og holdninger – holdninger bliver langt hen ad vejen fastlagt i den aktuelle situation, og derfor kan de unge godt mene noget og gøre noget andet.

Samlet er der ikke meget, som taler for at de unge i Holbæk er specielt amoralske eller anderledes end resten af befolkningen.

Religionen fylder ikke meget blandt de unge i Holbæk. Forholdsvis få betragter sig selv som troende og færre endnu vurderer, at deres religion påvirker deres hverdag. Undtagen herfra er unge med en anden etnisk herkomst end dansk.

Endelig er der det politiske engagement. Det politiske engagement ligner på mange områder det mønster der kendetegner den danske befolkning i almindelighed. Den politiske interesse er i høj grad aldersbetinget, hvilket peger på at følelsen af indflydelse har en positiv effekt på interessen for politik.

De unge er meget delte i holdningen til EU. Den største andel er positive overfor EU, men der er rigtig mange, der enten er i tvivl eller ligeglade. En mulig tolkning er, at EU fremstår som en meget abstrakt og fjern ting for de unge, hvorved der ikke er det store incitament for nogen interesse.

Samtidigt gælder ovenstående pointe med at muligheden for indflydelse har en positiv effekt på interessen også i denne sammenhæng. Det ambivalente forhold til EU afspejles også i holdningen til euroen, hvor de unge er meget delte.

Ung og marginaliseret

Dette kapitel vil se på hvad det indebærer at være ung og marginaliseret i Holbæk. Overskriften kunne egentlig lige så godt være ”Livet i Holbæk set lidt fra siden”, fordi kapitlet præsenterer et andet perspektiv på det at være ung i Holbæk: De marginaliseredes blik på byen.

Denne rapport bygger på to datakilder – et spørgeskema samt en række interviews med marginaliserede unge – og i dette kapitel vil de sidstnævnte unge komme til orde.

Hvem er de marginaliserede unge? Det er bl.a. unge med en misbrugshistorie, unge, der står fagligt svært eller unge, der står udenfor arbejdsmarkedet. Det er med andre ord en meget sammensat og langtfra homogen gruppe, der er grupperet under fællesbetegnelsen ”marginaliserede”. Dermed er det også sagt at selvom de her behandles som en gruppe, er der langt fra tale om en ensartet gruppe af mennesker. Der er ligheder, men også voldsomme forskelle på de unges oplevelser og beretninger.

Samtidig skal der også huskes på at de unge nok i denne henseende ses som marginaliserede, men reelt på mange områder indgår i det normale liv i Holbæk. De drikker, spiser og trækker vejret som alle andre, og på den måde er deres beretninger en facet af det samlede ungdomsliv i Holbæk. En facet, der skal supplere beskrivelserne i de andre kapitler og uddybe nogle af de tendenser, der er beskrevet undervejs. Der er dog tale om et andet perspektiv – nogle andre stemmer, der får plads her – og det skal erindres, når kapitlet læses.

Kapitlet indledes med en kort beskrivelse af de unge og hvad der skjuler sig bag betegnelsen ”marginaliserede”. Derefter vil der blive skitseret fire cases, der illustrerer kapitlets diskussioner. Disse cases er et forsøg på at komme bagom de unges forskelligheder og vise nogle af de væsentlige fællestræk ved det at være ung og marginaliseret i Holbæk.

Det handler således ikke om at forklare hvorfor de unge er endt i sådanne situationer, men om at tage udgangspunkt i deres hverdag her og nu. Der er kort sagt tale om et snapshot af deres tilværelse lige nu og ikke en beskrivelse af, hvorfor de er endt i deres nuværende situation.

Indledning

De unge i fokusgruppeinterviewene er som nævnt meget forskellige og dette sætter også sit præg på deres erfaringer og oplevelser med livet i Holbæk. Der er en del forskelle, men også mange ligheder, der kan hjælpe med til at beskrive de unges liv.

F.eks. er noget af det der går igennem de unges beretninger deres tale om det sociale - gruppen, kammeraterne og jagten efter et rum eller et sted hvor de kan være sammen med vennerne/gruppen - et sted hvor de kan være sig selv.

Et kendetegn ved denne gruppe af unge er, at de har problemer indenfor et eller flere af samfundets institutionaliserede rum. Det kan være manglende uddannelse, arbejdsløshed, kriminalitet eller misbrug. Foruden disse problemer er de også helt almindelige unge, der kæmper med at finde en identitet og nogle solide tilhørsforhold i livet. Almindelige ungdomsproblemer bliver forstærket af den før nævnte udsathed. Samtidigt er denne gruppe udsat, fordi de på nogle områder ikke lever op til de ”normale” normer, hvilket yderligere øger presset mod deres identitet og forstærker deres marginalisering.

Det er derfor ikke nok blot at konstatere at unge er marginaliserede fordi de oplever forskellige ekstreme problemer, som andre normale unge ikke bliver udsat for. Omgivelsernes reaktion er en væsentlig del af det at være marginaliserede.

Analysen vil sætte fokus på fire områder for derigennem at beskrive de marginaliserede unge. Det første område er unge med en to-kulturel baggrund. Det andet område er unge, der står uden for arbejdsmarkedet og det tredje er unge, der har eller er involveret i misbrug af illegale rusmidler. Det sidste område er unge, der er eller har været involveret i forskellige former for kriminalitet.

Ordet gives i det følgende til 4 unge med hver deres sociale baggrund og historie og fortæller deres tanker, oplevelser, meninger og handlinger en ganske almindelig hverdag i Holbæk.

Deres fortællinger kan læses i de blå tekstbokse på de følgende sider.

Skole, uddannelse og arbejde

De unges oplevelser med skolen, uddannelse og arbejde går igen i alle deres hverdagsbeskrivelser.

De unges erfaringer med skolen er massive. Som oftest fremhæves negative oplevelser og erfaringer fra skoletiden.

Det handler i mange tilfælde om manglende succes og accept fra skolens side. Særlig oplever de unge et svigt i den personlige relation til lærerne.

Case 1 – Mohammed

Mohammed er 20 år gammel og af tyrkisk herkomst. Han er tydeligvis påvirket af en eller anden form for stimulans. Måske har han bare hængt ud med vennerne, drukket nogle øl og røget nogle smøger, mens dagen lige så stille er gået.

Mohammed har ikke noget problem med danskere. Han kender masser af dem og har flere kammerater, der er danske. Han har selv mistet sit danske statsborgerskab ved en mindre forseelse.

Mohammed synes, at Holbæk er en kedelig by. Der er ikke noget at lave, når man ikke har noget at give sig til. Han tilbringer en del af sin tid i spillehallen eller oppe i bowlinghallen. Det skal helst være steder, hvor man kan få lov til at ryge smøger og drikke øl. Det er også gratis at komme ind i spillehallen - det eneste der koster noget er hvis man skal have noget.

Mohammed føler sig godt tilpas her, men savner nogle aktiviteter for unge, der ikke er til sportsaktiviteter. For det er han overhovedet ikke interesseret i. Han kan godt føle sig udsat og uønsket i forhold til livet i Holbæk, men Ungdommens Hus er trods alt et lyspunkt for her er der nogle voksne han kan snakke med om de problemer han nu måtte have.

Fremtiden tegner dog ikke særlig lys, for som han siger: ”Hvad fanden kan en tyrker lave i Holbæk? – ikke en skid!”.

Det handler om at mangle den faglige dygtighed og den sociale anerkendelse dette giver. Nederlaget er ikke begrænset til det faglige alene – men inkluderer også de personlige kvalifikationer og evner den unge ellers måtte have. Det drejer sig simpelthen om at være ekskluderet fra det sociale fællesskab skolen giver, og blive udpeget som syndebuk, som f.eks. Azir oplever gentagne gange (se case 4).

Flere af de unge befinder sig mellem skole og uddannelse. De opretholder en eller anden form for overførselsydelse.

Andre er uddannelsessøgende og arbejdssøgende eller aktiverede. Nogle af de unge venter på at blive gamle nok så de kan modtage andre og bedre sociale tilbud, men indtil da er de stadig i skolen.

For nogle er uddannelsen omdrejningspunktet som skaber sammenhængen i hverdagen, hvor det for andre er tilknytningen til arbejdsmarkedet, der giver muligheden for at få en relativ økonomisk frihed og dermed også personlig anerkendelse og status.

Det er udprægede nederlagsoplevelser, der bliver fremhævet i forbindelse med skolen og det skyldes selvfølgelig også deres forholdsvise unge alder. Der er ikke så mange iblandt dem, der er så langt i deres livsforløb, at de er i gang med nye uddannelser, der kunne tjene som en ny positiv erfaringsbaggrund – social anerkendelse – og en vej ud af deres marginale position.

Det der også fremstår fraværende er de manglende beskrivelser af gode og positive relationer til voksne indenfor uddannelse og arbejdsliv. Der bliver nærmest ikke nævnt eller fremhævet en eneste lærer, arbejdsgiver eller håndværksmester, som de unge har et godt og tillidsfuldt forhold til.

Det skulle da lige være nogle af de voksne i Ungdommens Hus, som de møder i kraft af deres problemer. Ikke desto mindre opleves medarbejderne her som nogle de unge kan gå til og som de unge – måske også lidt nødtvunget – stoler på.

Familie og hjem

Familien og hjemmet er normalt steder, hvor man kan føle sig tryk og tilpas, men for en del af de unge er hjemmet ikke et sted, hvor de kan føle sig sikre.

Case 2 - Leila

Leila er 15 år og tyrkisk. Hun bor sammen med sin mor, som er skilt fra faderen. Leilas liv er hårdt og uoverskueligt i øjeblikket.

Skolen går ikke godt for her oplever Leila lærerne som uforstående overfor hendes problemer. Hun har overvejet at tage sit eget liv og i det hele taget er hverdagen en kamp for at overleve.

Hun kan ikke komme i erhvervspraktik fordi hun fastholder at gå med tørklæde og i idrætsforeningen er hun holdt op fordi de andre piger hele tiden kommenterede at Leila spillede i lange bukser. Hendes familie er i opløsning faderen er flyttet væk og en af hendes store søskende er havnet i et alvorligt stofmisbrug.

I forvejen bor de i et socialt boligkvarter som mere og mere ligner en ghetto med narkomaner og kriminelle i opgangene. Der er ingen steder, hvor Leila kan få lov til at være sig selv.

Kun med sine veninder på gaden eller ude i naturen kan hun opleve friheden i det uindskrænkede rum. Der er meget koldt på denne årstid.

Mange fortæller om opsplittede familier og hjem. Forældre der bliver skilt. Om selv at blive smidt ud hjemmefra som helt ung. Når det går galt i familien, så går det rigtigt galt, for hvem skal de unge nu vende sig til andre end deres kammerater.

De unges fortællinger viser, at etableringen af et nyt hjem og på sigt en ny familie er noget af det der betyder allermost for dem i modgangen. De savner et sted at være hjemme. Et sted hvor de kan tage ansvar og føle sig som myndige mennesker.

Denne frigørelsesproces er en del af det at være ung og på vej til at blive voksne. Men for mange af disse unge bliver det nødvendigt at skifte hjem meget tidligere end andre unge. Det sociale netværk som familien og hjemmet normalt udgør er i den grad tyndslidt. Det skaber en meget større fokus på den unges egne muligheder og sociale relationer på et tidspunkt, hvor de netop ikke er særligt voksne.

For flere af de unge er det tidlige miljøskift problematisk. For andre er det lige så vel den tvungne omstændighed ved at skulle bo hjemme hos sin familie. Tvunget, fordi den unge ikke er i stand til at forsørge sig selv eller at finde et sted at bo, som de kan betale.

At være ung betyder også til en vis grad at man bærer sine forældres arv med sig og disse udsatte unge bærer i forskellig grad deres forældres synder med sig.

Formet som de er af forældrenes svigt, misbrug, og endda en anden kultur, kæmper de unge for sig selv og med forældrene på en gang.

Følelsen af at stå alene og være ensom fremkalder angst og utryghed blandt de unge. Der er ikke nogen at dele erfaringerne og oplevelserne med, når den unge er marginaliseret i de forskellige rum vedkommende færdes i – skolen, familien mv.

Der er ofte tale om den ultimative isolation – marginalisering - og dermed den forbundne fremmedhed og magtesløshed, som af nogle druknes i misbrug af forskellige rusmidler.

Case 3 - Mette

Mette er 19 år og i aktivering i en børnehave. Hun er glad for børn og hun regner med at tage en PGU uddannelse efter aktiveringen. Lige nu er hun mest optaget af sin graviditet.

Hun venter sig, men er ikke længere kæreste med faderen til barnet. Nu bor hun hjemme hos sin far og deler værelse med sin lillebror. Det er ikke så fedt, men det er meget svært at finde billige steder at bo i Holbæk.

Mette har før prøvet forskellige stoffer og røget hash, men det er først nu hvor hun er gravid, at hun rigtigt er holdt op . Hun drikker heller ikke alkohol mere. Hun hygger sig bedst sammen med veninderne, når de ser fjernsyn eller checker deres netdates ud.

Økonomien er jo altid et problem og det er svært at leve for en aktiveringsydelse. Men så længe hun har sit gode humør går det vel ikke helt galt.

Venner, sociale fællesskaber og fritid

De unge er ikke fremmede. De er ikke eksotiske dyr, som vi ikke kan kommunikere med. De er dog præget af en mængde erfaringer og oplevelser, som det kræver indlevelse at begribe betydningen af.

De unge oplever at være sat udenfor – ikke bare et sted – men i alle de sammenhænge de bevæger sig i. De oplever følelsen af ikke rigtigt at høre hjemme nogle steder.

I stedet driver de rundt i byen for at finde noget give sig til – det gør de helst ikke alene, for så udstiller man jo sig selv som taber.

De unge søger derfor fællesskabet sammen med andre som er anderledes ligesom dem selv.

Sammen med de andre kan de opleve ikke at være helt ved siden af, at have noget til fælles og sammen kan de etablerer en nødvendig oplevelse af identitet og socialt fællesskab.

De er på kanten, men de er på kanten sammen. Om det så er at spille bold på gaden, hænge ud i spillehallen, se video hos vennerne, stjæle en knallert, ødelægge et busstoppested eller blot cruise igennem gaderne, så er disse handlinger med til at danne grundlaget for de unges oplevelser af at høre til blandt nogle som de kan dele deres oplevelser og erfaringer med.

De er ikke fremmede, men blot anderledes, men det kan måske også være det sværeste at være i Holbæk.

Case 4 - Azir

Azir er 17 år og indvandrer. Han er pisse irriteret over at danskere altid skyder skylden på tyrkere. Sådan er det i skolen, hvor Azir hele tiden får mere ballade end hans andre danske kammerater. Det er ikke kun i skolen, hvis en mobiltelefon bliver stjålet fra en dansk dreng nede i byen, så er det helt sikkert en tyrker der har gjort det. Sådan er det i Holbæk. Sådan er det i Danmark.

Heldigvis er Azir god til at spille fodbold, og det betyder meget for ham at han kan vinde pengepræmier til forskellige turneringer. Han tjener også lidt lommepenge ved at arbejde i supermarkedet og det er helt i orden. Der er nogle gange problemer på hjemmefronten, hans far vil ikke have at han er længe ude om aftenen og det betyder at Azir bliver nødt til at gå hjem Langt tid før hans venner.

Danskerne drikker alkohol og kommer sent hjem fra byen, men det kan Azir ikke uden at påkalde sig sin fars vrede. Han synes at det er urimeligt og han er utilfreds med at der ikke er nogen steder at være eller gå i fred for voksne. Han hilser gerne og vil gerne deltage i festlighederne, men det provokerer folk til at afvise ham. Azir gider ikke smadrer hovedet på sådan nogle danske drukmåse, da de er tossede og ingen opgave for ham. Alle kan jo tæske en fyldebøtte. Men aggressionen er ikke til at komme af med.

Azir savner en mulighed for at lave noget sammen med andre unge, nogle aktiviteter der ikke trækker grænser og forskelle så hårdt op. Ellers må han blive ved med at drive rundt i byen sammen med sine venner og lede efter et sted at høre til.

Er der en fremtid?

Blandt de udsatte unge kan man se at de yngste kæmper en hård kamp for at finde en platform at handle ud fra. Hos de ældre, der har fået uddannelse eller er i gang med at tage en, har arbejde og som er flyttet hjemmefra og har fundet egen lejlighed kan man se en ændring. De har en mere rolig hverdag, som ikke er fyldt med konflikter på samme måde som de yngste, der er midt i deres frigørelsesproces. De unge som har en kæreste finder også gode relationer og netværk herigennem.

Det betyder selvfølgelig ikke at de ældre slet ikke er udsatte længere, men det virker helt klart at deres større livserfaring og den forøgede sociale tryghed gennem at have stiftet familie og hjem er med til at moderere og stabilisere dem. Følelsen af ikke længere at være alene er meget betydningsfuld.

Disse unge har modtaget hjælp, råd og vejledning gennem offentlige instanser, herunder også Ungdommens Hus. Det er uden tvivl også denne ekstra indsats, der gør en forskel. På spørgsmålet om hvem de unge egentlig kan gå til med deres problemer er der mange, der nævner medarbejderne i Ungdommens Hus.

Trods de unges problemer med misbrug, økonomiske problemer, boligmangel, frakendte kørekort og betingede domme, så forestiller de fleste sig alligevel en lykkelig fremtid. Ser de 10 år frem regner de *med* og *håber* på, at de har en god uddannelse bag sig, fuldtidsarbejde, en god bolig og bil samt en familie med børn.

Der er dog en markant forskel imellem deres ønsker. En stor del kan nemlig ikke forestille sig at leve et andet sted end i Holbæk, hvorimod en lige så stor del fortæller at de ønsker at bo helt andet sted - et andet land - et sted med sol og varme.

At fremtiden for alle ikke altid har set rosenrød ud viser også det forhold, at samtlige piger i undersøgelsen på et tidspunkt har haft det så dårligt, at de har overvejet at tage deres eget liv. Blandt drengene er det langt fra alle, der har haft denne overvejelse, men der er alligevel nogle stykker, hvor det også har været på tale.

Størstedelen af de unge har erfaringer med brug af stoffer og spiritus. For langt de fleste har det handlet om at få prøvet dette. Men for flere har det rent faktisk også haft den konsekvens, at de pågældende unge er blevet involveret i salg af stoffer til andre unge i Holbæks natteliv. Nogle af de unge mener, at det er bedre at drikke bajere dagen langt end at fylde sig med stoffer og andre igen at de aldrig mere vil prøve stoffer. De nøjes med at ryge lidt hash en gang i mellem og det er jo ikke stoffer, det er jo et naturprodukt!

Holbæk er på en gang for lille og for stor. For lille til at man kan være anonym og for stor til at man kan skabe en ordentlig kontakt til andre. Der er for få steder man kan være i fred og dermed bliver man for synlig. Det betyder også at der er for få steder man kan lave noget nyt og sjovt.

Afrunding

Noget der går igennem de unges beretninger er, at marginaliseringen sjældent sker på en front alene. Ofte er der tale om, at den unge er marginaliseret i flere henseender – f.eks. ved at være stofmisbruger, arbejdsløs og udstødt af familien.

Et centralt kendetegn ved de unge i afsnittet er deres gennemgående dårlige relationer til voksne – hvad enten der er tale om familien, i skolen eller i arbejdslivet. Der mangler gode, solide relationer til voksne, som kan hjælpe dem, guide dem og støtte dem.

En anden fælles ting er de unges oplevelse af at være uglese, oversete og rodløse. De er på vej mellem steder og livsfaser uden støtte. De har ingen nævneværdig ballast udover den negative ballast de mange gange har med hjemmefra.. De er marginaliserede i skolen, fordi de måske ikke har den nødvendige faglige dygtighed og mulighed for at få overskud til at tilegne sig den. De har måske ikke en familie og et hjem, hvor de kan få hjælp og opbakning. Deres marginalisering er på mange måder resultatet af en masse små nederlag og det gør det svært at komme væk fra denne bås.

For en del af de unge druknes nederlagene og rodløsheden igennem druk og andre misbrugsformer.

En af de ting mange peger på er manglen på boliger til unge. Dels er der lang ventetid – f.eks. er 7 år lang tid at vente for en 16-årig – og dels har de unge ikke råd til de boliger de kan få. Etableringen af et nyt ”hjem” er for mange af dem et centralt mål.

Men netop spørgsmålet om at finde et sted, hvor de unge føler de kan være sig selv er også et gennemgående træk ligesom rodløsheden er.

De unge kender godt Ungdommens Hus og er overvejende positive overfor det.

Problemet med Ungdommens Hus er måske, set fra de unges synsvinkel, at de også der føler at de bliver stemplet som ”marginaliserede”. Det er måske ikke bevidst, hverken fra de unge eller Ungdommens Hus’, men de unge føler at risikoen er der – og dermed igen risikoen for at løbe ind i nye nederlag. Samtidigt bruger de Ungdommens Hus på en bestemt måde. De kommer der, fordi de har problemer, og ikke pga. stedets andre muligheder. De anvender f.eks. ikke Ungdommens Hus til at etablere deres eget rum eller til at etablere sociale relationer til andre unge.

Afslutning: En typisk provinsby

Holbæk. En større provinsby. Anno 2003. Hvad har de unge gang i? Det var rammen for denne rapport, hvor målet var at få et indblik i de unge holbækkeres hverdag, følelser og tanker om deres liv.

For at opfylde dette mål har denne rapport analyseret de unges liv på en række områder. De unges forbrug, sygdomsmønster, alkoholforbrug, misbrug mv. er blevet klarlagt og belyst ud fra de unges egne oplysninger og oplevelser. Rapporten har forsøgt at give et snapshot, et øjebliksbillede, af de unges liv, og holdninger anno efteråret 2002.

I dette afsluttende kapitel vil der blive samlet op på resultaterne af analyserne af henholdsvis spørgeskemaundersøgelsen og fokusgruppeinterviewene. De gennemgående træk vil blive trukket op og diskuteret – for de specifikke resultater henvises der til de enkelte kapitler.

Fri som fuglen?

I indledningen blev der stillet et generelt spørgsmål om, hvorvidt Holbæks unge var glade og trygge eller rodløse, ensomme og stressede? Spørgsmålet var på et abstrakt plan et spørgsmål om, hvorvidt de unge i Holbæk på et basalt niveau er trygge ved deres tilværelse.

Baggrunden for spørgsmålet var en præmis om, at de unge i dag vokser op i et samfund – en verden – der generelt tilbyder dem mange muligheder. Flere muligheder end nogensinde før. Men denne frihed er ikke uden omkostninger. Den frisætter den enkelte unge, men tvinger samtidigt vedkommende til at træffe sine egne valg. Det giver frihed, men også risikoen for at vælge forkert og giver de unge et stort ansvar for deres eget liv og identitet.

Analysen viste at 70% af de unge ikke er trygge ved verden i dag. Det er mange – og det er et tal, der er meget konsistent på tværs af køn, etnicitet, alder mv.

Hvad fortæller det om de unge? Er der tale om en utryghed ved hele verden inklusiv livet i Holbæk eller er det en utryghed ved verdens udvikling set fra Holbæk, der så fungerer som et trygt udsigtspunkt over en skræmmende omverden?

Det er svært at give et svar på det spørgsmål. For nogle af de unge er utrygheden måske et produkt af den livsfase de er i. For andre er verden konkret et utrygt sted, hvor de kæmper for at finde læ og tryghed. Det gælder særligt for de marginaliserede og udsatte unge.

For en tredje gruppe er der måske tale om en reaktion på den frihed de har. Hovedparten af dem lever et almindeligt ungdomsliv. De har det materielt godt. Bor hjemme hos forældrene, får lommepenge, har også et fritidsarbejde, har gode og solide relationer til omgivelserne. De går i skole og hygger sig med vennerne. De har det kort sagt fint beskrevet ud fra en række ydre faktorer. Men de oplever stadig en utryghed ved den verden de færdes i. Det er også selvom de er det man ville kalde for de ”almindelige” og velfungerende unge.

Det er fristende at tilskrive utrygheden til begivenheder i verden omkring Danmark eller til den livsfase de 13-19-årige befinder sig i. Faktum er dog at de unge på flere områder udsender signaler om at de er usikre på deres identitet og liv:

- 70% er som nævnt utrygge.

- 35% af pigerne har haft selvmordstanker (mod 18% af drengene).
- 32% er ensomme en gang imellem
- 29% har prøvet illegale rusmidler
- 12% finder deres liv forvirrende.
- 12% oplever at de har lidt eller ingen selvtillid.
- 9% er stressede.
- 8% finder deres liv svært.

Det aftegner samlet konturerne af en udvikling, hvor de materielt ikke mangler noget, men i stedet mangler nogle andre kvaliteter i deres liv. Valgfriheden, mulighederne er jo i virkeligheden udtryk for en individualisering, hvor tidligere tiders rammer mister deres validitet og lader den unge stå alene tilbage.

Kendetegnet for denne udvikling er også at barndommens længde mindskes, og ungdomsperioden udvides tidsmæssigt. Hvor der tidligere måske var en kort overgang mellem barn og voksen kan denne overgang i dag strække over en meget længere periode. Samtidigt mindskes de fælles erfaringsrammers betydning. I stedet udbredes de i nogle andre dimensioner. Med dette menes der, at ikke alene finder der en individualisering sted – den følges sideløbende af en globalisering – det betyder konkret at den unges erfaringsramme og fællesskab løsrives fra det lokale – Holbæk – og udstrækkes i tid og rum. I rapporten kommer det til udtryk ved at selvom hovedparten af unge er omgivet af mennesker stort set hele tiden – i skolen, vennerne i fritiden, familien derhjemme – er de alligevel utrygge, ensomme og går i selvmordstanker mv.

Denne gennemgående frisættelse kan således også forstås som en udskillelse og mulig isolering af den enkelte. Rammerne bliver simpelthen for løse. F.eks. virker forældrene meget fraværende i de unges liv. De fleste har et godt forhold til forældrene, men i hverdagen er forældrene fraværende – og samværet er ofte begrænset til snak når der ses TV. De unge mangler simpelthen værktøjer til at klare de krav og udfordringer deres hverdag stiller dem.

I stedet for er vennerne den centrale kontakt i hverdagen, men de står selv i samme situation, og det er svært for dem at mødes, netop fordi de unge er individualiserede og mangler fælles referencerammer.

Det er også kendetegnende for de marginaliserede at de ovennævnte tendenser gør sig gældende i ekstrem grad. De har svært ved at finde holdepunkter i deres tilværelse. De er som regel isolerede/marginaliserede i de fleste af de sociale sammenhænge de færdes i.

Så svaret på spørgsmålet i indledningen bliver ja. De unge oplever at være rodløse, ensomme og utrygge fra tid til anden. Det betyder dog ikke nødvendigvis at de er utilfredse med at leve i Holbæk, men det har indflydelse på en række områder. Her kan der bl.a. peges på følgende områder:

- Sygdom. Flere piger oplever at være mere syge end drengene samtidigt med at analysen påpeger at en del af sygdommene og symptomerne formentlig er relateret til sociale årsager, f.eks. identitetsproblemer mv.
- Misbrug. Der er mange som drikker, ryger og bruger illegale rusmidler i Holbæk. Brugen af disse kan for nogle unge skyldes en flugt og undgåelse af de krav de oplever i hverdagen. Der kan også peges på, at de bliver brugt til at skabe fælles rum og oplevelsesrammer, hvorved effekten af individualiseringen søges negligeret

- Selvmord. Der er foruroligende mange, der har gjort sig tanker om tage deres eget liv. Disse tanker er et kraftigt råb om, at mange af de unge har problemer.
- Den manglende overensstemmelse mellem holdninger/værdier og aktuelle handlinger kan skyldes at de unge ikke oplever nogle konsekvenser ved brud på reglerne for acceptabel social adfærd. Samtidig vejer risikoen for eventuelle konsekvenser eller følger nogle gange tilsyneladende mindre end det fælles rum, der kan opstå omkring den uacceptable adfærd (f.eks. når en gruppe drenge morer sig sammen ved at affyre ulovligt fyrværkeri).

Metaforen ”fri som fuglen” er meget dækkende for de unges situation. De har mange muligheder, hvis deres ”vinger” kan holde dem oppe. Dermed også sagt, at det nogle gange kan være svært for dem at komme højt nok op så de kan få et overblik over, hvor de er på vej hen og hvad der ligger foran dem.

Det er muligt at der her er tale om et noget dystert billede af de unge. Men der er to ting man skal være opmærksom på. For det første er det nogle vilkår der gælder alle unge - ikke blot i Holbæk – og for det andet er der tale om den ene side af billedet, som metaforen også antyder. Det er ikke alle unge, der har et dårligt. De fleste oplever at deres vinger kan bære dem, de oplever at have en god selvtilid og masser af evner, men der er ingen tvivl om at de unge i dag lever i en verden, der stiller store fordringer til dem.

Livet i Holbæk

Vendes blikket mod de unges vurdering af Holbæk er den overvejende positiv. Meget få er utilfredse med at være ung i Holbæk. Det er særligt de helt unge, der er glade for at bo i Holbæk. De er generelt meget positive og finder bl.a. fritidstilbuddene rigtig gode.

De lidt ældre er ikke lige så begejstrede. De har svært ved finde tilbud og rum, som de føler matcher deres behov. Det er især de organiserede fritidstilbud, som mister de unge i denne periode. Det går særlig hårdt udover idræts- og sportsforeningerne, som mister omtrent halvdelen af de unge mellem 13 og 19 år.

Mange af de unge er dog meget aktive. De fleste dyrker motion flere gange i løbet af en uge. Halvdelen har et fritidsarbejde ved siden af skolen. De har travlt. De skal også passe venner, som har en central placering i deres liv.

Vennerne er vigtige. Det er forældrene også, men i hverdagen er det vennerne som man taler med og hygger sig med. Tiden med venner bliver mest brugt på at hygge sig sammen. Man taler og går i byen sammen. Pigerne shopper, hvor drengene drikker alkohol.

Samværet med familien er mange gange begrænset til hygge og snak mens man ser TV eller til de gange, hvor man besøger eller får besøg af familien/bekendte.

De fleste unge har meget selvtilid – drengene dog generelt mere end pigerne.

Der er også forskel på drengenes og pigernes oplevelse af deres sundhedstilstand og forbrug af medicin. Pigerne er generelt mere syge og har flere symptomer samt bruger mere smertestillende medicin.

De største problemer ved at bo i Holbæk er ifølge de unge først og fremmest manglen på boliger, som de har råd til og kan få fat i. Derudover peger de på, at der et problematisk forhold mellem danskere og indvandrere samt store problemer med narkotika.

15 år og voksen

Mange af analyserne i rapporten har udpeget 15 år som et skelsættende år for de unge. Det er tilsyneladende her, at hovedparten bliver ”voksne” eller i al fald begynder at bruge rusmidler – legale som illegale – og har deres seksuelle debut.

De unge drikker i stor udstrækning alkohol. Som nævnt tidligere er den centrale alder 15 år i forbindelse med alkohol. For dem der er under 15 år indgår alkohol ikke i hverdagen. De har nok smagt alkohol og får formodentlig lov til at smage ved højtidelige lejligheder, men det er ikke en hverdagsforeteelse.

Fra 15 års alderen bliver alkohol almindelig og indgår som en vigtig del af de unges sociale liv. Det samme gør sig gældende ved illegale rusmidler.

Mange af de unge (29%) har prøvet stoffer. En del bruger stoffer jævnligt og udbredelsen tyder på at brugen af hash er *almindelig* og *normen* blandt store dele af ungdomsgruppen. Mange af misbrugerne kan kaldes for weekendmisbrugere. Her indgår stofferne som et supplement og alternativ til alkohol.

Selvom det er mange af de unge, der har prøvet stoffer, adskiller andelen sig ikke fra andre undersøgelser. På den facon er narkotikaproblemet ikke værre i Holbæk end andre steder. På anden side må eventuelle illusioner om at misbrug af narkotiske stoffer er et storby fænomen og ikke finder sted i Holbæk skrinlægges.

Antallet af unge rygere i Holbæk er over landsgennemsnittet. Blandt de 13-19-årige ryger omkring en femtedel. Ses der på de 18-19-årige ryger lige knap en tredjedel til hverdag, hvorefter tallet stabiliseres på dette niveau. Flere piger end drenge ryger. Til gengæld ryger de mandlige rygere generelt mere.

De marginaliserede

Kendetegnende for de marginaliserede er, at deres marginalisering ofte sker på mange planer samtidigt. Der er i udstrakt grad tale om en konsekvent udstødelse fra forskellige sociale arenaer og institutioner – det være sig uddannelsessystemet, arbejdsmarkedet mv. Oven i udstødelsen har de marginaliserede unge som regel problemer med familien. Relationerne til forældrene er dårlige og mange gange bærer de rundt på en arv fra forældrene i form af misbrugsvaner og dårlige løsningsmodeller.

Analysen peger på at skal der ydes en indsats for disse unge, så skal der sættes ind på flere niveauer. Marginaliseringen finder som regel ikke sted et sted, men repræsenterer reelt summen af en masse små nederlag og udstødningsprocesser.

Det imaginære rum

En ting mange af de unges tanker ofte kredser om er behovet for et sted. Dette behov er mest udtalt blandt byens marginaliserede unge, der ikke har ret mange steder at gå hen, men findes også hos mange unge holbækkere.

De unge har allerede Ungdommens Hus, der på mange områder opfylder de krav og ønsker, der skitseres. Spørgsmålet er så, hvorfor efterlyser de så stadig et sted at være? Et svar er, at behovet for et rum langt hen ad vejen er et udtryk for de unges livsfase. De fleste af dem befinder sig i overgangen mellem barn og voksen. En overgang, hvor de i nogle situationer stadig bliver behandlet som et barn og i andre som en voksen med de

modstridende krav dette indebærer. Så er tanken om et rum, hvor man selv fastlægger kravene meget nærliggende. Ønsket ligger også i forlængelse af den tidligere diskussion om at de unge er ”fri som fuglen?”.

Det peger også på de udfordringer Ungdommens Hus har. De unge har behov for et sted at være, men det rum de efterlyser varierer hele tiden. Nogle mangler et rum fri fra voksne, andre et sted, hvor de kan få vejledning og andre igen vil have lov til at drikke alkohol på stedet. Ønskerne fluktuerer – og det er ikke sikkert at de unge selv er helt klar over hvad de ønsker.

Afslutningsvis kan det konstateres at de vilkår, udfordringer og problemer Holbæks unge oplever ikke er begrænsede til Holbæk. Det er en udvikling, der påvirker os alle – ung som gammel. Men det er de unge, der mærker konsekvenserne i første omgang.

Litteraturliste

Balvig, Flemming, Holmberg, Lars og Sørensen, Anne-Stina

- 2002 *Den store misforståelse*. København: Alkoholviden.dk, nummer 7, 2. årgang, december 2002

Bro, Karen og Abegg, Theresa R.

- 2002 *Kropskontrol*. (i) Tidsskriftet Ungdomsforskning nr. 3, oktober 2002. Roskilde: Center for Ungdomsforskning

Danmarks Statistik

- 2002 *Fortsat fald i folkekirkens medlemstal*. Bragt i "Nyt fra Danmarks statistik nr. 226. 6. juni 2002.

Statistikbanken. Kan findes på www.statistikbanken.dk

Ekkert, Stig

- 2003 *Skilsmisser skader børnene*. Artikel bragt i Urban d. 24.1.2003.

ESPAD

- 1999 *Videnscenter om alkohols hjemmeside*. Se www.via-alkohol.dk

Forbrugerinformation

- 2001 *Kamp mod fedme: Korte slankekure noget skidt*. Forbrugerinformationens nyhedsbrev d. 19. maj 2001.

- 2001 *Fedme-epidemien har ramt Danmark*. Forbrugerinformationens nyhedsbrev d. 19. maj 2001.

Holm, Line

- 2001 *Generation dollargrin*. Artikel lagt på www.Berlingske.dk d. 8. oktober 2001.

Ingholt, Liselotte

- 2002 *Rygefællesskaber*. (i) Tidsskriftet Ungdomsforskning nr. 3, oktober 2002. Roskilde: Center for Ungdomsforskning

Koch, Ida

- 1999 *Ensomhed – blandt børn og unge*. (i) Undervisningsministeriets tidsskrift "Uddannelse" nr. 2, februar 1999. København: Undervisningsministeriet

Lee, Anne og Sørensen, Jan

- 2002 *Evaluering af Fyns Amts Forebyggelsesstrategi. Undersøgelse om adfærd og holdninger til tobak, alkohol, kost og motion blandt elever i fynske 7. og 9. klasser*. Odense: Syddansk Universitet – Center for Anvendt Sundhedstjenesteforskning og Teknologivurdering

Medieudvalget

- 1996 *Betænkning om børns og unges brug af massemedier*. Betænkning udgivet af Medieudvalget. København: Statsministeriet, februar 1996

Nyborg, Gert

- 2001 *Ud med kontrollen og ind med livsglæden*. Bragt i Replik HK/Service oktober 2001.

Socialministeriet/Det tværministerielle børneudvalg

- 1992 *Barn og ung i Danmark*. Opvækst i 1990'erne. København: Socialministeriet

Sundhedsstyrelsen

- 1999 *Overvægt og fedme blandt danske børn og unge*. København: Sundhedsstyrelsen

- 1999 *Unge og alkohol*. København: Sundhedsstyrelsen
- 2001 *Alkohol og narkotikastatistik 2001*. København: Sundhedsstyrelsen
- Tobaksskaderådet
- Diverse statistik materiale over unges rygevaner på www.tobaksskaderaadet.dk.
- Videnscenter om alkohol
- 2001 *Sprut forklædes som sodavand*. Videnscenter for alkohols hjemmeside: www.alkoholviden.dk
- Voss, Michael
- 2002 *En tredje vej*. (i) Ungdomsforskning nr. 3, 2002. Roskilde: Center for Ungdomsforskning
- Wadegaard, Mette
- 2002 *Risikoadfærd for udvikling af spiseforstyrrelser blandt danske kvinder*. København: Statens Institut for Folkesundhed
- Weltoft, Gunilla Ringbäck, Hjem Anders, Haglund, Bengt og Rósen, Måns
- 2003 *Mortality, servere morbidity and injury in children living with single parents in Sweden: a population-based study*. (i) The Lancet vol. 361, januar 2003.
- Zøllner, Lilian
- 2001 *De unges (mis)trivsel*. Odense: Center for Selvmordsforskning
- 2002 *Når sammenhængen brister*. (i) Tidsskriftet Ungdomsforskning nr. 3, oktober 2002. Roskilde: Center for Ungdomsforskning

Appendiks: Metoderne bag undersøgelsen

Ungdomsprofilens datamateriale stammer fra to kilder – dels en statistisk undersøgelse med 1130 deltagere og dels en række gruppebaserede interviews med i alt 15 deltagere.

Den statistiske undersøgelse (analyse A)

Den statistiske undersøgelse dækker over et web-baseret spørgeskema med ca. 100 spørgsmål. Spørgsmålene dækkede forskellige områder fra levevilkår til brugen af illegale rusmidler.

Målgruppen for den statistiske undersøgelse var alle unge mellem 13 og 25 år i Holbæk, som alle modtog et postkort med opfordring om at gå ind på undersøgelsens hjemmeside og udfylde spørgeskemaet. Postkortet blev fulgt op med reklame for undersøgelsen i lokale aviser og radiostationer mv. Skoler og uddannelsesinstitutioner blev endvidere også opfordret til at udfylde skemaet i undervisningstiden og der blev delt små foldere ud forskellige steder, hvor de unge færdes, med information om undersøgelsen.

Ud af de 5149 personer i målgruppen valgte 22% at besvare spørgeskemaet. En lav svarprocent, men numerisk og statistisk en god størrelse.

Hovedparten af disse var under 19 år, hvorved analyserne vil arbejde med to aldersgrupper: 13 til 19 år og 20 til 25 år. Da hovedparten af deltagerne som nævnt befinder sig i den første gruppe vil der analysemæssigt være flest muligheder her, hvor mulighederne er mere begrænsede i den anden gruppe.

For undersøgelsen gælder det, at den i væsentlig grad er repræsentativ for de unge i Holbæk. Det skal dog pointeres, at der er en overvægt af kvinder i materialet samt at det mest solide materiale er lokaliseret i den yngste aldersgruppe. Når der tales om de unge i rapporten er der tale om aldersgruppen mellem 13 og 19 år. Kun når det eksplicit nævnes behandles aldersgruppen mellem 20 og 25 år.

Kort om spørgeskemaet som metode

Fordelen ved at benytte spørgeskemaer er, at de kan give et overblik over udbredelsen af forskellige sociale fænomener og goder i en given befolkningsgruppe. Undersøgelsesformen giver et øjebliksbillede af udvalgte områder af respondernes liv. Respondenterne har meget lidt eller ingen indflydelse på svarmulighederne, som er bestemt på forhånd.

Det springende punkt ved spørgeskemaundersøgelser er at det oftest er de velfungerende unge, der har overskud, lyst og er pligtopfyldende nok til at besvare skemaet og returnere det. Det giver en bias, som søges afhjulpet via interviewundersøgelsen.

Interviewundersøgelsen (analyse B)

Interviewundersøgelsen blev igangsat for at få de unge i tale, som erfaringsmæssigt ikke ville benytte sig af tilbuddet om at medvirke i en spørgeskemaundersøgelse. Der blev

således i samarbejde med medarbejdere i Ungdommens Hus: Kulturformidler Arne Dyrholm, Skolekonsulent og ungdomsvejleder Ole D. Wass samt Ungdomskonsulent og SSP-konsulent Michael Suhr fundet frem til 15 unge drenge og piger mellem 13- 25 år, der gerne ville medvirke i et gruppeinterview ledet af en ung forsker. De femten unge blev ud fra køn og deres tilknytning til Ungdommens Hus inddelt i 3 grupper og blev efterfølgende skriftligt inviteret til at deltage i et gruppeinterview med en varighed på ca. 1.5 time og med forplejning.

Der blev interviewet tre dage: 19.11, 20.11 og 21.11 2002 med henholdsvis 7, 4 og 4 unge deltagende.

Interviewmetodiske forhold

Udvælgelsen af de marginaliserede unge til interviewundersøgelsen blev foretaget med hensyn til deres kontakt til Ungdommens Hus og de unges alder, køn og etnicitet. De unge blev inddelt i tre grupper:

- En gruppe, hvor det var unge drenge med sværere erfaringer med vold, kriminalitet og stoffer.
- En gruppe, hvor det var unge piger med forskellige erfaringer af udsathed.
- En gruppe, hvor det var unge drenge med forskellige erfaringer af udsathed.

Udvælgelsen af interviewpersoner foregik i samarbejde med medarbejdere fra ungdommens hus i Holbæk.

Udvælgelseskriterierne var:

- At de unge havde været i kontakt med en af specialkonsulenterne i Ungdommens Hus.
- At de unge har eller havde haft problemer, som de havde søgt hjælp til i Ungdommens Hus
- At de unge repræsenterede forskellige problemområder og at de unge dækkede et spektrum af forskellig køn, alder og etnicitet:
 - Misbrug, kriminalitet, boligproblemer, uddannelsesproblemer, arbejdsløshed, sammenstød mellem forskellige livsområder, problemer med forældre, problemer med kærester mv.

Disse udvælgelseskriterier skulle sikre, at det var den bredest mulige gruppe af unge fra Holbæk, der i forhold til de etablerede institutioner og Ungdommens Hus er udsatte og marginaliserede - og som fik mulighed for at udtrykke deres holdninger, værdier og tanker.

Kort om fokusgruppe interviews

Denne form for interview handler om at undersøge et bestemt forhold; en bestemt genstand, for derigennem at sætte noget i fokus for interviewdeltagernes oplevelser og udsagn.

Ud fra de unges baggrund åbner fokusinterviewet op for et konkret tidsnedslag (nu), et begrænset historisk perspektiv, konkrete refleksioner og en mulig fremtid. På denne måde får man leveret de unges deltageres hverdagsforståelser, deres selvbilleder og rationaler.